

زنجیرەی ڕێنوێن بۆ منداڵان

ژیانی خەلیفەکانی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم بۆ منداڵان

نووسینی
نهاد جلال حبيب الله

ژیانی

خەلیفەکانی پێغەمبەر(ﷺ)

بۆ منداڵان

نهاد جلال حبيب الله

بسم الله الرحمن الرحیم

ناوی کتێب: ژیانی خەلیفەکانی پێغەمبەر(ﷺ) بۆ منداڵان.

نووسەر: نهاد جلال حبیب الله.

زنجیرە: زنجیرەی ڕێنوێن بۆ منداڵان(٢).

دیزاینی بەرگ: حکیم أبوبکر.

دیزاینی ناوەوە: نهاد جلال.

چاپخانە: ڕێ نوێ.

ساڵ و شوێن و ژمارەی چاپ: ١٤٣٤ کۆچی، سلێمانی، چاپی دووەم.

تیراژ: ١٠٠٠ دانە.

نرخ: ٢٠٠٠ دینار.

ژمارەی سپاردن: ژمارە(١٤١٥)ی ساڵی (٢٠١٣)ی پێدراوە.

Nihad.jalal@gmail.com

پێشكەشە:

*بە دایك و باوكی ئازیزو خۆشەویستم كە تەنها دەتوانم بڵێم خوایە بەهەشتی بەرینیان پێ قایل بفەرموو.

*بە هەموو منداڵێكی ئازیزو خۆشەویست كە حەز بە خوێندنەوە و زانست دەكات.

*بەوانەی پلەی یەكەمی خۆشەویستیان لە لام هەیە و لێیان دوورم.

*بەو كەسەی لە نزای خێر بێبەشم ناكات.

پێشەکی

سوپاس و ستایشی بێ پایان بۆ خودای بێ هاوتا، خوایەك کە ئایینی پیرۆزی ئیسلامی کردە خەڵاتی مرۆڤایەتی، خوایەك بۆ چرکە ساتێکیش بەندەکانی خۆی لە بیرناکات، ئەو پەروەردگارەی کە تەنها بەو جۆرە دەتوانم خۆشەویستی خۆمی بۆ بنوێنم بڵێم: سوپاس بۆ خوایەك کە ئەم پەیامەی خەڵات کردین و ئەگەر ئەو ڕێنموونی نەکردباین، لەم دیارییە گەورە و گرانبەهایەی کە تەنها شەیداکانی نرخی دەزانن بێبەش دەبووین.

پاشان سەڵات و سەلامی خوای گەورە لەو پێغەمبەرە ئازیزو خۆشەویستەی کە ژیانی خۆی کردە خەڵاتی مرۆڤایەتی تا ببێتە مەشخەڵی ڕێگەی بە ختەوەری و گەیشتن بە خوای گەورە، ئەو پێغەمبەرەی کە زمان لە وەصفی و چاو لە دیتنی و دڵ لە شەیدابوونی وگوێ لە بیستنی تێرناخوات، بەماڵ و گیان و دایك و باوکەوە بە قوربانی بین، سەڵات و سەلامی خوا لە ئالوبەیتو یارانی پێغەمبەری ئازیز ڕەزای خوایان لێبێت، ئەو مرۆڤانەی وەك پەپوولە لە دەوری چرای ڕووناکی ژیان و مرۆڤایەتیدا کۆبوونەوە، هاوەڵانێك خوای گەورە لێیان ڕازی بووە و پێغەمبەریش خۆشی ویستون و ئێمەیش بە مامۆستای خۆمانیان دەزانین.

پاش ئەوەی خوای گەورە توانای بە بەندەیەکی خۆی بەخشی تا کتێبێك بە ناوی(ژیانی پێغەمبەر(ﷺ) بۆ منداڵان و تازە پێگەیشتوان) بنووسێت، دواتر بیری لەوە کردەوە کە نووسینێکیشی لەخزمەت ژیانی پڕخێری جێنشینانی پێغەمبەری خوا

ڕەزای خوایان لێبێت هەبێت، کە بریتین لە:(ئەبووبەکری صدیق، عومەری کوڕی خەتتاب، عوسمانی کوڕی عەففان، عەلی کوڕی ئەبووتالیب، حەسەنی کوڕی عەلی).

لەم کورتە نووسینەدا هەوڵدراوە پوختەیەك لە ژیانی پڕخێری ئەو هاوەڵە بەڕێزانە بخرێتەڕوو کە تێکەڵ بە پەند و ئامۆژگاری کراوە، هەروەها نووسینەکە بە شێوازێکی ورد لە سەرچاوە دروست و باوەڕپێکراوەکانەوە وەرگیراوە و لەبەرئەوەی نووسینەکە بۆ سەرەتاییەکانە، بۆیە پەراوێز دانەنراوە تا نەبێتە مایەی ماندووکردن یان لێ ئاڵۆزکردنیان.

ئەم نووسینە بابەتێکی سەرەتاییە بۆ منداڵ و تازە پێگەیشتوانی موسڵمان تا شارەزای ژیانی ئەو هاوەڵە بەڕێزانە بن، چونکە بە ڕاستی جۆرە کەمتەرخەمییەك لە نووسینی کوردیدا بەرامبەر بە منداڵانی کورد بەدیدەکرێت، بە جۆرێك ئەگەر سێ کتێب لە بارەی بابەتێکەوە بۆ خوێنەرانی گەورە و پێگەیشتوو هەبێت، بە دەگمەن نەبێت نابینی یەك نوسینیش لەو بارەیەوە بۆ منداڵان و تازە پێگەیشتوان هەبێت.

بەو هیوایەی دایك و باوك و خوشك وبرایانی ئازیز، لایەکی زیاتر بە لای منداڵەکانیاندا بکەنەوەو هەر لەسەرەتاوە لە جیاتی بابەتگەلێکی لاوەکی یان بێ سوودو زیان بەخش، بابەتگەلێکی وەك ژیانی پێغەمبەر(ﷺ) و هاوەڵان و زانایانیان فێربکەن.

خوای گەورە دەزانێت جگە لە شەیدایی و خۆشەویستی بۆ هاوەڵانی پێغەمبەر(ﷺ) و دڵسۆزی و غەمخۆری بۆ نەوەی نوێ وهیوای پاداشت لە لای پەروەردگار هیچی تر نەبووەتە هاندەر بۆ ئەم نوسینە، دەی با خوێنەران و گوێ گرانیش بەو ئامانجە لێی بنەوون.

لـە کۆتاییـدا هیـوادارم خـوای گـەورە لـە تـاوانی نووسـەری ئـەم بابەتـەو هـەموو موسڵمانێکی تر خۆش بێت، ئەم کارەش بخاتە سـەر خـەرمانی چاکەکانی و بەرەکـەت بخاتە وتە و وشە مرۆییەکانمانەوە.

(إن أريد إلا الأصلاح ما استطعتُ و ما توفيقي إلا بالله عليه توكلتُ و إليه أنيب)

نهاد جلال حبيب الله

٢٩/صفر/١٤٢٩ك

ئەبووبەکری صدیق (رضي الله عنه)

یەکەمین و خۆشەویسترین هاوڕێ و هاوەڵی پێغەمبەر (ﷺ)ئیمامی ئەبووبەکری صدیق بوو کە پێغەمبەر (ﷺ) هەمیشە حەزی دەکرد لەگەڵ ئیمامی ئەبووبەکردا بێت، هەر بۆیە لە هەموو تەمەنیدا ڕۆژێك لە یەکتر دوور نەدەکەوتنەوە، بەڵکو پێغەمبەر (ﷺ) داوای لە خوای گەورە دەکرد لە ڕۆژی دواییشدا ئیمامی ئەبووبەکری لە گەڵدابێت، هەروەك لە دوعاکەیدا دەیفەرموو(اللهم اجعل ابابكر معي في درجتي يوم القيامه) واتە:(خوایە گیان لە ڕۆژی دوایدا پلەی ئەبووبەکریش بخەیتە پاڵ پلەی من تا پێکەوە بین).

ئیمامی ئەبووبەکری صدیق خۆی ناوی عەبدوڵلای کوڕی عوسمان بوو کە باپیرە گەورەیان لە گەڵ پێغەمبەر(ﷺ) یەکێك بوو، بەڵام خەڵکی پێیان دەوت ئەبووبەکر.

پرسیار: بۆچی بە ئیمامی ئەبووبەکریان دەوت صدیق؟

وەڵام/ چونکە ئیمامی ئەبووبەکر هەمیشە باوەڕی بە قسەکانی پێغەمبەر(ﷺ)دەکرد و بەرامبەریان دوودڵ نەبوو، صدیقیش بە واتای کەسی زۆر ڕاستگۆ دێت، چونکە هیچ کەس نەبوو وەك ئیمامی ئەبووبەکر بە بێگومان باوەڕی بە پێغەمبەر(ﷺ)هێنابێ.

ئیمامی ئەبووبەکری شازیز یەك ساڵ لە دوای لەدایکبوونی پێغەمبەر (ﷺ) لەدایکبووە، ئیمامی ئەبووبەکر لە شاری مەککەدا لە دایکبوو.

شاری مەککە ناوچەیەکی وشك و کەم ئاو بوو، چواردەوری شاخ بوو، زەوییەکەی کشتوکاڵی تێدا نەدەکرا، بەڵکو خەڵکەکەی خەریکی بازرگانی و کڕین و فرۆشتن بوون.

کەعبەی ماڵی خوایش لە شاری مەککەدا بوو، بۆیە زۆربەی خەڵك ئەو شارەیان لا پیرۆزبوو و سەردانیان دەکرد، لە شاری مەککەدا خەڵکی هەژار و دەوڵەمەند هەبوون، دەوڵەمەندەکان زۆر خراپ بوون و یارمەتی هەژارەکانیان نەدەدا، خەڵکەکەشی بتیان دەپەرست.

پرسیار: بتپەرستی واتای چییە؟

وەلاَم/ بتپەرستی واتە کەسێك لە جیاتی ئەوەی خوای گەورەی خۆشبوێت و پەرستشی ئەو بکات، بڕوات بت بپەرستێ کە لە داروبەرد و قوڕ دروستکراوە یان مرۆڤ بپەرستێت کە لاوازە و توانای خودای نییە، ئەمەش لە ئایینی ئیسلامدا تاوانێکی گەورەیە، بەڵکو دەبێ موسڵمان تەنها خودا بپەرستێ و ئەوی خۆشبوێت.

دایك و باوکی:

باوکی ئیمامی ئەبووبەکر ناوی (عوسمانی کوڕی عامر) بوو کە خەڵکی پێیان دەوت (ئەبوو قوحافە)، لە سەرەتادا باوکی بتپەرست و بێباوەڕبوو، بەلاَم لە کۆتاییدا موسڵمانبوو، دایکیشی ناوی (سەلمای کچی صەخر) بوو کە خەڵکی پێیان دەوت (ئوممولخەیر).

دایکی ئیمامی ئەبووبەکریش بتپەرست و بێباوەڕ بوو، بەلاَم دوای ئەوەی پێغەمبەر(ﷺ) بوو بە پێغەمبەری خوا دایکی ئیمامی ئەبووبەکر ماوەیەکی زۆری پێنەچوو موسڵمان بوو.

دایك و باوك و کەسانی ئیمامی ئەبووبەکر لە شاری مەککەدا هەژار و کەمدەسەڵات بوون، چونکە ئەوان هیچ کار و بارێکی شارەکەیان بەدەستەوە نەبوو تا ئەوەی ئیمامی ئەبووبەکر توانی دەسەڵات وەرگرێت.

پرسیار: ئەی ئیمامی ئەبووبەکریش وەك دایك وباوکی بتپەرست بوو؟.

وەڵام/ ئیمامی ئەبووبەکر هەرگیز بتپەرست نەبووە و باوەڕی وابوو دەبێت کەسێك بپەرسترێت کە لە هەموو شتەکان بەهێزتربێت.

باوکی ئیمامی ئەبووبەکر هەوڵیدەدا هەر لە منداڵیەوە ئەبووبەکر بکات بە بتپەرست، بەڵام ئیمامی ئەبووبەکر سەیری کرد بتەکان ناتوانن هیچ سوودێکی پێگەیەنن، بۆیە بڕیاریدا بتەکان نەپەرستێت، بەڵکو یەکسەر بەردێکی گرتە بتەکەی بەرامبەری.

ژیانی منداڵی ئیمامی ئەبووبەکر(ﷺ):

ئیمامی ئەبووبەکر هەر لە منداڵیەوە بە ئاکار و ڕەوشتی جوان خۆی ڕاهێنابوو، ئەو هەوڵیدەدا خۆی لە خراپە و ناپاکی دووربخاتەوە، بەڵکو لە جیاتی ئەوەدا خۆی فێری شتە جوانەکان دەکرد تا زیرەك و بە توانابێت.

خەڵکی مەککە سەرقاڵی کاری خراپ و مەی (عارەق) خواردنەوەبوون، ئەوان بتیان دەپەرست، لە دار و بەرد و خورما بتیان دروستدەکرد ودوایی پێیان دەوت خودا، فێری داوێن پیسی بووبوون و ستەمیان لە یەکتری دەکرد، بەڵام ئیمامی ئەبووبەکر ئامادە نەبوو هیچ کات وەك ئەوان بکات، بەڵکو هەوڵیدەدا خۆی فێری ئیشی چاك بکات و هاوڕێیەتی کەسی چاکی دەکرد، ئەو بوو بە هاوڕێی موحەممەدی کوڕی

عەبدوڵلا(ﷺ)، چونکە هەردووکیان رقیان لە کاری ناپەسەند بوو وحەزیان لە ڕەوشتی جوان دەکرد.

پەنـــد و ئامۆژگاری:

١- دەبێت لەناو هاوەڵانی پێغەمبەر(ﷺ) دا ئیمامی ئەبووبەکرمان لە هەموویان زیاتر خۆشبوێت، چونکە پێغەمبەر(ﷺ) ئەوی لە هەموویان زیاتر خۆشویستووە.

٢- ئەگەر خەڵکی هەموویان سەرقاڵی کارێکی خراپ بن، نابێت ئێمەش وەك ئەوان بکەین و بڵێین بۆچی ئەوان وادەکەن با ئێمەش وا بین، بەڵکو دەبێت وەك ئیمامی ئەبووبەکر لە خراپە رابکەین و بچین بزانین چ ڕەوشتێك جوانە ئەوە بکەین تا خەڵکانیش لە ئێمەوە فێربن.

٣- بتپەرستی یان مرۆڤپەرستی تاوانێکی گەورەیەو مرۆڤ پێی بێباوەڕ دەبێت، بەڵکو دەبێت ئێمە جگە لە خوا هیچ کەس نەپەرستین، تەنها لە ئەو بترسین و تەنها ئەومان لەلا گەورەبێت، چونکە هەموو شتەکان هی خوای گەورەن، ئیتر بت و مرۆڤ و پاشا ئەوانە هەموویان لەناو دەچن.

٤- دەبێت مرۆڤی ژیر بەپەلە هاوڕێی چاك پەیدا بکات و پێکەوە سەرقاڵی ڕەوشت و کاری چاکە بن.

٥- دەبێت هەر لەمنداڵیەوە کەسی چاك و بە ڕەوشت بین، نەوەك بڵێین با گەورە بین ئینجا چاك دەبین.

ئیمامی ئەبووبەکر(ﷺ) لەگەڵ دایك و باوکیدا:

ئیمامی ئەبووبەکر هەمیشە لەگەڵ دایك و باوکیدا باش بوو، هیچ کەس نەبوو بڵێ ئەبووبەکر ئەو خراپەی کرد، دایك و باوکی زۆر لە ئیمامی ئەبووبەکر ڕازی بوون، ئەو هەوڵیدەدا دڵیان نەڕەنجێنێ و بە هەموو شێوەیەك دڵیان خۆش بکات.

ئیمامی ئەبووبەکر دەچوو ئیشی دەکرد و پارەی بەدەستدەهێنا و شمەکی دەهێنایەوە وخزمەتی دایك و باوك و خوشکەکانی دەکرد، کاتێك ئایینی ئیسلام هات، ئیمامی ئەبووبەکر هەوڵیدەدا دایك و باوکی موسڵمان بن، دوای ماوەیەك دایکی موسڵمان بوو، بەڵام باوکی هەر موسڵمان نەبوو، بەڵام ئیمامی ئەبووبەکر نەکەوتە ئازاردان و تووڕەبوون لە باوکی، بەڵکو هەموو جار نزای خێری بۆ دەکرد تا موسڵمان بێ.

ئیمامی ئەبووبەکر(ﷺ) ئیش دەکات:

دوای ئەوەی ئیمامی ئەبووبەکر کەمێك گەورە بوو، بڕیاریدا خۆی فێری ئیش بکات و بکەوێتە ئیشکردن تا یارمەتی باوکی بدات، لەبەرئەوەی مەککە ناوچەیەکی وشك و زەوی کەمپیتی هەبوو، بۆیە زیاتر سەرقاڵی بازرگانی دەبوون لە نێوان ناوچەکاندا.

ئیمامی ئەبووبەکریش هەوڵیدەدا خۆی فێربکات و بە بێکار دانەنیشێ، بۆیە پاش ماوەیەك بوو بە بازرگانێکی شارەزاو لێهاتووی شارەکە، ئینجا ئیمامی ئەبووبەکر هەوڵیدا تەنها سەرقاڵی بازرگانی نەبێت و بەس، بەڵکو لەبەرئەوەی کەسێکی بەڕێز بوو و هەموان خۆشیان دەویست، خەڵکی بڕیاریاندا کارێکی شارەکەی پێ بسپێرن تا بیبات بەڕێوە، چونکە دڵنیابوون ئەو زۆر شارەزاو زیرەك و ڕاستگۆیە.

پرسیار: ئەو ئیشەی دایانە دەستی ئیمامی ئەبووبەکر چی بوو؟

وەڵام/ ئەوئیشە بریتی بوو لە کۆکردنەوەی مافی کەسی کوژراو، واتە هەرکەسێ بکوژرایە، ئیمامی ئەبووبەکر مافی خوێنی ئەو کوژراوەی دەسەندەوە، بۆ ئەوەی کەمێك لە ستەم نەمێنێ.

لەو ماوەیەدا ئیمامی ئەبووبەکر هەمیشە هاوڕێیەتی پێغەمبەر(ﷺ)ی دەکرد وهەردووکیان سەردانی یەکتریان دەکرد، هەردووکیشیان لەبەر ئاکار و ڕەوشتی جوانیان یەکتریان زۆر خۆشدەویست.

پەند و ئامۆژگاری:

دەبێت زۆر ڕێزی دایك و باوکمان بگرین و بەرامبەریان هەڵوێستی جوانمان هەبێت، بەڵکو تا دەتوانین یارمەتییان بدەین و بە هەموو جۆرێك دڵیان خۆش بکەین، خۆ جاری وا هەیە بە یەك قسەی خۆش کەسێك دڵی دایك وباوکی خۆش دەکات.

ئەگەر دایك وباوکمان چاك نەبوون یان نوێژیان نەکرد، نابێ قسەیان پێ بڵێین یان لێیان توورە بین، بەڵکو دەبێت بە قسەی خۆش پێیان بڵێین و نزای خێریان بۆ بکەین تا چاك بین.

موسڵمان نابێت تەمبەڵ و بێ ئیش بێت، بەڵکو دەبێت خۆی فێری ئیشێکی باش و حەڵاڵ بکات.

موسڵمانبوونی ئیمامی ئەبووبەکر (ﷺ):

ئیمامی ئەبووبەکر لە ماوەی گەشتەکانیدا بەدوای ئایینێکی دروستدا دەگەڕا تا باوەڕی پێ بهێنێت، بەڵام هیچ ئایینێکی بە ڕەوا نەدیتەوە، تا ئەوەی موحەممەد(ﷺ) بوو بە پێغەمبەری خوا و ئایینی ئیسلامی گەیاند، یەکسەر ئەبووبەکرچوویە خزمەتی و بەبێ یەك و دوو باوەڕی پێهێنا، بەمە لەناو پیاواندا ئەبووبەکر یەکەم کەس بوو کە موسڵمان بوو، خۆشەویستی ئیمامی ئەبووبەکر بۆ پێغەمبەر(ﷺ) هێندەی تر زیادیکرد و بەماڵ و گیان ئامادە بوو خۆی بخاتە خزمەتی پێغەمبەر(ﷺ)و پەیامەکەی، هەروەها لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)بانگەوازی بۆ پەیامەکە دەکرد و لەسەردەستی ئەو چەند کەسێك موسڵمانبوون.

پرسیار: ئیمامی ئەبووبەکر چۆن ماڵو سامانی لە پێناو خزمەتی پەیامەکەدا بەکاردەهێنا؟

وەڵام/ ئیمامی ئەبووبەکر بەو ماڵو سامانە زۆرەی کە هەیبوو ئەو کۆیلانەی ئازاد دەکرد کە موسڵمان بووبوون و ئازار دەدران، وەك ئەوەی بیلالی حەبەشی و شەش کەسی تری ئازادکرد.

پرسیار: ئایا پێغەمبەر(ﷺ) بەم کارانەی ئیمامی ئەبووبەکری دەزانی؟

وەڵام/ بەڵێ پێغەمبەر(ﷺ) زۆر بە چاکی دەیزانی کە ئیمامی ئەبووبەکر بەماڵ و گیانەوە لە پێناو پەیامەکەی پێغەمبەر(ﷺ)خۆی ماندوودەکات، بۆیە دەیفەرموو: (**أن الله بعثني اليكم فقلتم: كذبت، و قال أبوبكرصدقت، و واساني بنفسه و ماله**)، واتە:

(خوای گەورە منی بۆ ئێوە نارد، بەڵام ئێوە بەدرۆتان خستەوە، بەڵام ئەبووبەکر باوەڕی پێهێنام و بە ماڵ و گیانەوە یارمەتی دام و پشتگیری کردم).

لەو ماوەیەدا کە بانگەواز بە نهێنی بوو، ئیمامی ئەبووبەکر بە نهێنی دەچوو بۆ لای کەسانی باوەڕپێکراو و باسی پەیامی ئیسلامی بۆ دەکردن و بانگی دەکردن بۆ پەیامەکەو ئەوانیش باوەڕیان دەهێنا، لەوانەیش ئیمامی عوسمانی کوڕی عەففان بوو کە یەکێك بوو لەناوداران و دەوڵەمەندەکانی مەککە و دوایی بوو بە موسڵمانێکی زۆر باش و پێغەمبەر(ﷺ)مـوژدەی بەهەشتی پێدا، پێغەمبەریش زۆر بەو هەوڵ و بانگەوازەی ئەبووبەکری صدیق دڵخۆشبوو.

پرسیار: دەتوانی ناوی چەند کەسێ بڵێیت کە لە سەردەستی ئیمامی ئەبووبەکر موسڵمانبوون؟

وەڵام/بەڵێ، کەسانی وەك: عوسمانی کوڕی عەففان، تەڵحەی کوڕی عوبەیدوڵڵا، سەعدی کوڕی ئەبی وەققاس، زوبەیری کوڕی عەووام، عوسمانی کوڕی مەزعون و چەندێکی تر لەسەر دەستی ئەبووبەکری صدیق موسڵمان بوون.

ئازاردانی ئیمامی ئەبووبەکر(ﷺ)؛

ڕۆژێکیان پێغەمبەر(ﷺ) و هاوەڵان لەلای کەعبەدا بوون، پێغەمبەر(ﷺ) باسی ئایینی ئیسلامی بۆ بێباوەڕان دەکرد، کەچی ئەوان کەوتنە لێدانی موسڵمانان و پێغەمبەر(ﷺ)، بەمە هاوەڵان هەریەکەیان بە لایەکدا ڕایانکرد، بەڵام ئیمامی ئەبووبەکری صدیق لەلای پێغەمبەر (ﷺ) مایەوە و بەرگری لێکرد، بێباوەڕان کەوتنە ئازاردانی ئیمامی ئەبووبەکرو هێندەیان لێدا تا ئەوەی ئیمامی ئەبووبەکر لە هۆش کەوت، دوایی ئەبووبەکریان خستە ناو بەرگێك و بردیانەوە بۆ ماڵەوە، دایکی کە ئەمەی بینی دەستی کرد بەگریان.

ئیمامی ئەبووبەکری ئازیز وا دەموچاوی پڕبووە لە خوێن، ئازاری زۆری دراوە، هەرکە ئیمامی ئەبووبەکر هۆشی بەخۆیدا هاتەوە، یەکسەر هەواڵی پێغەمبەری پرسی، دایکی لێی تووڕەبوو و وتی جارێ با باش بیتەوە، بەڵام ئەو سوێندی خوارد کە هیچ ناخوات تا نەچێتە لای پێغەمبەر(ﷺ)، کاتێ یەکیان بینی هەردووکیان دەستیانکرد بە گریان و دەستیان کردە ملی یەکترو پێغەمبەر(ﷺ) نێوچاوانی ئیمامی ئەبووبەکری ماچکرد، هەرلەوێ دایکی ئیمامی ئەبووبەکریش موسڵمان بوو.

پرسیار: ئیمامی ئەبووبەکر لە کوێدا پێغەمبەر(ﷺ)ی بینی؟

وەڵام/ ئیمامی ئەبووبەکر لە ماڵی ئەرقەمی کوڕی ئەرقەمی مەغزومیدا پێغەمبەر(ﷺ)ی بینی، چونکە ئەوێ شوێنی کۆبوونەوەی موسڵمانان بوو.

پەنـــد و ئامۆژگاری:

کاتێ قسەی ڕاست و دروستمان بیست دەبێ یەکسەر باوەڕی پێبکەین، ئەگەر کەسێ بانگی کردین بۆ ئیشی چاکە دەبێت بەبێ دوودڵی گوێڕایەڵی بین.

دەبێت هەوڵبدەین دەوروبەرو ناسراوەکانیشمان فێری کاری چاکە بکەین، نەوەك تەنها لەبیری خۆماندا بین، وەك چۆن ئیمامی ئەبووبەکر چەندین کەسی بۆ ئیسلام بانگکرد بۆ ئەوەی موسڵمان بن.

موسڵمان نابێت لە دوژمن بترسێت، بەڵکو دەبێت لەسەر پەیامەکەی بەردەوام بێت و ڕاستیەکان بڵێت، ئەگەریش ئازار بدرێت هەردەبێت وازنەهێنێت، چونکە پێغەمبەر(ﷺ) و ئیمامی ئەبووبەکری صدیقیش ئازاردراون.

دەبێت پێغەمبەر(ﷺ)مان لەهەمووکەس زیاتر خۆش بوێت، تەنانەت لە خۆمان و دایك وباوکمان زیاتر خۆشمان بوێت، وەك چۆن ئیمامی ئەبووبەکر بەوپەڕی ئازارو نەخۆشیەوە لە بیری پێغەمبەر(ﷺ)دا بوو.

کۆچکردنی ئیمامی ئەبووبەکر(رضي الله عنه) بۆ مەدینە:

پاش ئەوەی بێباوەڕەکان بەردەوام ئازاری موسڵمانەکانیان دەدا، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمانی بە موسڵمانەکان کرد تا کۆچ بکەن بۆ شاری مەدینە، چونکە هەندێ لە خەڵکی شاری مەدینە موسڵمان بووبوون و ئامادەبوون بە هەموو شێوەیەك خزمەتی موسڵمانەکان بکەن، بۆیە موسڵمانان هەموو کەوتنە کۆچ کردن، ئیمامی ئەبووبەکریش ویستی کۆچ بکات بۆ مەدینە، بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) ڕێگەی پێنەدا و فرمانی پێکرد تا لەمەککدا بمێنێتەوە.

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) لە دوای هەموو موسڵمانانەوە ویستی کۆچ بۆ مەدینە بکات، ئیمامی عەلی لە ماڵەکەی خۆیدا دانا و خۆی چوو بە شوێن ئیمامی ئەبووبەکردا تا پێکەوە کۆچ بۆ مەدینە بکەن، ئیمامی ئەبووبەکر لە خۆشیدا دەستیکرد بە گریان، ئینجا چوو دوو وشتری هێنا کە ئامادەی کردبوون، بەڵام پێغەمبەری خوا(ﷺ) پارەی یەکێکیانی پێدا، ئینجا بە نهێنی کۆچیانکرد، کاتێ بێباوەڕەکان بەمەیان زانی کەوتنە شوێنیان.

پێغەمبەر(ﷺ)و ئیمامی ئەبووبەکر لە ڕێگەدا چوونە ناو ئەشکەوتێك لەسەر ڕێگەکەیان کە ناوی ئەشکەوتی (سەور) بوو، بێباوەڕەکان کاتێ گەیشتنە لای ئەشکەوتەکە سەیری ئەشکەوتەکەیان کرد و نەچوونە ژوورەوە و دوای ماوەیەك چوون.

پرسیار: ئیمامی ئەبووبەکر و پێغەمبەر(ﷺ)لەو کاتەدا چییان کرد؟

وەڵام/لەو کاتەدا پێغەمبەر(ﷺ) نەدەترسا و دڵنیابوو، بەڵام ئیمامی ئەبووبەکر دەترسا، بۆیە پێغەمبەر(ﷺ) پێی فەرموو (لا تحزن ان الله معنا) (مەترسە خوامان لەگەڵدایە خۆ ئێمە بەتەنها نین).

پرسیار: بۆچی بێباوەڕەکان نەچوونە ناو ئەشکەوتەکەوە؟

وەڵام/چونکە خوای گەورە جاڵجاڵۆکەیەکی نارد تا لەبەردەم ئەشکەوتەکەدا هێلانە بکات، کۆترێکیشی نارد لە کەنارەوە هێلانەی دروست کرد، بێ باوەڕەکان ئەمەیان بینی وتیان موحەممەد و ئەبووبەکر لەم ئەشکەوتەدا نین، چونکە ئەگەر لەوێ بوونایە ئەم هێلانانە خراپ دەبوون.

لەناو ئەشکەوتەکەدا مارێك ئیمامی ئەبوبەکری ژەهراوی کرد، بەڵام پێغەمبەر (ﷺ)ژەهرەکەی نەهێشت" ئینجا بەیەکەوە چوونە دەرێ و درێژەیان بە کۆچەکەیان دا تا ئەوەی گەیشتنە شاری مەدینە، موسڵمانان زۆر خۆشحاڵ بوون بەوەی پێغەمبەر(ﷺ)و ئیمامی ئەبوبەکر هاتن بۆ مەدینە و ڕێزێکی زۆریان لێگرتن، بەمجۆرە ئیمامی ئەبوبەکر لە پێناو ئیسلامدا شارەکەی خۆی بەجێهێشت.

پەندو ئامۆژگاری:

ژیان لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا خۆشترین ژیانە، بەڵام ئەمڕۆ کە پێغەمبەر(ﷺ) خۆی نەماوە، دەبێت ئێمەی موسڵمانیش لەگەڵ فەرموودەکانیدا ژیان بەسەربەرین کە بەڕاستی ژیانێکی خۆشە.

پێغەمبەر(ﷺ) هەر فەرمانێك بکات دەبێت گوێڕایەڵی بین، وەك چۆن ئەبوبەکر لەبەر فەرمانی پێغەمبەر(ﷺ) کۆچەکەی دواخست.

موسڵمان ترسی لە هیچ کەس نیە جگە لە خوای گەورە نەبێت، چونکە ئەگەر بکوژرێت بۆ لای خوای خۆی دەچێتەوە، ئەگەریش ڕزگاری بێت، ئەوا زیاتر پەرستشی خوای گەورە دەکات.

ئەگەر ئێمە ڕاستگۆو باوەڕداری چاك بین، خوای گەورە یارمەتیمان دەدات و لەدەست خراپەکاران ڕزگارمان دەکات.

ژیانی ئیمامی ئەبووبەکر (رضي الله عنه) لە مەدینە:

ئیمامی ئەبووبەکر لە مەدینەشدا هەمیشە هاودەمی پێغەمبەر(ﷺ)بوو، لە مزگەوت و بازاڕو جیهاددا پێغەمبەر(ﷺ)ی جێ نەدەهێشت، بەڵکو ئیمامی ئەبووبەکر کچەکەی خۆی کردە هاوسەری پێغەمبەر(ﷺ)، بەمجۆرە ئیمامی ئەبووبەکر خەزووری پێغەمبەر(ﷺ)بوو.

مەدینە شارێکی خۆش و هێمن بوو، زۆربەی ئەوانەی لەوێ بوون موسڵمان بوون، ئیمامی ئەبووبەکر سەرقاڵی ئامۆژگاری کردنی خەڵك و یارمەتی دانی پێغەمبەر(ﷺ)بوو، دەبوایە ئیمامی ئەبووبەکر لە هەموو جەنگەکاندا بەشداری بکات کە پێغەمبەر(ﷺ) ی تێدابوو، چونکە ئەو بڕیاری وابوو کە ژیانی لە خزمەت ئەودا بێت.

ژیانی ئیمامی ئەبووبەکر لە مەدینە ژیانێکی سادە و ساکاربوو، ئەو زۆر لەسەرخۆ بوو و تووڕە نەدەبوو، مەگەر لە پێناوی خوای گەورەدا تووڕە بوایە، کەسێکی خێرخوازبوو و زۆربەی ئەو سامانەی کە هەیبوو لە پێناو خوای گەورەدا دەیبەخشی، ئامادەبوو خۆی برسی بێت بەڵام موسڵمانێك برسی نەبێت، ئەو کەسێکی زۆر بە ئیمان بوو، هەردەم لە ترسی خوای گەورە و سزای دۆزەخ دەگریا، بەرامبەر بە منداڵان بەسۆزبوو، بەڵکو دڵی منداڵانی خۆش دەکرد، کەسێکی هێندە چاك بوو هەموان خۆشیان دەویست.

ئیمامی ئەبووبەکر لە هەموو جەنگەکانی پێغەمبەر(ﷺ)دا بەشداری دەکرد، ئەو دەبوایە پارێزەری پێغەمبەر(ﷺ)بێت و ئامادەبوو گیانی خۆی لەپێناو

پێغەمبەر(ﷺ)دا بەختبكات، بەڵكو هەرچی جارێك پێغەمبەر(ﷺ)ی بانگ دەكرد دەیفەرموو: بە دایك و باوكەوە بەقوربانت بم ئەی پێغەمبەری خوا، تەنانەت یەك جەنگ نیە كە پێغەمبەر(ﷺ) بەشداری بووبێ و ئیمامی ئەبووبەكری تێدا نەبووبێت.

پرسیار: ئەی پێغەمبەر(ﷺ)لەگەڵ ئیمامی ئەبووبەكردا چۆن بوو؟

وەڵام/ پێغەمبەر(ﷺ)یش ئیمامی ئەبووبەكری لە هەموو كەس زیاترخۆشدەویست وحەزی دەكرد هەمیشە لە گەڵیدا بێت وهەردەم نزای خێری بۆ دەكرد، لە كاروبارەكانی ژیانیدا ڕاوێژی پێ دەكرد تا بزانێت ڕای ئیمامی ئەبووبەكر چۆنە، وەك دەبینی لە جەنگی بەدردا گوێی لە ڕاوێژەكانی ئیمامی ئەبووبەكر گرت و دیلەكانی نەكوشت، بەڵكو پێغەمبەر(ﷺ) هەردەم بە هاوەڵانی دەفەرموو كە ئەبووبەكر لە هەمووتان باوەڕدارتر و خۆشەویستترە.

ئیمامی ئەبووبەكر(ﷺ) لەكاتی مردنی پێغەمبەردا(ﷺ):

لە كۆتا حەجی پێغەمبەر(ﷺ)دا كە بە حەجی ماڵئاوایی ناسراوە، پێغەمبەر(ﷺ) وتارێكی بۆ موسڵمانان پێشكەش كرد و باسی ئەوەی كرد كە بەندەیەكی خوا دوو شتی خراوەتە بەردەم تا یەكێكیان هەڵبژێرێ، یەكەم: ژیان لە دنیادا، دووەم: گەڕانەوە بۆ لای خوای گەورە، بەندەكەش دووەمی هەڵبژارد، ئیمامی ئەبووبەكر بەم قسە دەستیكرد بە گریان، چونكە زانی ئەو كەسە پێغەمبەری خوایە (ﷺ) كە دەگەڕێتەوە بۆ لای خوای گەورە.

كاتێ گەڕانەوە بۆ مەدینە، پێغەمبەر(ﷺ) نەخۆش كەوت و نەخۆشیەكەی زیادیكرد ولە ماڵەوەدا كەوت، ئیمامی ئەبووبەكریش جێی نەدەهێشت و لە خزمەتكردنیدا

بەردەوام بوو، ئازاری پێغەمبەر هێندە زیادی کرد کە نەیدەتوانی نوێژ بۆ موسڵمانان بکات، بۆیە داوایکرد تا ئیمامی ئەبووبەکر نوێژیان بۆ بکات. بەڵکو پێغەمبەر(ﷺ) ڕێگەی نەدەدا جگە لە ئەبووبەکر کەسی تر لە هاوەڵان نوێژەکە بۆ موسڵمانان بکات، ئیمامی ئەبووبەکریش بە غەمباری و دڵگرانیەوە نوێژەکەی بۆ موسڵمانان دەکرد و لە نوێژەکەیدا دەگریا.

ڕۆژی مەرگی پێغەمبەری ئازیزمان هات و ئیمامی ئەبووبەکریش لە لای بوو، بەڵام موسڵمانان بەو حاڵەی پێغەمبەر(ﷺ)زۆر دڵگران بوون، بۆیە ئیمامی ئەبووبەکر ئامۆژگاری و دڵنەوایی دەکردن، کاتێ پێغەمبەر کۆچی دوایی کرد، ئیمامی ئەبووبەکر چوویە ژوورەوە و دەبینێ ئازیزمان گیانی سپاردووە، بۆیە فرمێسکەکانی چاوی دادەبارین و بەوپەڕی گریان و غەمباریەوە نێوچەوانی پیغەمبەری ماچکردو فەرمووی بە دایك و باوکمەوەو بە قوربانت بم ئەی پێغەمبەری خوا.

گریان و بێزاری موسڵمانانی داگرتبوو وەك ئەوەی هەریەکەیان وەك شێتی لێهاتبوو و نەیدەزانی چی بکات، ئیمامی عومەر تووڕە بوو و وتی هەر کەس بڵێ پێغەمبە(ﷺ) مردووە بە شمشێر لە ملی دەدەم.

پرسیار: ئەی هەڵوێستی ئیمامی ئەبووبەکر چۆن بوو؟

وەڵام / ئیمامی ئەبووبەکر لەگەڵ ئەوپەڕی دڵگرانیدا خۆی ڕاگرت و چوویە لای ئیمامی عومەر و هێوری کردەوە، ئینجا کەوتە قسەکردن بۆ موسڵمانان و وتی:

(ئەوەی موحەممەدی دەپەرست ئەوا موحەممەد مرد، ئەوەی خوا دەپەرستێ ئەوا

خوای گەورە زیندووە و نامرێ)، پاشان ئەو ئایەتەی خوێندەوە (**وما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل أفإن مات أو قتل أنقلبتم على أعقابكم**...).

بەڵێ هەرچەندە گەورە و بەڕێز بێت هەردەبێ بمرێت، چونکە مردن لە ڕێگەی هەموو مرۆڤێکدایە (انك ميت و انهم ميتون)(تۆ دەمریت و ئەوانیش دەمرن).

بەم هەڵوێستەی ئیمامی ئەبووبەکر ئیمامی عومەر تێگەیشت کە بەڵێ ڕاستە پێغەمبەری خوا(ﷺ) مردووە، بەڵام خۆ خودای گەورە نەمردووە، بەڵکو دەبێ چاکە بکەین تا بگەین بە بەهەشت و جارێکی تر پێغەمبەر(ﷺ) ببینینەوە، هاوەڵانیش لە مردنی پێغەمبەر(ﷺ)دڵنیابوون وهێندەی تر گریان و غەمباری دایگرتن.

پەند و ئامۆژگاری:

دەبێ ئێمەش وەك ئیمامی ئەبووبەکر هەموو تەمەنمان لە خزمەتی پێغەمبە(ﷺ)دا ببەینەسەر، ئەویش بەوە دەبێت ژیان و فەرموودەکانی پێغەمبەر(ﷺ)فێربین و ئیشیان پێبکەین ولە هیچ فەرمودەیەکی لانەدەین تا بتوانین لە ڕۆژی دواییدا بە دیداری شاد بین.

مرۆڤەکان دەبێت هەموویان بمرن، بەڵام کەسی ژیر ئەوەیە بە پەلە کردەوەی چاکە بۆ دوای مردن کۆدەکاتەوە، چونکە هەرکەس مرد ئیتر ناتوانێ هیچ کارێکی چاکە ئەنجام بدات.

دەبێ موسڵمان لەوپەڕی خەمباریدا خۆی ڕابگرێت و لە فرمانی خواو پێغەمبەر(ﷺ) لانەدات، بڕوانە هەڵوێستی ئیمامی ئەبووبەکر کە چۆن لە مەرگی پێغەمبەر(ﷺ)دا خۆی ڕاگرت و موسڵمانانی تریشی تێگەیاند کە دەبێت خۆمان ڕابگرین، جگە لەوەی فێری کردن خوای گەورە لە پێغەمبەری خوا(ﷺ) گەورەتر و خۆشەویستترە و هەرگیز نامرێ.

خەلیفایەتی ئیمامی ئەبووبەکری صدیق(ﷺ):

دوای کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) کۆمەڵێ لە موسڵمانان کۆبوونەوە تا سەرکردەیەك بۆ موسڵمانان دابنێن، موسڵمانەکان لە کەپری بەنی ساعیدە کۆبوونەوە، کاتێ ئیمامی عومەرو ئەبووبەکر ئەمەیان بیست، بەپەلە چوون بۆ ئەوێ تا ئاگاداری بارودۆخەکە بن و لەوێ کەوتنە قسە کردن لەسەر ئەوەی کێ ببێ بە سەکردەی موسڵمانان تا بێ سەرکردە نەبن، لە کۆتاییدا هەمووان بە ئیمامی ئەبووبەکر ڕازی بوون، بۆیە ئیمامی عومەر بە پەلە دەستی خستە ناو دەستی ئیمامی ئەبووبەکر و بەیعەتی پێدا، ئەوانی تریش وەك ئیمامی عومەریان کرد، بۆیە هەموو موسڵمانان لە مزگەوتدا بەیعەتیان بە ئەبووبەکری صدیق دا.

پرسیار: بەیعەت بە واتای چی دێت؟

وەڵام/ بەیعەت واتا ڕازیبوون بە خەلیفایەتی یان سەرکردایەتی کەسێك، ئینجا ئیمامی ئەبووبەکر وتارێکی پێشکەش کرد و تیایدا سوپاس و ستایشی خوای گەورەی لەسەر ئیمان و بەخششەکانی کرد و صەڵاواتی لەسەر پێغەمبەر(ﷺ)دا و پاشان ڕوونیکردەوە کە ئەویش وەك موسڵمانانی تر مرۆڤێکە، ئەگەر گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەر(ﷺ) بوو ئەوا گوێڕایەڵی بکەن، ئەگەریش هەڵەی کرد دەبێت موسڵمانان ڕاستی بکەنەوە و نەهێلن ئەو هەڵەیە بکات، پاشان باسی ئەوەی کرد هەر گەلێك جیهادی واز لێهێنا ئەوا خوای گەورە لە ژێر دەستی دووژمنەکانیاندا زەلیل و لاوازیان دەکات، ئینجا چەند ئامۆژگاریەکی تری کردن و پاشان داوای لێکردن هەستن نوێژەکەیان بکەن.

پرسیار: مەبەست لە جیهاد چییە کە ئیمامی ئەبووبەکر باسی کرد؟

وەڵام/ مەبەستی جیهاد بریتیە لە جەنگان لە پێناو خوای گەورەدا دژ بە دوژمنانی ئیسلام تا بێباوەڕان نەتوانن زیان بە موسڵمانان بگەیەنن و موسڵمانان ئایینی خوا بە مرۆڤایەتی بگەیەنن و دوژمنان ڕێگەیان لێنەگرن.

ئیمامی ئەبووبەکر دواتر سەرقاڵی بەڕێوەبردنی کاروباری موسڵمانان بوو، ئەو زۆر بە دادپەروەرانە فەرمانڕەوایی موسڵمانی دەکرد، شەوانە بە کووچەو کۆڵانەکاندا دەگەڕا تا بزانێت بارودۆخی ژیانی موسڵمانان چۆنە، بە کۆڵانەکاندا دەگەڕا و یارمەتی هەژاران و کەمدەستانی دەدا، تەنانەت یارمەتی پیرەکانی دەدا و ماڵی بۆ پاك و خاوێن دەکردنەوە و دڵخۆشی دەکردن.

ئیمامی ئەبووبەکر و عومەر پێشبڕکێیان لەسەر ئەوە دەکرد کامیان زیاتر ئیشی چاکە بکەن و بڕۆن بە پیری خەڵکی هەژار و بێتواناوە، ئەمە وایکردبوو خەڵکی زۆر لەو و ئیمامی ئەبووبەکر ڕازی بن و خۆشیان بوێت.

ئیمامی ئەبووبەکر لەسەردەمی دەسەڵاتیدا چوار ئیشی زۆر گرنگی کرد کە بە ڕاستی کارانێکی قورس بوون:

بەرپەرچدانەوەی ئەوانەی خۆیان بە پێغەمبەر دەزانی.

لێدانی ئەوانەی لە ئایینی ئیسلام و بنەماکانی ئیسلام هەڵدەگەڕانەوە.

کۆکردنەوەی قورئانی پیرۆز.

بڵاوکردنەوەی ئیسلام لە ناوچەکانی تر و ڕزگارکردنی چەند ناوچەیەك.

یەکەم: بەرپەرچدانەوەی ئەوانەی خۆیان بەپێغەمبەر دەزانی:

لەسەردەمی پێغەمبەر(ﷺ)دا پێش ئەوی پێغەمبەر کۆچی دوایی بکات چەند کەسێك کەوتنە بانگەشەی پێغەمبەرایەتی، پێغەمبەر(ﷺ)یش دەیزانی کە درۆ دەکەن، چونکە لە دوای موحەممەد(ﷺ) هیچ پێغەمبەرێکی تر نایەت.

پێغەمبەر(ﷺ)خۆی فەرموو بووی کە لە دوای خۆی چەند کەسێك داوای پێغەمبەرایەتی دەکەن و ئەوانە درۆ دەکەن، ئیمامی ئەبووبەکر لە سەردەمی دەسەلاتیدا بڕیاریدا ئەو کەسانە لەناو ببات کە داوای پێغەمبەرایەتی دەکەن و لە دوای هەوڵ و جەنگێکی سەخت توانی هەموو ئەو ناڕاست وخراپەکارانە لەناو ببات.

پرسیار: ئەو کەسانە کێ بوون کە داوای پێغەمبەرایەتییان دەکرد؟

وەڵام/ ئەمانە گرنگترین ئەو کەسانە بوون کە داوای پێغەمبەرایەتییان دەکرد(ئوسەیدی عەنەسی، موسەیلەمەی کەزاب، لەقیت، سەجام) بەڵام هەندێکیان کوژران و هەندێکی تریان تەوبەیان کرد و گەڕانەوە بۆ ئیسلام.

دووەم: لێدانی ئەوانەی لە ئایینی ئیسلام و بنەماکانی هەڵدەگەڕانەوە:

لە دوای مردنی پێغەمبە(ﷺ) کۆمەڵێ لە هۆزەکان لە ئایینی ئیسلام پەشیمان بوونەوە، هەندێکیان دەیانوت: پێغەمبەر(ﷺ)مردووە و ئیتر ئیسلامیش نەما، هەندێکی تریش دەیانوت ئێمە زەکاتمان بە پێغەمبەر (ﷺ)دەدا ئێستاش پێغەمبەر(ﷺ) مردووە و زەکات نادەین، بەڵام ئیمامی ئەبووبەکر بڕیاریدا لەمانە بدات، موسڵمانان ترسان و وتیان با شەڕ نەکەین، بەڵام ئیمامی ئەبووبەکر سوێندی خوارد کە دەبێ ئەم شەڕە بکرێت، ئینجا ئیمامی ئەبووبەکر چەندین سوپای بۆ هەریەك لەو

هۆزانە نارد تا بگەڕێنەوە نێو ئیسلام، لە کۆتاییدا توانی بە سەریاندا سەرکەوێت، بەمجۆرە ڕێگەی نەدا پەرتەوازەبوون و پاشگەزبوونەوە لە نێو موسڵماناندا بمێنێت.

سێیەم: کۆکردنەوەی قورئانی پیرۆز:

لە ماوەی ئەو جەنگانەدا کۆمەڵێکی زۆر لەو هاوەڵە بەڕێزانە شەهید بوون کە قورئانی پیرۆزیان لەبەربوو، بۆیە ئیمامی ئەبووبەکر و عومەر بڕیاریاندا بکەونە کۆکردنەوەی قورئانی پیرۆز و لە یەک بەرگدا بینووسنەوە، بۆ ئەمەش ئیمامی ئەبووبەکر کارەکەی دایەدەست (زەیدی کوڕی سابت) کە لە سەردەمی پێغەمبەر(ﷺ)دا نووسەری قورئان بوو، دوای هەوڵێکی زۆر ئەوکارە گەورەش تەواو بوو و هەموو قورئان لە یەک بەرگدا کۆکرایەوە و پارێزرا.

چوارەم: بڵاوکردنەوەی ئیسلام لە ناوچەکانی تردا و ڕزگارکردنی چەند ناوچەیەک:

ئیمامی ئەبووبەکر لە سەردەمی خیلافەتیدا هەستا بە ناردنی چەند سوپایەک بۆ ڕزگارکردنی ئەو ناوچانەی لە ژێر دەسەڵاتی بێباوەڕەکاندا بوون، یەکەمجار سوپاکەی ئوسامەی کوڕی زەیدی نارد کە پێشتر پێغەمبەر(ﷺ) فەرمانی پێکردبوو تا بڕوات و لە بێباوەڕان بدات.

سوپاس بۆ خوا سوپای موسڵمانان سەرکەوتن و چەند ناوچەیەک هاتنە نێو ئایینی ئیسلامەوە کە پێشتر بێباوەڕ بوون، بەمجۆرە ئیمامی ئەبووبەکر توانی لە ماوەی خیلافەتیدا بەوپەڕی هەوڵ و ماندووبوونەوە گرفت و ئازارەکانی موسڵمانان نەهێڵێت.

پرسیار: زەکات بە واتای چی دێت؟

وەڵام/ زەکات بریتیە لە بەخشینی برێك لەو پارە زۆرەی کە موسڵمان هەیەتی لە پێناو خوای گەورەدا، ئەمە لە ئیسلامدا وەك نوێژ کردن و ڕۆژوو گرتن وایە.

مردنی ئیمامی ئەبووبەکر (ﷺ):

ئیمامی ئەبووبەکر ماوەیەك پێش مردنی ڕاوێژی بە هاوەڵانی کرد تا بزانێ لە دوای خۆی کێ ببێ بە خەلیفەی موسڵمانان، ڕا لەسەر ئەوە بوو کە ئیمامی عومەر بێت، بۆیە ئیمامی ئەبووبەکر بڕیاریدا لە دوای خۆی ئیمامی عومەر ببێت بە فەرمانڕەوای موسڵمانان، ئینجا وەسیەتی بۆ ئیمامی عومەر کرد تا کاری چاك بکات و دادپەروەر بێت و خراپە نەکات، پاش ماوەیەك ئەبووبەکر لە جێگادا نەخۆش کەوت و هێندەی نەبرد کۆچی دوایی کرد، موسڵمانان هەموان دڵگران و غەمباربوون و شارەکە بە یەکجار گریان و دڵتەنگی دایگرتەوە، خوای گەورە لەگەڵ ئیمامی ئەبووبەکردا هاوبەشمان بکات تا لە بەهەشتدا لەگەڵیدا بین.

پەند وئامۆژگاری:

نابێت موسڵمانان هیچکات بەبێ سەرکردە بمێننەوە، بەڵکو دەبێت هەمیشە سەرکردەیان هەبێت، وەك چۆن هاوەڵان بەپەلە ئیمامی ئەبووبەکریان هەڵبژارد.

هەرچەندە دەسەڵات و پایەمان بەرزبێت و دەوڵەمەند بین، دەبێ لەگەڵ خەڵکدا چاك بین وئاگاداری هەژاران بین.

پێویستە موسڵمانان لە نێوان خۆیاندا وەك ئیمامی ئەبووبەکر و عومەر پێشبڕکێ لەسەر کاری چاکە بکەن.

مردن لە ڕێگەی هەمووماندایە و کە سمان لێی دەرباز نابین، بۆیە پێویستە بە پەلە خۆمان ئامادە بکەین.

دەبێت خۆشەویستی ئیمامی ئەبووبەکر هەمیشە لە دڵماندا بێ و گوێ لە وەسیەتەکانی بگرین و شارەزای ژیانی بین تا بتوانین پەند وئامۆژگاری لێ وەربگرین.

پرسیارەکان

- ئیمامی ئەبووبەکر ناوی چی بوو؟ بۆچی پێیان دەوت صدیق؟
- پێغەمبەر(ﷺ) کام لەمانەی زیاتر خۆش دەویست؟

١- ئەبووبەکری صدیق.

٢- عومەری کوڕی خەتتاب.

٣- زەیدی کوڕی سابت.

- ناوی دایك و باوکی ئیمامی ئەبووبەکر چی بوو؟ ئایا ئەوان موسڵمان بوون؟ ئیمامی ئەبووبەکر لەگەڵیاندا چۆن بوو؟
- بۆچی پێغەمبەر(ﷺ) فەرمانی کرد کۆچ بکەن بۆ مەدینە؟ ئەی لە کۆچەکەیدا کێ بوو بە هاوڕێی؟
- وشەی ڕاست هەڵبژێرە:

ئەبووبەکر لە منداڵیدا:

١- موسڵمان بوو.

٢- بت پەرست بوو.

٣- بتی نەدەپەرست و ڕێك و پێك بوو.

یەکەم کەس لە پیاواندا کە موسڵمان بوو:

١- عوسمانی کوڕی عەففان.

٢- حەمزەی کوڕی عەبدولموتەلیب.

٣- ئەبووبەکری صدیق.

ئەو کەسەی هەستا بە کۆکردنەوەی قورئان:

١- ئەبووسوفیانی کوڕی حەرب.

٢- حەسەنی کوڕی عەلی.

٣- زەیدی کوڕی سابت.

- دەتوانی باسی ژیانی ئەبووبەکر لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) لە مەدینەدا بکەیت؟

چۆن ئیمامی ئەبووبەکر بوو بە خەلیفەی موسڵمانان؟

- هەڵوێستی ئیمامی عومەرو ئەبووبەکر لە بەرامبەر کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) دا باس بکە.
- گرنگترین ئەو باسانە چی بوون کە ئیمامی ئەبووبەکر لە وتاری خەلیفەبوونیدا باسی کرد؟
- زەکات بە واتای چی دێت؟
- گرنگترین کارەکانی ئیمامی ئەبووبەکر لە سەردەمی خیلافەتیدا بژمێرە؟
- ئیمامی ئەبووبەکر لە پێش مردنیدا چی کارێکی گرنگی کرد؟
- ئایا ئامادەیت باسی ژیانی ئیمامی ئەبووبەکر بۆ کەسێك یان هاوڕێکەت بکەیت؟
- ئەگەر ئیمامی ئەبووبەکر زیندوو بوایە تۆ چیت پێ دەوت؟
- چ پەند و ئامۆژگارییەك لە ژیانی منداڵی ئیمامی ئەبووبەکر وەردەگریت؟
- بزانە ئیمامی ئەبووبەکری صدیق لە پێناو ئیسلامدا چۆن ئازاردراوە؟
- ئیمامی ئەبووبەکر چۆن لە ئەشکەوتی سەوردا ترسا؟ ئەی پێغەمبەر(ﷺ) چی پێ فەرموو؟

عومەری کوڕی خەتتاب(رضي الله عنه)

ئیمامی عومەری کوڕی خەتتاب یەکێ بوو لەو هاوەڵانەی پێغەمبەر(ﷺ) کە ڕێزێکی زۆری لە لای پێغەمبەر(ﷺ) و موسڵمانان هەبوو، عومەر هاوەڵێکی زۆر ئازا ونەترس و باوەڕدار بوو، پێغەمبەری خوای زۆر خۆشدەویست، پێغەمبەر(ﷺ)یش ئەوی زۆر خۆشدەویست و مـوژدەی چوونە بەهەشتی پێدابوو، ئیمامی عومەر هێندە دلێرو باوەڕدار بوو کە ئەو بە هەر شوێنێکدا بچوایە شەیتان نەدەچوو بەوێدا و لە دەستی رایدەکرد.

دوای مردنی پێغەمبەری ئازیز(ﷺ)، عومەر ماوەیەك لەگەڵ ئیمامی ئەبووبەکردا بوو تا ئەوەی ئیمامی ئەبووبەکریش مرد، ئەوجا ئیمامی عومەر بوو بە خەلیفەی موسڵمانان، بۆیە پێویستە بە جوانی شارەزای ژیانی ئەو هاوەڵەی پێغەمبەر(ﷺ) بین و سوود لە ژیانی وەربگرین.

لەدایك بوونی عومەر(رضي الله عنه):

لە ناو شاری مەککەدا کەسێك هەبوو کە ناوی خەتتاب بوو، خەتتاب کوڕی نوفەیل بوو، خەتتاب کەسێکی تووڕە و توند و بتپەرست بوو، ئەو ئیشی ئاژەڵداری دەکرد، کاتێك خەتتاب گەورە بوو ژنێکی بە ناوی حنتمەی کچی هاشم هێنا، ئەم ئافرەتە ئامۆزای ئەبووجەهل بوو، ئەوان ژیانی خۆیان بەسەردەبرد تا ئەوەی لە دوای ١٣ساڵ لە پاش لە دایك بوونی پێغەمبەر(ﷺ)منداڵێکیان بوو و ناوی (عومەر)یان لێنا.

پرسیار: ناوی دایك و باوکی عومەر چی بوو؟

وەڵام/ناوی باوکی خەتتاب و ناوی دایکیشی حنتمە بوو.

پرسیار: ئایا دایك و باوکی عومەر لە کوێ دەژیان؟

وەڵام/ دایك و باوکی عومەر هەردووکیان عەرەب بوون و خەڵکی مەککە بوون و هەر لە وێش ژیانیان دەبردە سەر، دایك و باوکی عومەر هەر لە سەرەتاوە هەوڵیاندا عومەر فێری ژیانی ناو کۆمەڵگاکەیان بکەن، ئەوان عومەریان فێری ئەوە دەکرد کە بتەکان خودای ئێمەن و دەبێت بیانپەرستین، ئەگەر نا بتەکان ئێمە لەناودەبەن و دەمانکوژن، هەروەها لەبەرچاوی عومەردا مەی (عەرەق) یان دەخواردەوە و فێری لاساریان دەکرد، لەگەڵ ئەوەشدا فێری چەند شتێکی جوانیان دەکرد، بەلام باوکی عومەر زۆر توورە بوو.

پەند و ئامۆژگاری:

پێویستە دایك وباوك منداڵەکانیان فێری کاری چاکە بکەن، نەك کاری خراپیان فێربکەن، ئەگینا دوایی منداڵەکەیان کەسێکی خراپەکار و تاوانبار دەردەچێت.

ئەگەر هەر کەسێ فێری کاری خراپەی کردین نابێ بە گوێی بکەین ئەگەر دایك و باوکیشمان بێ.

ژیانی منداڵی عومەر(ﷺ):

عومەر وەك منداڵانی تری ناو مەککە ژیانی دەبردە سەر، بەلام ئەو لەناو هاورێکانیدا کەسێکی زۆر ئازاو دلێر بوو، ئەو هەر وەك منداڵانی تر کڕنووشی بۆ بتەکان دەبرد و بتەکانی بە خوا دەزانی، عومەر لە کاروباری ژیاندا یارمەتی باوکی دەدا، بۆیە عومەری منداڵ بڕیاریدا بچێت بۆ شوانی تا ئەرکی سەرشانی باوکی کەم بکاتەوە، ئەو مەڕومالاتەکەی باوکی وچەند کەسێکی تری دەبرد بۆ دەرەوە ودەیلەوەڕاندن، واتە

عومەر یەکەمجار کاری شوانەیی دەکرد، بۆیە لەکاری شوانییەوە فێری گورج و گۆڵی و خۆڕاگری و ئازایەتی بوو.

بەڵام باوکی لەگەڵیدا زۆر خراپ بوو و هەموو جارێ قسەی ناشرینی پێدەوت و لێی دەدا، ئەمەش کاریگەری لەسەر ژیانی عومەری کوڕی هەبوو، هەروەها عومەر حەزی بە سوارچاکی هەبوو، بۆیە خۆی فێری سوارچاکی دەکرد و پێشبڕکێی دەکرد، جگە لەوەی شارەزایی لە شمشێر بەکارهێناندا هەبوو، جگە لەوەش عومەر زۆر حەزی لە شیعر دەکرد و زۆرجار یان شیعری لەبەر دەکرد یان شیعری دەوت، ئەمەش وایکرد لەناو هاوڕێکانیدا دەربکەوێت و هەموویان سەرسامی عومەر بن.

ئەو هەوڵی دەدا هەردەم شارەزای ژیان و مێژووی باوباپیرانی خۆی بێت و لەو بوارەدا زۆر زیرەك بێت، عومەر ژیانی منداڵی خۆی بەوجۆرە بەسەردەبرد.

پرسیار: دەتوانیت بە خاڵ ئیشەکانی ژیانی منداڵی عومەر بژمێریت؟

وەڵام/

١- کاری شوانی.

٢- سوارچاکی.

٣- شارەزایی جەنگ.

٤- ژیان لەگەڵ شیعردا.

٥- شارەزایی مێژووی باوباپیرانی.

ژیانی گەنجی عومەر(ﷺ):

عومەر لە گەنجیدا فێری شتێکی تری گرنگ بوو کە بریتیبوو لە بازرگانیکردن، ئەو لەگەڵ بازرگانەکانی مەککەدا بۆ ئیشی بازرگانی دەچوو بۆ دەرەوەی مەککە تا ئەوەی بە چاکی فێری ئەو ئیشە بوو، لەگەڵ ئەوەشدا عومەر ژیانی وەك خەڵکانی تری مەککە بوو و بتی دەپەرست، ئەوان لە خورما بتیان دروستدەکرد و لەگەڵ خۆیاندا دەیانبرد تا لە رێگەی بازرگانیەکەیاندا بیپەرستن، کەچی کاتێ برسییان دەبوو لەجیاتی ئەوەی بیپەرستن خورماکەیان دەخوارد.

عومەر بەردەوام لە بازرگانیەکەیدا قازانجی دەکرد تا ئەوەی بوو بە یەکێ لە دەوڵەمەندەکانی شاری مەککە، جگە لەوەش عومەر لە شاری مەککەدا جەنگاوەرێکی گەورە و دلێر بوو و کەس نەیدەتوانی جەنگی لەگەڵ بکات، بەڵکو لەبەر ئەو ئازایەتی و زیرەکی و لێزانییەی گەورەکانی مەککە وەك نوێنەری خۆیان دەیاننارد بۆ لای پاشاو دەسەڵاتدارەکانی تر، لە کاتی جەنگیشدا راوێژیان پێدەکرد.

عومەر هێندە شارەزاو لێزان بوو، کاتێ جەنگ لە مەککە روویدەدا یان گرفتێك دروست دەبوو، دەچوون بە شوێن عومەردا و پرسیاریان لێدەکرد کە چی بکەن یان دەیانکرد بە دادوەری ئەو کێشەیە تا چارەسەری بکات، عومەر زۆر حەزی لەو ژیانە دەکرد و بەرگری لێدەکرد، ئامادەبوو بۆ رپارێزگاریکردنی ئەو بارودۆخە گیانی خۆی بەخت بکات، دوایی عومەر ژنێکی هێناو ماڵی پێکەوە نا تا ئەوەی خوای گەورە کچێکی جوانی پێبەخشین.

پرسیار: دەکرێ گرنگترین کارەکانی تەمەنی گەنجی عومەر بژمێریت؟

وەڵام/

١- بازرگانی کردن.

٢- بتپەرستی.

٣- جەنگاوەری.

٤- نوێنەرایەتی.

٥- دادوەری و چارەسەری گرفتەکان.

٦- ژنهێنان.

پەند و ئامۆژگاری:

نابێت دایك و باوك لەگەڵ منداڵەکەیاندا تووڕە وتوندوتیژ بن، بەڵکو دەبێت سۆزی زۆری پێ بدەن و خۆشیان بوێت، چونکە ئەوە بەخششێکی خوای گەورەیە کە پێی بەخشیون.

منداڵی ژیر دەبێت تەمبەڵ نەبێت و یارمەتی دایك وباوکی خۆی بدات وخۆی فێری ئیشی چاك بکات، وەك عومەری کوڕی خەتتاب خۆی فێری شوانی وبازرگانی کرد.

بتپەرستی کارێکی زۆر خراپە، سەیر بکە بێباوەڕەکان بە خورما بتیان دروستدەکرد و پێیان دەوت خودا، کەچی کاتێ برسییان دەبوو دەیانخوارد، دەی بت کە هیچ ناتوانێ چۆن دەبێتە خودا؟!!

کەسی ژیر دەبێت تا دەتوانێت چارەسەری کێشەی نێوان خەڵك بکات، نەوەك خۆی ئاژاوەگێڕ بێت.

عومەر(رضي الله عنه) دژایەتی ئیسلام دەکات:

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) کەوتە بانگەوازکردن بۆ ئایینی ئیسلام، خەڵکی مەککە جگە لە چەند کەسێکی کەمیان نەبێت کە باوەڕیان هێنا کەوتنە دژایەتی کردنی، پێغەمبەر(ﷺ) فێری دەکردن لەجیاتی بتی بێ گیان ومرۆڤی لاواز خودای گەورە بپەرستن کە هەموو شتێکی بە دەستە، بەڵام ئەوان گاڵتەیان پێدەکرد.

عومەری کوڕی خەتتابیش یەکێ بوو لەو کەسە بێباوەڕانەی کە بە توندی دژایەتی ئیسلام وموسڵمانانی دەکرد، ئەو حەزی دەکرد خەڵکی مەککە لەسەر بێباوەڕی خۆیان بەردەوام بن، حەزیشی نەدەکرد پێغەمبەر(ﷺ) وموسڵمانان لەو شارەدا هەبن.

پرسیار: بۆچی عومەری کوڕی خەتتاب دژی موسڵمانان بوو؟

وەڵام/چونکە عومەر وا فێر کرابوو کە بتپەرست بێت، منداڵیش کە فێری شتێك بوو لەسەری بەردەوام دەبێت.

هەرکاتێ عومەر باسێکی ببیستایە کە باسی ئیسلام بوایە، یەکسەر تووڕەدەبوو وئامادەنەبوو گوێی لێبگرێت تا بزانێت چی دەڵێن، بەڵکو یەکسەر دەکەوتە ئازاردانی موسڵمانان، ئەم کارەی خۆیشی بە کارێکی باش دەزانی، عومەر کەنیزەکێکی هەبوو

کە ئیشی ماڵەوەی بۆ دەکرد، ئەو کەنیزەکە کاتێ پەیامی ئیسلامی بەرگوێ کەوت یەکسەر باوەڕی پێهێناو موسڵمان بوو، ئەو کەنیزەکە زۆر دڵی خۆشبوو بە ئایینی ئیسلام.

کاتێ عومەر بەمەی زانی، تەواو تووڕەبوو و کەوتە ئازاردانی کەنیزەکەکەی، ئەو ڕۆژانە لە بەرچاوی خەڵکیدا دەکەوتە ئازاردانی کەنیزەکەکەی و پێی دەوت دەبێت واز لە ئایینی ئیسلام بهێنیت، بەڵام کەنیزەکەکەی زۆر خۆڕاگربوو و وازی نەدەهێنا، بەڵکو ئەو ئازارو سزای دنیای لا خۆشتر بوو لەوەی لە ڕۆژی دواییدا سزا بدرێت.

ڕۆژێکیان عومەر ئازاری کەنیزەکەکەی دەدا، ئیمامی ئەبووبەکر بەوێدا تێپەڕیوو، کە ئەمەی بینی زۆر ناڕەحەت بوو، بۆیە چوو بە پارە ئەو کەنیزەکەی لە عومەری کوڕی خەتتاب کڕی وئازادی کرد.

عومەر بەوەوە نەوەستا ئەمجارەیان کەوتە ئازاردانی خوشکەکەی کە موسڵمان بووبوو.

پرسیار: کەنیزەك واتای چییە؟

وەڵام/ کەنیزەك ئەو ئافرەتانەن کە لە جەنگدا دەگیرێن و دوایی دەیانفرۆشن یان خەڵکانێك دەیانکڕن تا لە ماڵەوە ئیشیان پێ بکەن.

پەندو ئامۆژگاری:

مرۆڤ کاتێ بێ باوەڕ بوو سۆزی نامێنێ و ڕاستی لە بەرچاودا ون دەبێت.

عومەری کوڕی خەتتاب تەنانەت ئامادە نەبوو گوێ بۆ موسڵمانان بگرێ، بەڵام ئەبووبەکر چونکە نرخی ئیمانی دەزانی پارە و ماڵ وگیانی خۆی لە پێناویدا بەختکرد.

موسڵمانانی پێشوو لە پێناو ئیسلامدا هەر نارەحەتیەکیان چەشتووە، دەبێ ئێمەش پەندیان لێ وەربگرین.

موسڵمانبوونی عومەری کوڕی خەتتاب(ﷺ):

ڕۆژێکیان عومەری کوڕی خەتتاب ویستی بچێت تا پێغەمبەر(ﷺ) بدۆزێتەوە و بیکوژێت، وایدەزانی ئیتر بەمە باسی ئیسلام نامێنێت و موسڵمانانیش دەگەڕێنەوە بۆ سەر بێباوەڕی خۆیان، بەڵام لە ڕێگەدا هەواڵیان پێدا کە خوشکەکەی خۆی لەگەڵ زاواکەیدا موسڵمان بون، بۆیە ڕێگەکەی گۆڕی و ئەمجارەیان بەرەو ماڵی خوشکەکەی چوو.

پرسیار: ناوی خوشکەکەی عومەر و زاواکەی چی بوو؟

وەڵام/ناوی خوشکەکەی عومەر فاتیمە بوو، ناوی مێردەکەشی سەعیدی کوڕی زەید بوو کە هەردووکیان موسڵمان بووبوون، ئەوان کەسێکیان لەلابوو بە ناوی خەبابی کوڕی ئەرەت کە قورئانی پیرۆزی فێر دەکردن، عومەر لەو کاتەدا خۆی کرد بە ماڵەکەیاندا و پێی وتن: وازتان لە ئایینی باوباپیرانتان هێناوە؟!! بەڵام سەعید پێی وت تۆ چووزانیت ئەم ئایینە ڕاستتر نییە؟ عومەر کە ئەمەی بیست کەوتە لێدانی سەعید، فاتیمەی خوشکی ویستی ڕێگە لە عومەر بگرێت، عومەر دەستی گێڕایەوە و دای لە دەمی فاتیمە و دەمی فاتیمە خوێناوی بوو.

کاتێ عومەر ئەوەی بینی کەمێ دڵی ڕاچڵەکا و گەڕایەوە دواوە، ئینجا وتی ئەو کتێبەم بدەنێ کە ئێوە خەریکی خوێندنەوەی بوون، بەڵام فاتیمە پێی وت تەنها کەسی پاکوخاوێن دەتوانێت بیگرێت بە دەستیەوە،

پێغەمبەر(ﷺ) دۆعای کردبوو کە خوای گەورە یان عومەری کوڕی خەتتاب یان عومەری کوڕی هاشم بۆ ئیسلام ڕێنموونی بکات تا ئایینی خوای پێ شکۆدار و بە هێز بێت، وەك دەفەرموێت(**اللهم اعز الاسلام باحد العمرين عمر بن الخطاب او عمر بن هاشم**).

پرسیار: ئەو کتێبە چی بوو کە فاتیمەو سەعید و خەباب دەیانخوێند؟

وەڵام / ئەو کتێبە بەشێ لە قورئانی پیرۆز بوو کە سورەتی پیرۆزی (**طه**)بوو.

کاتێ عومەر دەستیکرد بە خوێندنەوەی قورئانەکە، بە قورئانی پیرۆز تەواو کاریگەربوو و وتی بمبەن بۆ لای موحەممەد، خەباب وتی: عومەر موژدە بێت پێغەمبەر(ﷺ) نزای کردووە خوای گەورە تۆ یان عومەری کوڕی هاشم بۆ ئیسلام ڕێنموونی بکات، هیوادارم ئەو کەسە تۆ بیت.

کاتێ عومەر گەیشتە لای ماڵی ئەرقەمی کوڕی ئەرقەمی مەخزوومی، حەمزەی مامی پێغەمبەر(ﷺ) هەڕەشەی کرد کە ئەگەر بیەوێت هەر لاساریەك بکات دەیکوژم، بەڵام عومەر چوویە لای پێغەمبەر(ﷺ)و موسڵمان بوو، موسڵمانانیش لە خۆشیدا دەستیان کرد بە وتنی (الله اکبر) بە جۆرێ خەڵکی مەککە دەنگیان دەبیستن.

پاشان موسڵمانان بە دوو ڕیز چوونە دەرەوە بۆ ناو مەککە، خەڵکی کە بینییان عومەر موسڵمانبووە، زۆر تووڕە و بێزار بوون، لەبەر ئەمەش ئەمجارە کە ناوی عومەریان دەبرد پێیان دەوت عومەری فاروق واتە جیاکەرەوەی ڕاستی لە ناڕاستی.

پەند و ئامۆژگاری:

موسڵمان دەبێت هەمیشە نزای ئەوە بێت خوای گەورە مرۆڤەکان بۆ ئیسلام ڕێنموونی بکات تا نەچنە دۆزەخ، ئەگەر شیاوی ڕێنموونی نەبوون و زۆر خراپ بوون،

ئینجا نزا بکەین خوای گەورە لەناویان بەرێت. قورئانی پیرۆز کتێبێکی زۆر بە پێز و بە نرخە، بەتایبەت ئەگەر لە واتاکەی تێبگەین، زۆر زیاتر کاریگەری لە سەر دڵ ودەروونمان دەبێت.

کەسێك کە بە هێزبێت دەتوانێت ببێتە هۆکارێك بۆ سەرخستنی ئیسلام و موسڵمانان.

موسڵمان دەبێت وەك فاتیمە وسەعد وخەباب لە خزمەت قورئانی پیرۆزدا کۆببنەوە و ئامادەش بن لە پێناویدا گیانی خۆیان بەخت بکەن.

ئیمامی عومەر(ﷺ) کۆچ دەکات بۆ مەدینە:

پاش ئەوەی بێباوەڕان ئازاری موسڵمانانیان دەدا، پێغەمبەر(ﷺ) بڕیاریدا بنکە بگوازێتەوە بۆ شاری مەدینە، بۆیە فرمانی بە موسڵمانان کرد تا کۆچ بکەن بۆ شاری مەدینە، ئیمامی عومەری کوڕی خەتتابیش بڕیاری کۆچی دا، بەڵام ئەو وەك هاوەڵانی تر کۆچی نەکرد، بەڵکو بە ئاشکرا هاواری کرد دەیەوێت کۆچ بکات و کێ خۆی بە مەرد دەزانێت با ڕێگەی لێبگرێت، ئینجا ئیمامی عومەر کۆچی کرد بۆ مەدینە.

ئیمامی عومەر سات بە سات چاوەڕوانی هاتنی پێغەمبەر(ﷺ) ی دەکرد تا بە دیداری شاد بێتەوە، عومەر لەوێ لەگەڵ موسڵمانانی مەدینەدا ژیانی دەبردەسەر و ئامۆژگاری دەکردن تا لەسەر ئایینی ئیسلام بەردەوام بن، ڕۆژانە لەگەڵ موسڵمانانی مەدینە دەچوونە دەرێ تا بزانن پێغەمبەر(ﷺ) دێت؟ تا ئەوەی ڕۆژێکیان کە چاوەڕێیان دەکرد بینییان پێغەمبەر(ﷺ) و ئیمامی ئەبووبەکر بەرەو مەدینە هاتن، ئیتر ئیمامی عومەر (ڕەزای خوای لەسەربێت) لە خۆشیدا نەیدەزانی چی بکات.

ژیانی ئیمامی عومەر(رضي الله عنه) لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ):

ئیمامی عومەر هەمیشە لە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ)دا بوو، ئەو لە مزگەوت ولە ماڵ و بازاڕ وجەنگدا پێغەمبەر(ﷺ)ی بە جێ نەدەهێشت، لە هەرچی جەنگدا هەیە بەشداری دەکرد، چەندین جار قسەی کردووە، دواتر خوای گەورە پشتگیری قسەکەی ئیمامی عومەری کردووە، ئیمامی عومەر هیچ ترسی لە کوژران نەبوو، چونکە دەیزانی کوژران لە ڕێی ئیسلامدا شەهید بوونە، ئەو لە جەنگی بەدردا بەشداری کرد و ڕۆڵێکی مەردانەی بینی.

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) دوای جەنگی بەدر ڕاوێژی بە هاوەڵان کرد چی بە دیلە بێباوەڕەکان بکەن، ئیمامی عومەر داوای کرد با بکوژرێن، چونکە ئەوانە بۆ لەناوبردنی ئیسلام و موسڵمانان هاتبوون، بەڵام ئیمامی ئەبووبەکر داوایکرد با نەکوژرێن و بە پارە یان فێرکردنی منداڵانی موسڵمانان ئازاد بکرێن، پێغەمبەر(ﷺ) قسەی ئیمامی ئەبووبەکری وەرگرت تا ئەوەی خوای گەورە بە پێغەمبەر(ﷺ) ی ڕاگەیاند کە دەبوایە قسەکەی عومەرت وەربگرتایە.

بەڵکو لە چەند شوێنێکی تردا ئیمامی عومەر قسەی کردووە و خوای گەورەیش پشتگیری قسەکەی ئەوی کردووە، لەجەنگی ئوحود وخەندەقیشدا بەشداری کردووە، لە ڕێککەوتننامەی حودەیبیە وفەتحی مەککە وجەنگی خەیبەریشدا بەشداربووە. هەتا ڕۆژی کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) ئەو بەردەوام لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) دا بوو و فرمانەکانی ئەوی جێبەجێ دەکرد.

ئیمامی عومەر پێغەمبەر(ﷺ) ی زۆر خۆشدەویست و کاتێ بانگی دەکرد دەیفەرموو بەدایك و باوکمەوە بە قوربانت بم ئەی پێغەمبەری خوا، پێغەمبەر(ﷺ) یش ئەوی زۆر خۆشدەویست و مژدەی بەهەشتی پێدابوو، عومەر (ڕەزای خوای لێبێت) هێندە خواپەرست بوو کە شەیتانی نەفرەت لێکراو لە دەستی رایدەکرد.

هەڵوێستی ئیمامی عومەر(ﷺ) لە مەرگی پێغەمبەر(ﷺ) دا:

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) کۆچی دوایی کرد، ئیمامی عومەر زۆر توڕەبوو، چونکە پێغەمبەری ئازیزی زۆر خۆشدەویست. عومەر هاواریکرد هەرکەس بڵێ پێغەمبەر(ﷺ) مردووە بەم شمشێرە لە ملی دەدەم، بەڵکو پێغەمبەر(ﷺ) چووە بۆ لای خوای گەورە و دەگەڕێتەوە بۆ لامان، لە غەمباریدا نەیدەزانی چی بکات، تا ئەوەی ئیمامی ئەبووبەکر هات و پێی وت کە ڕاستە پێغەمبەری خوا (ﷺ) کۆچی دوایی کردووە، بەڵام خوای گەورە کۆچی دوایی نەکردووە، دەی کێ پێغەمبەر(ﷺ) ی خۆش دەوێت با گوێڕایەڵی پەیامی خوا بێت تا لە ڕۆژی دواییدا خوای گەورە بیگەیەنێت بە پێغەمبەری ئازیز، عومەر بە بیستنی ئەم هەواڵە لە ئەژنۆ کەوت وغەم وگریان دایگرت، وەك ئەوەی ژیانی هەمووی سەختی و ناخۆشی بێت، بەڵام خوای گەورە خۆڕاگری پێ بەخشی.

پەند وئامۆژگاری:

١- دەبێ موسڵمان وەك ئیمامی عومەر نەترس و ئازاو دلێر بێت، ئاخۆ ترسیان لەچی بێت، ئەگەر لەماڵ وشار دەربکرێن هەر خوایان لە گەڵدایە، ئەگەریش بکوژرێن

شەهیدییان دەستدەکەوێت و بۆ لای خوای گەورە و پێغەمبەری ئازیزمان محمد (ﷺ)دەگەڕێنەوە.

٢- دەبێت گوێڕایەڵی پێغەمبەر(ﷺ) بین، وەك چۆن ئیمامی عومەر کە فەرمانی پێکرد یەکسەر کۆچی کرد.

٣- لە ژیانی پڕ لە ئیمانی ئیمامی عومەرەوە خۆشە ویستیمان بۆی زیاد دەکات و هیواداریین لە بەهەشتدا بیبینین.

٤- با موسڵمانان لە نێوان خۆیاندا وەك ئیمامی ئەبووبەکر و عومەر ئامۆژگاری یەکتر بکەن و دڵنەوایی یەکتریش بدەنەوە.

ئیمامی عومەر(رضي الله عنه) لە سەردەمی خەلیفایەتی ئیمامی ئەبووبەکردا(رضي الله عنه):

دوای کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ). موسڵمانان کۆبوونەوە تا بڕیار بدەن کێ ببێت بە جێنیشینی پێغەمبەر(ﷺ)و خەریکبوو لە نێوانیاندا کێشە ڕوویدات تائەوەی بەپەلە ئیمامی عومەر بڕیاریدا ئیمامی ئەبووبەکر بێت وبەیعەتی پێدا. موسڵمانانیش ڕازی بوون و بەمە کێشەکەی چارەسەر کرد.

لە سەردەمی خیلافەتی ئیمامی ئەبووبەکردا، ئیمامی عومەر وەك وەزیری ئیمامی ئەبووبەکر وابوو، ئەو گوێڕایەڵی فرمانەکانی خەلیفەبوو، بەڵکو لە قسەی خەلیفە لاینەدەدا، ئیمامی ئەبووبەکریش لەبارودۆخ و کێشەکاندا ڕاوێژی بە ئیمامی عومەر دەکرد، چونکە متمانەی زۆری پێی هەبوو.

ئیمامی عومەر داوای لە ئیمامی ئەبووبەکر کرد تا قورئانی پیرۆز کۆبکرێتەوە و بنووسرێتەوە، ئەویش بە گوێیکرد و پێکەوە بیریان کردەوە تا بزانن کێ بۆ ئەم ئیشە باشە، تا ئەوەی بڕیارياندا ئیشەکە بسپێرن بە هاوەڵی بەڕێزی پێغەمبەر(ﷺ) (زەیدی کوڕی سابت). زەیدیش بە گوێیکردن وئیشەکەی بەجێگەیاند.

لە هەموو ژیانی ئیمامی عومەر لە سەردەمی خیلافەتی خەلیفە ئەبووبەکردا لاسارییەکی نەنواند، هەر بۆیە لەبەر بەهێزی و زیرەکی و لێهاتوییەکەی ئیمامی ئەبووبەکر لە سەرەمەرگیدا وەسیەتی کرد کە لە دوای خۆی ئیمامی عومەر ببێتە جێنشینی و موسڵمانانیش گوێڕایەڵی بن و لە قسەی لانەدەن.

ئیمامی عومەر لەگەڵ ئیمامی ئەبووبەکردا لەسەر کاری چاکە پێشبرکێیان دەکرد، شەوێکیان ئیمامی عومەر بڕیاریدا بچێت بۆ ماڵی پیرەژنێکی پیری داماو کە لەماڵەوەدا تەنهابوو تا ئیشەکانی ماڵەوەی بۆبکات و خۆراکی بۆ ئامادەبکات، کەچی کاتێ چوو دەبینێ ئیشەکانی بۆ کراوە، پرسیاریکرد کە کێ ئەوئیشانەی بۆ کردویت؟ ئەویش وتی کەمێك پێش تۆ کەسێك کە بەو شێوەبوو هات ئیشەکانی بۆکردم، ئیمامی عومەر یەکسەر زانی ئەو کەسە ئیمامی ئەبووبەکری خەلیفەی موسڵمانانە.

سەردەمی جێنشینی ئیمامی عومەر(ﷺ):

ڕۆژی مەرگی ئیمامی ئەبووبەکر هات، موسڵمانان تێکڕا گریان و ناڕەحەتی دایگرتن، بێزاری وڵاتی گرتبوویەوە، ئینجا ئەو ئازیزەیان شۆرد و نوێژی مردوویان لەسەر کرد و ئەسپەردەیان کرد، دوایی لەسەر بڕیاری ئیمامی ئەبووبەکر ئیمامی عومەریان کردە جێنشین و بەیعەتیان پێدا.

ئیمامی عومەر وتارێکی بۆ خوێندنەوە و تێیدا پاش سوپاس وستایشی پەروەردگار باسێکی پێغەمبەر(ﷺ)و ئیمامی ئەبووبەکری کرد، ئینجا چەند قسەو ئامۆژگارییەکی بەسوودی بۆ موسڵمانان خستەڕوو، جارێکی تر موسڵمانان دڵیان گەشایەوە کە خۆشەویستێکی تری پێغەمبەر(ﷺ)بووە بە سەرکردەیان، ئەو کەسەی کە موژدەی بەهەشتی پێدراوەو شەیتان لە دەستی ڕادەکات.

ئیمامی عومەر لە سەردەمی خیلافەتیدا دوو کاری گرنگی ئەنجامدا کە بریتی بوون لە:

١- ڕێکخستنی بەشەکانی دەوڵەت.

٢- گەشەدان بە فتوحاتی ئیسلام.

ئیمامی عومەر لەماوەی خیلافەتیدا هەستا بەڕێکخستنی بەشەکانی دەوڵەت و بەشی سەربازی ڕێکخست، هەروەك چۆن بەشی یاساو...هتدی ڕێکخست، هەروەها گرنگیدا بە بواری دارایی تا بە دادپەروەرانە بە سەر موسڵماناندا دابەش بکرێت، ئیمامی عومەر مووچەی بۆ هەژار و کەم دەرامەت و بێ تواناکان بڕییەوە، جگە لەوەش زۆر گرنگی دا بە بزووتنەوەی فتوحات و لەسەردەمی ئەودا چەندین ناوچە فەتحکران کە گرنگترینیان لە ناوبردنی دەوڵەتی ئاگر پەرستی ساسانی بوو، ئەمە بوویە مایەی ئازادکردنی کوردستان و ئایینی پیرۆزی ئیسلام گەیشتە کوردستانیش، واتە ئیمامی عومەر هۆکاری ئەوە بوو کە کوردەکان ئایینی ئیسلامیان پێ بگات.

هەروەها لە سەردەمی ئیمامی عومەردا قودسی پیرۆز فەتحکرا، بەسەرهاتەکەشی ئەوەبوو کاتێ موسڵمانان ویستیان بچنە قودسەوە، خەڵکەکەی نەیانهێشت و وتیان

دەبێ سەرکردەکەتان بێت ئینجا کلیلی قودستان پێ دەدەین، ئیمامی عومەریش لەگەڵ ئەسلەمەی هاودەمیدا بە وڵاخێکەوە بەرەو قودس کەوتنەڕێ کە لە فەلەستینە، لە ڕێگەدا هەرجارەو یەکێکیان سوار دەبوو، جارجاریش هیچکام سوار نەدەبوون تا وڵاخەکە بحەسێتەوە، کاتێ گەیشتنە ئەوێ، خەڵکەکە یەکسەر ئیمامی عومەریان ناسیەوە و کلیلەکەیان پێدا، بەمە قودس ئازادکرا.

سەردەمی ئیمامی عومەر سەردەمێکی دادپەروەری بوو، ئەو جل و بەرگی سادە و کۆنی دەکردە بەری، نانی کەمی بۆ خواردن هەبوو، زۆرجار برسی بوو، چونکە ئامادە نەبوو خۆی تێر نان بخوات وخەڵکی هەژاریش لە ماڵەوەدا نان نەبێت بیخۆن و بە برسێتی سەر بنێنەوە.

ئیمامی عومەر لە ماڵەوە لەگەڵ منداڵەکانیدا ڕووی خۆش بوو، یاری بۆ دەکردن وقسەی لەگەڵدا دەکردن، ڕێزی خێزانەکەی خۆی دەگرت و ئەگەر ژنەکەی لێی تووڕە بوایە ئەم بە نەرمی لەگەڵیدا دەجووڵایەوە، بەڵکو بێدەنگ دەبوو و ڕێزی دەگرت بۆ ئەوەی کێشە لە نێوانیاندا ڕوونەدات.

ئەو ئازیزەمان گوێی لە قسەی هەموو موسڵمانان دەگرت، تەنانەت جارێکیان بڕیارێکی دەرکرد، ژنێك هەستاو وتی ئەو بڕیارەت هەڵەیە، ئەویش وتی عومەر هەڵەی کردو تۆ ڕاست دەکەیت، بۆیە بڕیارەکەی گۆڕی، ژیانی ئیمامی عومەر چەندین بەسەرهاتی جوانی تێدایە کە تا ئەمڕۆش هەموو مرۆڤایەتی باسی دەکەن و پێی سەرسامن.

ئیمامی عومەر بە شەوان بە کۆڵانەکانی مەدینەدا دەگەڕا تا بزانێ باری ژیانی ئەو خەڵکە چۆنە، شەوێکیان بە کۆڵانێکدا تێپەڕی کرد، سەیری کردماڵێك ئاگریان کردۆتەوە و دایکێك لایەلایە بۆمنداڵەکانی دەکات، ئیمامی عومەر سەلامی لێکردن و مۆڵەتی وەرگرت تا بچێتە ژوورەوە.

ئینجا بە دایکەکەی وت ئەوە چی دەکەیت؟ ئەویش وتی: منداڵەکانم برسییانە و نانیان نەخواردووە، منیش ئاگرم کردۆتەوە و بەردم خستۆتە ناو ئەم مەنجەڵە و ئاوم تێکردووە تا بیانخەڵەتێنم و بخەون، چونکە هیچ شتێکمان نییە بیخۆین، خۆ عومەریش ئاگای لێمان نیە، بەلای خۆیەوە کاربەدەستمانە.

ئەو ژنە ئیمامی عومەری نەناسیەوە، ئیمامی عومەر بەپەلە چوو لە بەیتولمالی موسڵمانان شمەکی بۆ هێنان و نانی بۆ ئامادەکردن و بۆ بەیانییەکەیشی مووچەی بۆ بڕینەوە.

پرسیار: بەیتولمال واتای چی یە؟

وەڵام/بەیتولمال بریتییە لە ماڵی گشتی موسڵمانان کە بە دادپەروەرانە و بە پێی یاسای ئیسلام بەسەر خەڵکی ناو دەسەڵاتی ئیسلامیدا دابەش دەکرێت.

شەوێك ئیمامی عومەر کە بە کۆڵانەکاندا دەگەڕا گوێی لە ئافرەتێك بوو بە کچەکەی خۆی دەوت: ئاو بکەرە ناو شیرەکەوە با بۆ فرۆشتن زۆر بێت خۆ عومەر لێرە نییە تا سزامان بدات، بەڵام کچەکەی وتی: دایە گیان ئەگەر عومەر لێرە نییە خوی پەروەردگاری عومەر لێرەیە، کە ئیمامی عومەر ئەمەی بیست زۆر خۆشحاڵ بوو و ئەو کچەی بۆ کوڕەکەی خۆی هێنا.

دەگێڕنەوە کە کۆمەڵێ لە خەڵکی ئێران هاتن بۆ لای ئیمامی عومەر تا ببینن، کاتێ پرسیاریان کرد لە کوێیە؟ هاوەڵان پێیان وتن بڕۆن لەوێدا ڕاکشاوە، ئەوانیش کە چوون دەبینن کەسێکی هەژارە و بە جل وبەرگێکی کۆنەوە ڕاکشاوە و نەعلەکانی خستۆتە ژێر سەری، ئەوانیش زۆر سەریان سوڕما چۆن دەبێت سەرکردەی وڵات بەوجۆرە بێت.

ئیمامی عومەر خۆی ڕۆژانە لە مزگەوتدا بەرنوێژی بۆ موسڵمانان دەکرد و لە جەژن و بۆنەکاندا لەگەڵ موسڵماناندا دەبوو، ئەو ئازیزەمان لە کۆتاییدا بەدەستی کەسێکی ناپاکی فارس شەهید کرا، ئەویش بەو جۆرە بوو، کەسێکی فارس کە لە ناو مەدینەدا سەرقاڵی ئیشکردن بوو، ناوی فیرۆز بوو، هاتە لای ئیمامی عومەر و هەڕەشەی لێکرد، ئیمامی عومەر گوێی پێ نەدا و نەیگرت.

ڕۆژێکیان کە ئیمامی عومەر لە مزگەوتدا بەرنوێژی بۆ موسڵمانان دەکرد، ئەو کەسە ناپاکە بەپەلە چوو بەرەو ڕووی ئیمامی عومەر و بە خەنجەر لێیدا، موسڵمانانیش بەپەلە گرتیان، ئیمامی عومەر لەناو جێگەدا کەوت، کاتێ پزیشکیان هێنا بۆ لای، پزیشکەکە وتی هیچ چارەسەری نییە و دەمرێت، بەڵام ئەو هیچ ترسی نەبوو، بەڵکو خۆی دڵنەوایی ژن و منداڵەکانی دەدایەوە و خۆشحاڵ بوو بەوەی بۆ لای خوای گەورە و پێغەمبەر(ﷺ) و ئیمامی ئەبووبەکر وشەهیدەکانی تر دەگەڕێتەوە.

پێش ئەوەی ئەو ئازیزەمان شەهید ببێت، بڕیاریدا موسڵمانان جێنشینێك بۆ خۆیان هەڵبژێرن تا لە دوای ئەو دەسەڵاتی خیلافەت بگرێتە دەست، ئەوەبوو ئەوانیش ئیمامی عوسمانی کوڕی عەففانیان هەڵبژارد.

ئیمامی عومەر کەسێکی نارد بۆ لای عائیشەی دایکمان تا مۆڵەتی لێ وەربگرێت لە لای پێغەمبەر(ﷺ) و ئیمامی ئەبووبەکردا لە ماڵەکەی ئەودا ئەسپەردە بکرێ، ئەویش مۆڵەتی پێدا، بۆیە لە دوای شەهیدبوونی بردیان لەوێدا ئەسپەردەیان کرد.

پەند و ئامۆژگاری:

دەبێت سەرکردەی موسڵمانان ئاگاداری بارودۆخی ژیانی خەڵکی سادەو هەژاربێت، نەوەك خۆی هەموو شتێکی هەبێت و گوێ بەهەژاران نەدات، هەروەك دەبێت کەسی دەوڵەمەند ئاگاداری هەژاران و دراوسێکانی بێت، ئێمەش پێویستە بیرمان لەلای هاوڕێکانمان بێت و چیمان هەبوو ئەوانیشی تێدا بەشدار بکەین.

گەورەیی و ژیری و دەوڵەمەندی بە جل و بەرگی جوان و زۆر خواردن نییە، بەڵکو ئیمان دەبێتە هۆی ناوداری و گەورە بوونی کەسێك وەك ئیمامی عومەری کوڕی خەتتاب.

ئەگەر فارسێك ئیمامی عومەری شەهیدکرد، نابێ ڕقمان لە هەموو فارسێك بێت، چونکە هەموو شوێنێ کەسی باش وخراپی تێدایە.

با بۆ هەر ئیشێك مۆڵەت لە کەسەکان وەربگرین، سەیر بکەن ئیمامی عومەر کە سەرکردەیە مۆڵەت لە عائیشە(ڕەزای خوای لێبێت) وەردەگرێت تا لە ماڵەکەی ئەودا ئەسپەردەی بکەن.

ڕاوێژکردن کارێکی گرنگی ئایینییە کە هاوەڵانی پێغەمبەر(ﷺ) بە جێیان گەیاندووە.

دەبێت زۆر بیرمان لەوەبێت ئایینی ئیسلام بە هەموو شوێنێك بگەیەنین وەك ئیمامی عومەر لەبیریدا بوو، هەروەها هەوڵی ئازادکردنی قودسی پیرۆز و هەر ناوچەیەکی داگیرکراوی موسڵمانان بدەین.

پرسیارەکان

- دەتوانیت باسی دایك و باوکی عومەر بکەیت؟
- ناوی دایك وباوکی عومەر وخوشکی عومەر چی بوو؟
- عومەر لە پێش ئیسلام ژیانی چۆن دەبردە سەر؟
- ئایا عومەر بەرامبەر بە موسڵمانان کەسێکی توندوتیژ بوو؟
- باسی شێوەی موسڵمان بوونی ئیمامی عومەر بکە؟
- چ پەند و ئامۆژگارییەك لە کۆچی ئیمامی عومەر بۆ مەدینە وەردەگریت؟
- خوای گەورە لە جەنگی بەدردا پشتگیری رای کێی کرد؟

ئیمامی ئەبووبەکر.

ئیمامی عەلی.

ئیمامی عومەر.

- باسی هەڵوێستی ئیمامی عومەر لە کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) بکە.
- ئیمامی ئەبووبەکر چۆن لە کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) ئیمامی عومەری هێمن کردەوە؟
- ئیمامی عومەر چ ڕۆڵێکی لە هەڵبژاردنی ئیمامی ئەبووبەکر بە خەلیفە هەبوو؟
- ئیمامی عومەر چۆن بوو بە خەلیفە؟

بە جەنگ و بە زۆر.

خەلیفە ئەبووبەکر وەسیەتی کرد.

موسڵمانان دایاننا.

- بە خاڵ کارەکانی ئیمامی عومەر لە سەردەمی دەسەڵاتیدا بژمێرە.
- ئایا ئیمامی عومەر موژدەی بەهەشتی پێ درابوو؟
- باسی دڵسۆزی ئیمامی عومەر بۆ خەڵکی ژێر دەسەڵاتی بکە؟
- ئیمامی عومەر چۆن و بە دەستی کێ کوژرا؟
- ئیمامی عومەر خەلیفەی بۆ دوای خۆی دەستنیشان کرد؟چۆن ئەوەی کرد؟

عوسمانی کوڕی عەففان(رضي الله عنه)

یەکێکی تر لە هاوەڵانی خۆشەویستی پێغەمبەر(ﷺ) عوسمانی کوڕی عەففان بوو، کە ئەویش خەڵکی مەککە و کەسێکی لەسەرخۆ و بەڕێز بوو، ئیمامی عوسمان یەکێ بوو لەو کەسانەی کە زۆر بە زوویی موسڵمان بوو کاتێ دەنگی زوڵاڵی ئیسلامی پێگەیشت، ئیمامی عوسمان ئامادەبوو لە پێناوی ئایینی ئیسلامدا هەرچییەك بکات، تەنانەت گیانی خۆیشی بەخت بکات، ئەو ماڵ و سامانێکی زۆری خۆی کردە خەڵاتی ئایینی ئیسلام، هێندە بەڕێز بوو کە فریشتەکانی خوا شەرمیان لێدەکرد.

پێغەمبەر(ﷺ)یش دووکچی خۆی پێشکەشی ئیمامی عوسمان کرد، بەمەش دوو کچی پێغەمبەر(ﷺ) هاوسەری ئیمامی عوسمان بوون، یەکەمجار کە یەکێکیان مرد، پێغەمبەر(ﷺ)کچی دووەمی خۆی پێدا.

بەڵکو پێغەمبەر(ﷺ) مژدەی بەهەشت و شەهیدی بە ئیمامی عوسمان بەخشی، لەسەردەمی ئیمامی ئەبووبەکر و عومەریشدا کەسێکی بەڕێز و چاکەکار بوو، لە دوای شەهید بوونی ئیمامی عومەری کوڕی خەتتاب موسڵمانان ئیمامی عوسمانیان بە (خەلیفە) جێنشین هەڵبژاردو هەموویان بەیعەتیان پێدا.

لەدایکبوونی ئیمامی عوسمان(رضي الله عنه):

لە شاری مەککەی وشك و برنگدا شەش ساڵ لە دوای لەدایکبوونی موحەممەدی کوڕی عەبدوڵلا و لە ڕۆژێکی گەرمدا منداڵێکی جوانکیلە لە دایکبوو کە ناوی عوسمان بوو، ئەو منداڵە دایك و باوکێکی بێباوەڕی هەبوو، ئەوان بتیان دەپەرست و وەك خەڵکی تری شاری مەککە لە بێباوەڕیدا ژیانیان دەبردەسەر.

ناوی باوکی عەففان بوو، ناوی دایکیشی ئەروای کچی کورەیز بوو، عوسمان لە باپیرە گەورەیەوە دەگەیشتەوە بە باپیرەی پێغەمبەر(ﷺ)، واتە خزمایەتی لە نێوان ئیمامی عوسمان و پێغەمبەر(ﷺ)دا هەبوو، خەڵکی پێیان دەوت ئەبوو عەمر، بەلآم دواتر کە موسڵمان بوو پێیان دەوت زوننوورەین، واتە خاوەن دوو ڕوناکییەکە.

پرسیار: بۆچی بە ئیمامی عوسمانیان دەوت زوننوورەین؟

وەلآم/ لەبەرئەوەی ئیمامی عوسمانی کوڕی عەففان دوو جار داوای کچی پێغەمبەر(ﷺ)ی کردو پێغەمبەر(ﷺ) هەرجارەو کچێکی خۆی پێدا، بەمە دوو کچی پێغەمبەر(ﷺ) خێزانی ئەو بوون کە وەك ڕووناکی وابوون، هەروەها لەبەرئەوەی ئیمامی عوسمان شەونوێژ و پەرستشی شەو ورۆژی زۆر بوو، هەم قورئانی دەخوێند و هەم شەو نوێژی دەکرد.

ژیانی ئیمامی عوسمان(ﷺ) پێش موسڵمانبوونی:

ئیمامی عوسمان هەر لە منداڵیەوە کۆمەڵێ ڕەفتاری جوان و ڕێکوپێکی هەبوو، ئەو هیچ کات ئامادە نەبوو عەرەق بخواتەوە و جنێو بڵێت وزینا بکات و بێباوەڕ بێت، بەڵکو پێی وابوو دەبێت مرۆڤەکان ئاکارو ڕەفتاریان جوان بێت، ڕۆژ بە ڕۆژ تەمەنی عوسمان زیادی دەکردو خەڵکی مەککەیش زۆر خۆشیان دەویست، هێندە خۆشیان دەویست ناوی لە هەموو شوێنێك باس دەکرا و هەموان شەیدای بینین و هاودەمی ئەو بوون.

ئیمامی عوسمان بەرەبەرە خۆی سەرقاڵی هەندێ ئیش وکار دەکرد، بەتایبەتی حەزی لە ئیشی بازرگانی دەکرد، بۆیە وەك بازرگانانی مەککە کەوتە ئیشی بازرگانی،

هێندە ڕەفتاری جوان ودەستپاك بوو کە خەڵکی حەزیان دەکرد کاری بازرگانی لەگەڵدا بکەن.

پەند و ئامۆژگاری:

منداڵ دەبێ هەمیشە خۆی لە تاوان وخراپەی کۆمەڵگە بپارێزێت، با خەڵکی کاری خراپە بکەن، ئێمە دەبێ وەك ئەوان نەکەین، چونکە خراپە ئیشی مرۆڤی ژیر و موسڵمان نییە.

با هێندە ڕەفتارمان جوان بێت کە سەرنجی هەرکەسێ بۆ لای خۆمان ڕابکێشین و هەموو کەس حەز بکات هەڵسوکەوتمان لەگەڵدا بکات، نەوەك ڕەفتارمان ناشیرین و خراپ بێت وخەڵکی و کۆمەڵگە ڕقیان لێمان بێت.

کەسی موسڵمان دەبێت خۆی فێری ئیش و کاری حەلاڵ و چاك بکات و بە تەمبەڵی دانەنیشێت.

موسڵمانبوونی ئیمامی عوسمان(رضي الله عنه):

جارێکیان ئیمامی عوسمانی کوڕی عەففان ویستی لەگەڵ بازرگانەکانی شاری مەککە بۆ بازرگانیکردن بچێت بۆشام، هێشتا موحەممەدی کوڕی عەبدوڵلا نەبوو بوو بە پێغەمبەر، کاتێ عوسمان چوو بۆ بازرگانییەکەو لەوێ کەوتەرێ تا بگەڕێتەوە، لە نیوەی ڕێگەدا لە شوێنێك لایاندا و شەو لەوێ مانەوە تا کەمێك بحەسێنەوە، لەو شەوەدا کەسێك بە دەنگی بەرز لە ناویاندا هاواریکرد، ئەی خەڵکی مەککە هەستن وا پێغەمبەرێك بە ناوی ئەحمەد لە مەککەدا سەریهەڵدا، ئیمامی عوسمانیش لەو قسەیە

سەری سوڕما، ئایا دەبێت ئەو پێغەمبەرە کێ بێت لە مەککەدا دەرکەوتبێ و ئەم نەیزانیبێ.

کاتێ گەڕایەوە بۆ مەککە، بە دوای پێغەمبەردا دەگەڕا، لەو ماوەیەدا ئیمامی ئەبووبەکری صدیق کە هاوڕێیەکی نزیك و خۆشەویستی پێغەمبەر(ﷺ) بوو، سەردانی عوسمانی هاوڕێی خۆشەویستی خۆی کرد و لەوێ پێکەوە کەوتنە گفتوگۆکردن، پاش ماوەیەك ئەبووبەکر باسی ئەوەی بۆ ئیمامی عوسمان کرد کە موحەممەد(ﷺ) بووە بە پێغەمبەری خوا، ئینجا ئیمامی عوسمان و ئەبووبەکر چوون بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ)و ئیمامی عوسمان لەوێ باوەڕی بە پێغەمبەرایەتی موحەممەدی کوڕی عەبدوڵلا(ﷺ)هێنا، دوایی بە وردی باسی ڕووداوەکەی ڕێگەی بازرگانییەکەی خۆی بۆ پێغەمبەر(ﷺ)گێڕایەوە.

پرسیار: ئیمامی عوسمان ناوی ئەحمەدی بیست کە پێغەمبەر بێت، ئەی چۆن باوەڕی بە پێغەمبەرایەتی موحەممەد(ﷺ)هێنا؟

وەڵام/ چونکە پێغەمبەری ئازیز چەند ناوێکی هەبوو کە یەکێکیان موحەممەدە، یەکێکی تریشیان ئەحمەدە، وەك لە پەیام و ئایینەکانی پێش ئیسلامیشدا باسی ئەوە کراوە کە پێغەمبەرێك بە ناوی ئەحمەد دێت کە کۆتا پێغەمبەرە.

پەند و ئامۆژگاری:

خوای گەورە نیشانی مرۆڤایەتی داوە کە موحەممەد(ﷺ)پێغەمبەری خوا بێت، وەك چۆن ئەو کەسەی کە پێغەمبەر(ﷺ)ی نەدیبوو، کەچی لە نیوەی ڕیگەی بازرگانی خەڵکی مەککەدا باسی پێغەمبەرایەتی ئەحمەدی کرد.

با هەر شتێکی چاك هەبوو تەنها بۆ خۆمانمان نەوێت، بەڵکو هەوڵ بدەین هاوڕێکانیشمان لێی بێبەش نەبن، وەك چۆن ئیمامی ئەبوبەکر کاتێ خۆی موسڵمان بوو، هەوڵیدا هاوڕێکانیشی لەو ئایینە پیرۆزە بێبەش نەبن، بەتایبەت بەپەلە چوو بۆ لای ئیمامی عوسمان تا فێری بکات بازرگانی گەورەتر وچاکتر باوەڕهێنانە بە ئایینێك کە هۆی ڕزگاربوون وسەرفرازی ڕۆژی دواییە.

هەر ڕووداوێکی سەر سوڕهێنەر ڕوویدا، با بگەڕێینەوە بۆ لای کەسی باوەڕدار و جێی متمانە و شارەزا.

ژنهێنانی ئیمامی عوسمان(ﷺ):

پێغەمبەر(ﷺ) دوو کچی بەناوی(ڕوقیە)و(ئوممو کلسوم)هەبوو، ئەو دوو کچەی پێغەمبەر(ﷺ) زۆر بەئاکارو ڕێکوپێك و جوان بوون، پێغەمبەر(ﷺ) ئەم دوو کچەی خۆی دابوو بە دوو کوڕی ئەبوولەهەب، ئەمەش لە پێش ئەوەی ببێت بە پێغەمبەر، چونکە ئەوان خزمایەتییان لەگەڵ یەکدا هەبوو، ئیمامی عوسمان زۆر حەزی دەکرد ڕوقییە بە هاوسەر بگرێت، بەڵام تازە لە دەستی دەرچوو بوو، کاتێ موحەممەد(ﷺ) بوو بە پێغەمبەری خوا، ئەبوولەهەب و ژنەکەی کەوتنە دژایەتی کردنی پێغەمبەر(ﷺ)، هەروەها ئەوان بە کوڕەکانیان وت تا کچەکانی پێغەمبەر(ﷺ) کە ژنی ئەوان بوون تەڵاقیان بدەن، ئەوانیش ڕوقیە و ئوممو کلسومیان تەڵاقدان.

ئیمامی عوسمان بە خۆشحاڵیەوە بەپەلە چوو بۆداوای ڕوقییە، پێغەمبەر(ﷺ)یش ڕوقییەی پێدا، بەمە ئیمامی عوسمان بوو بە زاوای پێغەمبەر(ﷺ)، هەروەها دواتر کاتێ ڕوقییە کۆچی دوایی کرد، پێغەمبەر(ﷺ) ئەممو کلسومیشی دا بە عوسمانی

کوڕی عەففان، دواییش ئومموکلسوم کۆچی دوایی کرد، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی ئەگەر کچی سێیەمیشم هەبوایە کە شووی نەکردبێت دەمدا بە عوسمان، چونکە بە ڕاستی عوسمان کەسێکی زۆر ژیر و باوەڕدار و بەڕێز و بە شەرم و حەیایە.

لێرەدا ڕق وکینەی دوژمنانی پێغەمبەر(ﷺ)مان بۆدەردەکەوێت کە چەند بەرامبەر بەو ئازیزەمان خراپ بوون تا ئاستێك ئەبولەهەب کە مامی پێغەمبەر(ﷺ)بوو، بە زۆر کچەکانی پێغەمبەر(ﷺ)ی بە کوڕەکانی تەڵاق دا، بەڵام خوای گەورە کەسی زۆر چاکتری پێبەخشین کە ئەویش ئیمامی عوسمانی کوڕی عەففان بوو.

ژیانی ئیمامی عوسمان(ﷺ) لە مەککەدا:

پاش موسڵمان بوونی ئیمامی عوسمان وچەند کەسێکی تر، هەریەك لە موسڵمانان تەواو ژیانیان گۆڕا بۆ ژیانێکی ئیماندارانەی دروست، عوسمانیش لەو کاتە بە دواوە حەزی دەکرد هەمیشە لە خزمەتی پێغەمبەر(ﷺ) دا بێت، ئەو ئیمانی لە هەموو شتێك لەلا گرنگتر بوو، بۆیە هەوڵی دەدا خەڵکی تریش لەو پەیامە پڕ بەرەکەتە بێبەش نەبێت و چەند کەسێکی بۆ ئایینی ئیسلام بانگ کرد، کاتێکیش خەڵکی بێباوەڕ بەم کارەیان زانی، تورەبوون و ڕقیان لە ئیمامی عوسمان کەوت، ئەوان ئەمجارە بە چاوێکی دوژمنانەوە تەماشای ئیمامی عوسمانیان دەکرد، لە کاتێکدا ئیمامی عوسمان بە چاوێکی سۆز و میهرەبانییەوە سەیری ئەوانی دەکرد.

ئیمامی عوسمان حەزی دەکرد ئەو خەڵکە موسڵمان بن و لە ئاگری دۆزەخ دووربن و بچنە بەهەشت، بەڵام ئەوان حەزیان دەکرد ئیمامی عوسمان واز لە ئیسلام بهێنێت، مامی ئیمامی عوسمان زۆر تووڕە بوو لە ئیمامی عوسمان، بۆیە هەمیشە دەکەوتە

ئازاردانی ئیمامی عوسمان تا واز لە ئایینی ئیسلام بهێنێت، ئەو ئیمامی عوسمانی بە پەت دەبەستەوە و لە ژێرەوە دارو درکی دەسووتاند تا دووکەڵە ژەهراوییەکەی بچێت بە سەروچاوی ئیمامی عوسماندا و ئازاری بدات، ئینجا بە ئیمامی عوسمانی دەوت واز لە ئایینەکەی موحەممەد بهێنە، بەڵام ئیمامی عوسمان وازی نەدەهێنا.

ئیمامی عوسمان هێندە خۆڕاگربوو تا ئەوەی مامی لێی بێزاربوو ولە کۆتاییدا بەریدا و دەریکرد، بەوجۆرە ئیمامی عوسمان لەناو ئازارو ناڕەحەتیدا ژیانی بەسەردەبردو ئامادەبوو لەپێناو پاراستنی ئیمانەکەیدا نان و ئاو نەخوات، بەڵام لە گەڵ پێغەمبەر(ﷺ) بێت و ئایینی ئیسلام وەربگرێت، چونکە ئەو ئایینە ڕزگاربوونی ڕۆژی دوایی تێدایە، ئیدی ئازاری کەمی دنیا چییە ئەگەر بەهەشتی ڕۆژی دوایی بە دوادا بێت.

پەند و ئامۆژگاری:

کاتێ ئایینی ئیسلام وەردەگرین، دەبێ تەنها ئامانجمان وەرگرتنی تەواو وجێبەجێ کردن و گەیاندنی ئەو ئایینە بێت، نەوەك بە شتی تر هەڵبخەڵەتێین.

لە پێناو ئیسلامدا هەر ئازار و ناڕەحەتییەك بچەژین شتێکی ئاساییە، چونکە ڕزگاری ڕۆژی دوایی لە دوایە، جگە لەوەش ئیمام و پێشەواکانی پێشوومان لە سەر ئیسلام و ڕاستی ئازاردراون.

کۆچکردنی ئیمامی عوسمان و ڕوقییەی خێزانی(ﷺ):

پاش ئەو هەموو ئازارەی کەموسڵمانان بەدەستی بێباوەڕانی قورەیشەوە چەشتیان، پێغەمبەر(ﷺ)ڕێگەی دا تا هەندێ لە موسڵمانەکان کۆچ بکەن بۆ حەبەشە کە

پاشایەکی دادپەروەر و چاکی تێدا بوو، ئیمامی عوسمان و ڕوقییەش بڕیاریاندا کۆچ بکەن بۆ حەبەشە و خۆیان ئامادەکرد وکەوتنەڕێ، پێغەمبەر(ﷺ) دۆعای خێری بۆ کردن تا خوای گەورە چاکە بهێنێتە ڕێیان.

پاش ماوەیەك هەواڵی ئەوە هات کە خەڵکی مەککە باوەڕیان هێناوە و خەڵکەکەی چاك بون، بۆیە ئیمامی عوسمان و ڕوقییەیش گەڕانەو بۆ مەککە، کەچی هەواڵەکە ڕاست نەبوو، بەڵکو ئیمامی عوسمان دووبارە ئازار دەدرایەوە، بەڵام لەوێ هەر خۆی ڕاگرت تا ئەو کاتەی بڕیاردرا موسڵمانەکان کۆچ بکەن بۆ شاری(یەسریب) مەدینە. ئەوجا ئیمامی عوسمان و ڕوقییە کۆچیان کرد بۆ مەدینەو لەوێ چاوەڕێی هاتنی پێغەمبەر(ﷺ) بوون تا بە دیداری شاد ببنەوە.

پەند و ئامۆژگاری:

پێویستە هەمیشە لەسەر ئایینەکەمان بەردەوام بین و واز نەهێنین، بەڵکو ئامادە بین لە پێناویدا هەر نارەحەتییەك بچەژین، تەنانەت ئەگەر ناچار کراین ئامادە بین ماڵ وخاکی خۆمان بەجێ بهێڵین.

زەوی هەمووی موڵکی خوایە، بۆیە لە هەر کوێ کەسی دادپەروەر هەبوو لەوێ بژی، بەڵام ئەگەر لە وڵات وخاکی خۆتدا کەسی چاك هەبوو، دەبێ لە وڵاتی خۆتدا بژی.

زۆر جار هەواڵی درۆو ناڕاست بڵاو دەبنەوە، دەبێت موسڵمان ورد بێتەوە وبزانێ هەواڵەکە ڕاستە یان نا.

ژیانی ئیمامی عوسمان(ﷺ) لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) دا:

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) کۆچی کرد بۆ مەدینە، خۆشی وکامەرانی یەکپارچە شارەکەی گرتەوە، ئیمامی عوسمانیش لە گەڵ موسڵماناندا خۆشی و شادی دایگرتبوو کە پێغەمبەری خواو باوکی خێزانەکەی دێت بۆ لایان، ئیتر تەمەنی خۆی لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) دەبردەسەر، ئەو لە نوێژو مزگەوت و ژیانی تایبەت و جەنگدا هاودەمی پێغەمبەر(ﷺ)بوو، لەگەڵ ئەوەشدا مافی ماڵ وخێزانی خۆی دەدا.

ئیمامی عوسمان هەردەم سامانی خۆی کردبوو بە قوربانی رێگەی ئیسلام و هەمیشە بەرامبەر بە موسڵمانان خێری دەکرد، بۆ نمونە لە شاری مەدینەدا کە ئاو زۆر نەبوو خەڵکی بیریان بەکاردەهێنا، یەکێك لە ناودارترین بیرەکانی مەدینە هی کەسێکی جوولەکە بوو، موسڵمانانیش بە پارە ئاویان لێدەکڕی، ئەمەش وایدەکرد موسڵمانان بەشێکی زۆری ماڵ و سامانیان لەو پێناوەدا خەرج بکەن.

پێغەمبەر(ﷺ) لەناو موسڵماناندا داوای کرد یەکێك ئەو بیرە بکڕێت و موسڵمانان رزگار بکات، ئیمامی عوسمان لە شوێنی خۆی هەستاو وتی: ئەی پێغەمبەری خوا من دەیکرم، ئینجا چوو بۆ لای جوولەکەکە و بیرەکەی بە نیوەیی لێکڕی، ڕۆژێك بۆ جوولەکەکە و ڕۆژێکیش بۆ ئیمامی عوسمان، کاتێ جوولەکەکە زانی خەڵکی لەلای ئەو ئاو ناکڕن، چوو بۆ لای ئیمامی عوسمان و نیوەکەی تریشی پێ فرۆشت، بەمجۆرە ئیمامی عوسمان ئەو تینوێتییەی لە کۆڵی موسڵمانان کردەوە.

لە جەنگی بەدردا موسڵمانان بۆ جیهاد دەچوون، ڕوقییە نەخۆش بوو، ئیمامی عوسمان چوو بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ)و داوای لێکرد رێگەی بدات تا لای ڕوقییە

بمێنێتـەوە، پێغەمبـەر(ﷺ) یـش ڕێگـەی پێـدا، لێـرەوە دەبیـنین ئیمـامی عوسمـان بەرامبەر بە ماڵ و خێزانەکەی چەندە بەسۆز و میهرەبان بووە.

موسڵمانان ڕۆژانە سەردانی پێغەمبەر(ﷺ) یان دەکرد، ڕۆژێکیان ئیمـامی ئەبووبـەکر چوو بۆ ماڵی پێغەمبەر(ﷺ) و پێغەمبەری خوایش بەخێرهاتنی کرد، بـەڵام لـە شـوێنی خۆیدا هەڵنەسایەوە، دواتـر ئیمـامی عومـەریش هـات، پێغەمبـەر(ﷺ) هـەروەك جـاری پێشووی کرد، کاتێ ئیمامی عوسمان هات، پێغەمبەر(ﷺ) هەستاو یەکسەر جلوبـەرگی خـۆی تونـدوتۆڵ کـردەوە و لـە ڕوویـدا هەسـتایەوە، عائیشـەی دایکمـان وتـی: ئـەی پێغەمبەری خـوا(ﷺ) بۆچـی بـۆ ئیمـامی ئەبووبـەکر و عومـەر هەڵنەسـایتەوە و خـۆت نەگۆڕی، کەچی بۆ ئیمامی عوسمان واتکرد، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی: (**یـا عائشـة الا استحیی من رجل والله ان الملائکة لتستحیی منه**) واتە: عائیشـە ئایا شـەرم لـە کەسـێك نەکـەم کـە سـوێند بـە خـوا فریشـتەکانی خـوا شـەرمی لێدەکـەن، مەبەسـتی ئیمـامی عوسمان بوو.

لەجەنگی تەبووکدا موسڵمانان بێچەك بـوون و دەبوایـە چـەك و سـوارە ئامادەبکـەن، بۆیە پێغەمبەر(ﷺ) وتارێکی پێشکەشکرد و موسڵمانانی هانـدا تـا خێروچـاکە بکـەن و پارە کۆبکەنەوە، ئیتر هەرموسڵمانێك و بەشێکی پارەو سامانی خۆی دەهێنـا، ئیمـامی عومەر نیوەی ماڵەکەی هێنا. ئیمامی عوسمانیش زۆرترین بەشی ماڵەکـەی هێنـا کـە ٣ هەزار وشتر وکەلوپەلی تەواوبوو،پێغەمبەر(ﷺ)یش هەمیشە دۆعای خێـری بـۆ ئیمـامی عوسمان دەکرد و دەپاڕایەوە لە خوا کە لە ئیمامی عوسمان ڕازیبێت.

بەمجۆرە ئیمامی عوسمان بەردەوام لە خزمەتی ئایینی ئیسلامدا بوو. لەڕێککەوتنی حودەیبیەیشدا پێغەمبەر(ﷺ)ئیمامی عوسمانی بەنوێنەر نارد بۆلای قورەیشییەکان، هەواڵ بڵاوبوویەوە کە بێباوەڕەکان ئیمامی عوسمانیان کوشتووە، پێغەمبەر(ﷺ)یش یەکسەر بەیعەتی لەموسڵمانان وەرگرت تا تۆڵەی خوێنی ئیمامی عوسمان بسەنێتەوە، خۆیشی بە دەستەکەیتری لە جیاتی ئیمامی عوسمان بەیعەتیدا، بەڵام دوایی دەرکەوت هەواڵەکە ڕاست نەبووە.

پەندوئامۆژگاری:

خۆشترین شت لەلای هاوەڵان ئەوەبووەکە لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا ژیان ببەنە سەر، ئێمەش دەبێ لەگەڵ فەرموودەکانی و ژیانیدا بژین.

چەندە ماڵ و سامان لەڕێگەی خوادا ببەخشین، هێندە زیاتر خێرمان دەگات و خوای گەورە لێمان ڕازی دەبێت.

چاودێری کردنی نەخۆش و چاکە کردن لەگەڵیدا پێویستە، وەك چۆن ئیمامی عوسمان چاودێری ڕوقییەی دەکرد.

پێویستە تا بتوانین بە شەرم و حەیاوە لەگەڵ ژیانی ئیمامی عوسماندا هەڵسوکەوت بکەین، چونکە پێغەمبەر(ﷺ) و فریشتەکان شەرمیان لێکردووە.

ئیمامی عوسمان(﵁) لەکاتی کۆچی دوایی پێغەمبەردا(ﷺ):

لەساڵی ١١ی کۆچی لەشاری مەدینەدا هەواڵی نەخۆش کەوتنی پێغەمبەر(ﷺ) بڵاوبوویەوە، موسڵمانان غەمبار و بێزاربوون، بەتایبەتی ئیمامی عوسمان کە دوو کچی پێغەمبەر(ﷺ) ی خواستبوو و زاوای پێغەمبەری خوا(ﷺ)بوو، جگە لەوەی ماوەیەکی

زۆری ژیانی لەگەڵ ئەودا بەسەر بردبوو، هەروەها یەکێ بوو لەوکەسانەی یەکەمجار باوەڕیان بە پێغەمبەرایەتی پێغەمبەری ئازیز هێنا، بۆیە بە هەواڵی نەخۆشکەوتنی ئەو ئازیزە زۆر غەمبار و دڵگران بوو.

ئیمامی عوسمان هەردەم دەچوو سەردانی پێغەمبەر(ﷺ)ی دەکرد و لە گەڵیدا بوو، ئەو حەزی نەدەکرد تەنها ساتێکیش بەجێی بهێڵێت، زۆر پێغەمبەری خوای خۆش دەویست، تا ئەوەی لە ڕۆژی١٢ی ڕەبیعولئەوەلی ساڵی١١ی کۆچیدا هەواڵێك کەوتە بەر گوێی ئیمامی عوسمانی کوڕی عەففان کە پێغەمبەر(ﷺ) کۆچی دوایی کردووە و ماڵئاوایی لە ژیان کردووە، ئیتر ئیمامی عوسمان یەکپارچە ژیانی بوویە ئازار و تاڵی و خەفەت و نەیدەزانی چی بکات، تا ئەوەی خوای گەورە خۆڕاگری پێبەخشی و بە ناچاری دانی بەو ئازارەدا نا.

ئیمامی عوسمان لەسەردەمی جێنشینی ئیمامی ئەبووبەکر و عومەردا(رضي الله عنهما):

ئیمامی عوسمان پاش کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ)ژیانی لە مەدینەدا دەبردەسەر، سەرکردەی موسڵمانانیش ئیمامی ئەبووبەکری صدیق بوو، دوای ئەویش ئیمامی عومەری کوڕی خەتتاب هات.

ئیمامی عوسمان لە سەردەمی ئەواندا گوێڕایەڵی تەواوی سەرکردەی موسڵمانان بوو، هەر فەرمانێك لە خەلیفەوە دەربچوایە، ئەو یەکسەر جێبەجێی دەکرد، جگە لەوەی لە کاتی هەڵبژاردنی خەلیفەدا ئەو هیچ لاسارییەکی نەبوو و بە خۆشحاڵییەوە بەیعەتی پێدەدا، ئەوانیش لەکاتی بڕیارداندا پرس و ڕاوێژیان پێ دەکرد.

ئیمامی عوسمان لە نوێژ و جەماعەتەکاندا ئامادە دەبوو، ڕۆژێکیان لە نوێژی هەینی دواکەوت تا ئەوەی سەرکردەی موسڵمانان پێی ڕاگەیاند جارێکی تر زووتر بێت، ئەو کەسێکی زۆر بە شەرم و حەیا بوو، هەموو موسڵمانان شەرمیان لێ دەکرد، لەگەڵ ئەوەشدا تەمبەڵی نەدەنواند، بەڵکو خۆی سەرقاڵی ئیشەکەی جارانی خۆی دەکرد کە ئیشی بازرگانی بوو، لە قازانجەکەشیدا بەشێکی زۆری بەسەر موسڵماناندا دابەش دەکرد.

جارێکیان ئیمامی عوسمان چوو بۆ بازرگانی و شمەکێکی زۆر چاکی هێنایەوە، هەژاری و نەبوونی لە شاردا بڵاو بووبوویەوە، کۆمەڵێك کەس هاتن داوایان کرد هەموو شتەکانیان پێ بفرۆشێت بۆ ئەوەی دوایی ئەوانیش بیفرۆشنەوەو قازانجی تێدا بکەن، بەڵام ئیمامی عوسمان فەرمووی ئەو پارەیە کەمەو کەسێك هەیە زیاترم پێدەدات، ئەوانیش وتیان کێ هەیە لە ئێمە زیاترت پێ بدات، خۆ ئێمە یەکەم کەسین هاتوین بۆ لای تۆ و ئەو هەموو پارەیەمان پێداویت؟! ئەویش وتی خوای گەورە دە بەرامبەر پارەی پێداوم، ئیتر چۆن دەیدەم بەو پارە کەمەی ئێوە، بۆیە بڕیاری دا بیکات بە خێر و دابەشی بکات بەسەر موسڵماناندا.

ئیمامی عوسمان لە ماوەی دەسەڵاتی ئەو دوو جێنشینەدا لە هەر بوارێکی ژیاندا ڕەحمەتێکی خوایی بوو بۆ موسڵمانان، بە جۆرێ هەموان پێی دڵخۆش بوون و لێی سوودمەند بوون.

ئیمامی عوسمان(رضي الله عنه) دەبێتە جێنشین:

پێش ئەوەی ئیمامی عومەر ژیانی دونیا بەجێبهێڵێ و لەو کاتەی بریندار بوو، بڕیاریدا کەسێ وەك جێنشین لە دوای خۆی دابنێت تا موسڵمانان گیرۆدە نەبن و تووشی کێشە نەبن، بۆیە دەستەیەکی لە شەش کەس لە گەورە زانا و ناودارانی ئیسلام پێکهێنا و بڕیاریدا یەکێکیان وەك جێنشینی موسڵمانان هەڵبژێرن، پاش ماوەیەك بڕیار درا ئیمامی عوسمان لە دوای ئیمامی عومەر ببێت بە جێنشینی موسڵمانان.

بۆیە کاتێ ئیمامی عومەری کوڕی خەتتاب کۆچی دوایی کرد، ئیمامی عوسمان چوویە شوێنەکەی ئەو و موسڵمانانیش دەستە بە دەستە بەیعەتیان پێدا.

سەردەمی جێنشینی ئیمامی عوسمان(رضي الله عنه):

ڕۆژێکی غەمبار لە شاری مەدینەدا ڕوویکردە موسڵمانان، سەرکردەی خۆشەویستمان ئیمامی عومەری کوڕی خەتتاب کە هاوەڵی پێغەمبەر(ﷺ) بوو ماڵئاوایی یەکجارەکی لە موسڵمانان کرد، لەگەڵ گریان و غەمباریدا موسڵمانان دەچوون تا بەیعەت بە خۆشەویستێکی تری پێغەمبەر(ﷺ)بدەن کە ئەویش ئیمامی عوسمانی کوڕی عەففان بوو، بەو جۆرە ئیمامی عوسمانی کوڕی عەففان بە هەڵبژاردنی لەلایەن موسڵمانانەوە بوو بە جێنشینی سێیەمی پێغەمبەر(ﷺ).

ئیمامی عوسمان لە سەردەمی خیلافەتی خۆیدا زۆر بە وردی و دڵسۆزییەوە ئیشی دەکرد، لە ماڵ و سامانی تایبەتی خۆی پارەیەکی زۆری لە پێناوی خوای گەورەدا دەبەخشی تا موسڵمانان بحەسێنەوە، ئیمامی عوسمان لەگەڵ خەڵکیدا زۆر لەسەرخۆ و نەرمونیان بوو، هەرچەندە بە تەمەن بوو، بەڵام خۆیشی ئیشی دەکرد.

ئیمامی عوسمان کەسێکی هەبوو کە ئیشی بۆدەکرد، بەڵام خۆیشی یارمەتی دەداو نەیدەهێشت تەنها ئەو ئیش بکات، لەسەردەمی ئیمامی عوسماندا نەبوونی و هەژاری تەواو کەم بوویەوە، چونکە ئیمامی عوسمان وەك دوو خەلیفەکەی تر زۆر دادوەر و لەسەرخۆ و چاکەخواز بوو.

ئیمامی عوسمان نان و خۆراکی ئەو خەڵکەی دابین دەکرد و دژی برسێتی و نەبوونی بوو، لە سەردەمی دەسەڵاتی خۆیدا چەند کارێکی گرنگی ئەنجامدا کە مایەی سوودێکی زۆر بوون بۆ هەموو موسڵمانان، ئەو کارانەش ئەمانەبوون:

<u>**یەکەم/ کۆکردنەوەی قورئانی پیرۆز**</u>؛ لەبەر ئەوەی لە سەردەمی ئیمامی عوسماندا خەڵکێکی زۆری شوێنەکان موسڵمان بووبوون، هەریەکەو بەجۆرێ قورئانیان دەخوێندەوە، ئەمەیش وایکرد هەندێك بەشێوەی هەڵە قورئانبخوێننەوە، بەڵام ئیمامی عوسمان ئامادە نەبوو بەو جۆرە بێت، بۆیە بڕیاریدا قورئان بەیەکجۆر بنووسێتەوە تا موسڵمانان بەیەکجۆر بیخوێننەوە، بۆ ئەمەش ئەم ئیشەی ڕاسپارد بە زەیدی کوڕی سابت کە لەسەردەمی ئیمامی ئەبووبەکردا کۆی کردبویەوە، تا ئەم جارەیان قورئان بە یەك شێوە بنووسێتەوە.

کاتێ ئیشەکە تەواو بوو، ئیمامی عوسمان چەند دانەیەکی لەسەر نووسیەوە و هەر دانەیەکی نارد بۆ ناوچەیەك و ئەوانی تریشی لەناوبرد، بەمجۆرە موسڵمانان لەسەر یەك شێوە قورئانیان دەخوێند و تا ئەمڕۆش کە ئێمە قورئان دەخوێنین لەسەر ئەو قورئانەی ئیمامی عوسمان دەیخوێنین.

دووەم/ ئیمامی عوسمان هەوڵیدا ناوچە و وڵاتە بێباوەڕکان ئازاد بکات و ئاینی پیرۆزی ئیسلامیان پێ بگەیەنێت تا ئەوانیش لە پەیامی خوای گەورە بێبەش نەبن.

سێیەم/ ئیمامی عوسمان بۆ یەکەمجار کەشتی جەنگی بۆ لێدانی دوژمنانی ئیسلام بەکارهێنا، چونکە جاران ئەو کەشتییە لەناو موسڵماناندا بە کارنەدەهێنرا، ئەو جۆرە کەشتییانە سوودێکی زۆریان هەبوو بۆ سەرکەوتنی موسڵمانان بەسەر بێباوەڕاندا، خوای گەورە پاداشتی چاکەی ئیمامی عوسمان بداتەوە.

چوارەم/ هەروەها ئیمامی عوسمان لە سەردەمی دەسەڵاتی خۆیدا مووچەی بۆ هەندێ کەس بڕیەوە کە جاران مووچەیان نەبوو، هەروەها هەندێ لەو کەسانەی لابرد کە دەسەڵاتیان هەبوو و کەسانی تری لە شوێنیاندا دانا، بەمجۆرە ئیمامی عوسمان هەوڵیدا ژیانی موسڵمانان خۆش بکات، کەچی کەسانێکی خراپ و لاسار لە سەردەمی ئەودا سەریان هەڵدا کە دژی موسڵمانان بوون و کەوتنە درۆکردن لە ڕووی ئیمامی عوسماندا و قسەیان پێدەوت تا لە کۆتاییدا بڕیاریاندا بیکوژن.

پەند و ئامۆژگاری:

هەرکەس ئیشێکی بەدەست بوو، با هەوڵبدات بە جوانترین شێوە ئەنجامی بدات، وەك چۆن ئیمامی عوسمان هەوڵیدا ئیشەکانی بە چاکی ئەنجام بدات.

تا دەتوانین لە خزمەتی قورئانی پیرۆزدا بژین.

هەوڵ بدەین تا دەتوانین خۆمان ئیشەکانی خۆمان بکەین، ئەگەریش کەسێ یارمەتی داین نابێ ئیمە تەمبەڵ بین.

شەهید بوونی ئیمامی عوسمان(ﷺ):

ناحەزانێکی زۆر لە ناو شاری مەدینەدا بڵاوبووبوونەوە، هەندێك لەوانە دوژمنایەتییەکی توندیان لەگەڵ موسڵماناندا هەبوو، چونکە ئەوان حەزیان لە ئیسلام نەبوو و دەیانویست لەوڵاتێکی بێباوەڕیدا بژین.

یەکێك لەوانە ناوی عەبدوڵلای کوڕی سەبەء بوو، ئەو کەسێکی لە بنەڕەتدا جوولەکە بوو، ڕقێکی زۆری لە موسڵمانان بوو، عەبدوڵلا لە سەردەمی ئیمامی عوسماندا کەوتە درۆ هەڵبەستن بەرامبەر بە ئیمامی عوسمان، ئەو دەیوت عوسمان تەنها خزم و کەسوکاری خۆی دەوێت وهەرچی پارەی هەیە دەیدات بە ئەوان و ڕقی لە خەڵکی ترە، ئەمەش درۆیەکی گەورەبوو، چونکە ئیمامی عوسمان لە پێشتریشدا پارەی خۆی دەکردە خەڵاتی ڕێگەی خوا تا هەموان پێی بحەسێنەوە، کەچی بەرەبەرە ئەو هەواڵە ناڕاستە لە ناو خەڵکیدا بڵاوبوویەوە و کۆمەڵێك دروست بوون کە پێیان دەوترا سەبەئییەکان، ئەوان بڕیاریاندا ئیمامی عوسمان شەهید بکەن، بۆیە هەموویان گەمارۆی ماڵەکەی ئیمامی عوسمانیان داو نەیانهێشت بۆ ماوەیەك نان و ئاوی بۆ بڕوات.

بەڵێ!! ئەو ئیمامی عوسمانەی پێشتر بە پارە و ماڵی خۆی خەڵکی لە تینوێتی و برسێتی ڕزگار دەکرد، ئەوەتا لەلایەن چەند ناحەزێکەوە ستەمی لێدەکرێت و ناهێڵن نان و ئاوی بۆ بچێت، بەڵام ئیمامی عوسمان گوێی بەوە نەدا و بڕیاری دا کۆتا ساتەکانی تەمەنی خۆی لە خزمەتی قورئانی پیرۆزدا بباتە سەر، بۆیە لە قورئان

خوێندنەکەی بەردەوام بوو تا ئەوەی لە کتوپڕێکدا ناحەزانی ئیسلام دایان بە سەریدا و لە کاتی خوێندنی قورئاندا شەهیدیان کرد.

ئەمە ش موسڵمانانی تەواو بێزار و دڵگران کرد، چونکە موسڵمانەکان زۆرێکیان لە دەرەوەی شارەوە بوون و بەڕێکەوتبوون تا بێن بۆ ڕزگارکردنی ئیمامی عوسمان، بەڵام فریا نەکەوتن، ئەوانەی مەککەش کەم و بێ دەسەڵات بوون.

پەند و ئامۆژگاری:

١- ناحەزان و دوژمنانی ئیسلام هەمیشە هەوڵی ئەوە دەدەن زیان بە موسڵمانان بگەیەنن، بۆیە دەبێت موسڵمانان زۆر وریا و ئاگاداریان بن و خۆیان لە زیانیان بپارێزن.

٢- دەبێ چاوەڕێی پاداشت لە خوای گەورە بکەین، نەوەك خەڵکی تر، چونکە زۆر کەس هەن با چاکەیان لەگەڵدا بکەین، ئەوان خراپەو لاسار دەبن، لەگەڵ ئەوەشدا کەسانی واهەن زۆر چاکن و سوپاسی کارەکەمان دەکەن.

٣- با ئێمەش وەك ئیمامی عوسمان ژیانمان لە خزمەتی قورئاندا ببەینە سەر و لەو پێناوەشدا گیانمان بەختبکەین.

٤- خۆشەویستیمان بۆ ئیمامی عوسمان زیاد دەکات کاتێ دەبینین ژیانی لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)و یاران و قورئانی پیرۆزدا بردەسەر تا شەهید بوو.

پرسیارەکان:

١- باسی لەدایك بوونی ئیمامی عوسمان بکەو ناوی دایك و باوکی چی بوو؟

٢- ئیمامی عوسمان لە تەمەنی منداڵی و سەرەتای ژیانیدا ڕەفتاری چۆن بوو؟

٣- دەتوانین بڵێیت ئیمامی عوسمان چۆن موسڵمان بوو؟

٤- کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) کۆچی دوایی کرد، ئیمامی عوسمان چی کرد؟

٥- بۆچی ئیمامی عوسمان لە جەنگی بەدردا بەشداری نەکرد؟

٦- چ پەندو ئامۆژگارییەك لە بەخششی ئیمامی عوسماندا وەردەگرین؟

٧- ئیمامی عوسمان چۆن بوو بە جێنشین؟

٨- باسی کۆچی ئیمامی عوسمان بۆ حەبەشە بکە؟

٩- چی پەندو ئامۆژگارییەك لە ئازاردانی ئیمامی عوسمان لە مەککەدا وەردەگریت؟

١٠- کێ بوویە هۆکاری سەرەکی شەهیدبوونی ئیمامی عوسمانی کوڕی عەففان؟

١١- بۆچی بە ئیمامی عوسمانیان دەوت زوننوورەین(خاوەنی دوو ڕووناکییەکە)؟

١٢- تۆ چەندە ئیمامی عوسمانت خۆش دەوێت؟ ئەگەر لە سەردەمی ئەودا بوویتایە چیت دەکرد؟

عەلی کوڕی ئەبووتالیب(رضي الله عنه)

ناساندن:

ناوی عەلی کوڕی ئەبووتالیبە و ئامۆزای پێغەمبەرە (ﷺ)، لە شاری مەککە لەدایك بووە، یەکەم منداڵی موسڵمان و زاوای پێغەمبەر(ﷺ) و هاوسەری فاتیمەی کچی پێغەمبەر(ﷺ) و باوکی حەسەن و حوسەین بووە، لە دوای ئیمامی عوسمان بووە بە سەرکردەی موسڵمانان و لە کۆتاییدا شەهید بووە.

لەدایکبوونی ئیمامی عەلی(رضي الله عنه):

پێغەمبەر(ﷺ) لە شاری مەککەدا بوو و تەمەنی (٣٠)ساڵ بوو، پێنج ساڵ بوو ژنی هێنابوو، لە ناو گەرماو قەرەباڵغی شاری مەککەدا منداڵێك بە ناوی عەلی کوڕی ئەبووتاڵیب لە دایکبوو، ئیمامی عەلی کوڕی ئەبووتالیب بوو، ئەبووتالیبیش لە شاری مەککەدا ناودار بوو، ئەو دەسەڵاتێکی گەورەی هەبوو، بەڵام پارەو سامانی زۆر نەبوو، بەتایبەت ئەبووتالیب چوو بوو بە تەمەنداو پیر بووبوو.

ژیانی منداڵی ئیمامی عەلی(رضي الله عنه):

ئیمامی عەلی هەر لە منداڵیەوە کەسێکی ژیرو پاکوخاوێن و ڕێکوپێك بوو، ئەو هەرگیز بتەکانی خۆش نەدەویست وکڕنوشی بۆ نەدەبردن، بەڵکو گاڵتەی بەوە دەهات مرۆڤ شتی وەکوو خۆی یان لە خۆی بچووکتر بپەرستێت، ئەو پێی وابوو چۆن مرۆڤ دەبێت کڕنووش بۆ بتێك ببات کە لە داروبەرد دروستکراوە، هەروەها ئەو عارەقی نەدەخواردەوە و خۆی لە قسەی ناشیرین دەپاراست، باوکی ئیمامی عەلی پیر بووبوو

و توانای ئەوەی نەبوو بە باشی سەرپەرشتی منداڵەکانی بکات، بۆیە براو خزمەکانی بڕیاریاندا هەریەکەو یەکێك لە منداڵەکانی ببەن بۆ لای خۆیان، ئەوەبوو پێغەمبەری ئازیز ئیمامی عەلی برد بۆ لای خۆی تا پەروەردەی بکات و پێی بگەیەنێت و سەرپەرشتیاری بکات.

ئیمامی عەلی لە ماڵی پێغەمبەر(ﷺ) و خەدیجەدا ژیانی منداڵی دەبردەسەر، ئەو هەر لەو کاتەوە فێری ئاکار و ڕەوشتە جوانەکانی ژیان بوو، فێری ئەوەبوو کە ژیان بۆ ئەوە نیە مرۆڤ تیایدا کاری خراپە ئەنجام بدات، بەڵکو کاری خراپ بۆ هەموان مایەی ناخۆشییە.

کاتێ خوای گەورە پەیامی ئیسلامی بۆ پێغەمبەر(ﷺ)نارد، ئیمامی عەلی یەکێ بوو لەو کەسانەی کە زۆر زوو باوەڕی بە پێغەمبەر(ﷺ) هێنا، چونکە ئەو دەیزانی کە پێغەمبەر(ﷺ) چەندە ڕاستگۆو چاکەکارە، بەو جۆرە ئیمامی عەلی هەر لە منداڵییەوە بە باوەڕداری ژیانی بردەسەر، پێغەمبەر(ﷺ) ئیمامی عەلی بێناز نەدەکرد و وەك منداڵی خۆی هەموو خزمەتێکی دەکردو دڵی خۆش دەکرد و پەرەوەردەی دەکرد.

پرسیار/ ناوی خوشك و براکانی ئیمامی عەلی چی بوون؟

وەڵام/ ناوی براکانی ئیمامی عەلی بریتی بوون لە: (تالیب، عقیل، جەعفەر)، هەروەها ناوی خوشکەکانیشی بریتی بوون لە (ئوم هانی، جومانە).

موسڵمان بوونی ئیمامی عەلی(رضي الله عنه):

ڕۆژێکیان ئیمامی عەلی هات بۆ ماڵی پێغەمبەر(ﷺ) و سەیری کرد پێغەمبەر(ﷺ) و خەدیجە نوێژ دەکەن، ئیمامی عەلی سەری سوڕما، چونکە جارانی پێشتر شتی وای نەبینی بوو، بۆیە وەستا تا نوێژەکەیان تەواو کرد، دواتر چوو بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ) و پێی وت: ئەو کارە چی بوو ئێوە ئەنجامتان دەدا؟ پێغەمبەر(ﷺ)یش فەرمووی: (**دین الله اصطفاه لنفسه و بعث به رسله، فادعوك الى الله وحده و الى عبادته و تكفر باللات والعزى**). (ئەمە پەیام و ئایینی خوای گەورەیە کە خۆی هەڵیبژاردووە و پێغەمبەرانی ناردووە تا بیگەیەنن بە خەڵك، منیش داوات لێدەکەم باوەڕ بەخوا بهێنیت و بتەکانی لات و عوززا بە درۆ و ناڕاست بزانیت، بەڵام عەلی سەری سوڕماو وتی با بڕۆم باسی بکەم بۆ باوکم ئەگەر ڕازی بوو ئینجا باوەڕ دێنم، پێغەمبەر(ﷺ) حەزی نەکرد ئیمامی عەلی ئەوە بگێڕێتەوە و فەرمووی: (**یا علي اذا لم تسلم فاكتم**) واتە: (عەلی ئەگەر موسڵمان نابیت، ئەمە لای کەس باس مەکە).

ئیمامی عەلی ئەو شەوە بەردەوام بیری لە قسەکانی پێغەمبەر(ﷺ)دەکردەوە و دەیویست بزانێت موسڵمان بێت باشە یان هەر وەك جاران بێت، بەڵام لە درەنگە شەودا خوای گەورە دڵی ئیمامی عەلی نەرم کردو ئیمامی عەلی بڕیاریدا بەبێ ئەوەی بە باوکی بڵێت موسڵمان بێت.

بەیانی بە پەلە چویە خزمەتی پێغەمبەر(ﷺ) و باوەڕی هێناو موسڵمان بوو، بەڵام ئیمامی عەلی نەیدەهێشت باوکی بە موسڵمان بوونی بزانێت، بەڵکو هەر بە نهێنی

لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا نوێژی دەکرد و قورئانی دەخوێند و فێری زانیارییەکانی ئیسلام دەبوو.

بەڵام ڕۆژێکیان ئەبووتالیب پێغەمبەر(ﷺ)و ئیمامی عەلی بینی نوێژیان دەکرد، ئەبووتالیب بە موحەممەد(ﷺ)ی وت: برازای خۆشەویستم ئەوە چی دەکەن؟!!

پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی: (مامە گیان ئەمە ئایینی خوا و فریشتەکانی خوا و پێغەمبەرەکانی خوا و ئیبراهیمی باپیرمانە)، بەڵام ئەبووتالیب موسڵمان نەبوو و وتی: برازای خۆشەویستم من ناتوانم واز لە ئایینی باوباپیرانی خۆم بهێنم، بەڵام بەڵێنی پێدا کە تا ماوە پاڵپشتی بکات و نەهێڵێت ئازار بدرێت، چونکە ئەو دەیزانی کە پێغەمبەر(ﷺ) چەندە ڕاستگۆ و بە ڕەوشتە، ئیمامی عەلی لەو ماوەیەدا بۆ بانگەواز کردن بۆ ئایینی خوا یارمەتی پێغەمبەر(ﷺ)ی دەدا و خۆی فێری زانیارییەکانی ئیسلام دەکرد و بۆ هەموو شوێنێك لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دەچوو و بەجێی نەدەهێشت.

پێغەمبەر(ﷺ)یش ئیمامی عەلی زۆر خۆشدەویست و گرنگییەکی زۆری پێدەدا، تەنانەت ئەو ڕۆژەی ئەبووتالیبی باوکی کۆچی دوایی کرد، پێغەمبەر(ﷺ) ناری ئیمامی عەلی کێشا و دڵنەوایی دایەوە و داوای لە ئیمامی عەلی کرد کە باوکی بشوات و ئەسپەردەی بکات.

ئیمامی عەلی چەندین جار لە بانگەواز کردنیدا بۆ ئیسلام یارمەتی پێغەمبەر(ﷺ)ی دەدا، ئەوەتا ئەبووزەر کاتێ دەیەوێت موسڵمان بێت ئیمامی عەلی بە لێزانانە دەیبات بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ)و لەوێ ئەبوو زەر باوەڕ دەهێنێت، ئەبووزەر هاتە ناو شاری مەککە و بە دوای پێغەمبەر(ﷺ)دا دەگەڕا، ئیمامی عەلی کە زانی ئەبووزەر کەس

ناناسێت و بێگانەیە، میوانی کرد بۆ ماڵی خۆیان و لەوێ ماوەیەك لەلای بوو، دواتر کە زانی ئەبووزەر دەیەوێت پێغەمبەر(ﷺ) ببینێت، داوای لە ئەبووزەر کرد کە بە دوایدا بێت و کارێ نەکات کە بێباوەڕان پێی بزانن، بەو جۆرە ئیمامی عەلی ئەبووزەری برد بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ) و ئەبووزەر لەوێ موسڵمان بوو.

هەروەها کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) دەچوو بۆ سەردانی هۆزەکان تا ئاینی ئیسلامیان پێ بگەیەنێت، ئیمامی عەلی لەگەڵ خۆیدا دەبرد، چونکە دڵنیابوو کە ئیمامی عەلی لە گەڵیدا ڕاستگۆیە و پاڵپشتی پێغەمبەر(ﷺ) دەکات، بەمجۆرە ئیمامی عەلی ژیانی منداڵی خۆی لە خزمەتی پێغەمبەر(ﷺ) بردە سەر و فێری کۆمەڵێ شتی جوان و زانیاری ئیسلام بوو، لەوانە:

١- ئیمامی عەلی فێری ئەوەبوو کە تەنها یەك خوا هەیە و هیچ کەس نییە هێندەی خوای گەورە بەهێز بێت، بەڵکو پێغەمبەر(ﷺ)یش بەندەیەکی خوایە.

٢- مرۆڤ بۆ ئەوە دروستکراوە کە پەرستشی خوای گەورە بکات تا بچێتە بەهەشتی بەرین.

٣- دەبێت موسڵمان ڕەوشت و ئاکاری جوانی هەبێت وببێتە نموونە بۆ هەموو خەڵکانی تر تا بزانن ئایینی ئیسلام چەندە جوان و دروست و گەورەیە.

٤- ئیمامی عەلی فێری ئەوەبوو کە هەر موسڵمانێك ئایینی ئیسلامی وەرگرت، دەبێت جێبەجێی بکات و خەڵکی تریش فێر بکات و ئامادە بێت لە پێناو ئایینی ئیسلامدا ماڵ وگیانی خۆی بەخت بکات.

پەندو ئامۆژگاری:

دەبێت یارمەتی خزم و کەس و کارە پیر وهەژارەکانمان بدەین وەك چۆن پێغەمبەری ئازیزمان(ﷺ)یارمەتی ئەبووتالیبی دا.

هەر کاتێ کەسێکی ڕاستگۆ و دڵسۆز ڕەوشتێکی جوانی فێر کردین، پێویستە لێوەی فێر بین و سوپاسی بکەین.

موسڵمانی ژیر و وریا ئەو کەسەیە کە کاتێ خۆی فێری شتێکی جوان و چاك بوو، هەوڵبدات خەڵکی تریش فێر بکات تا هەموان سوودی لێ وەرگرن.

کاتێ کەسێ پێی وتین با شتێك بە نهێنی بپارێزین و لای هیچکەس باسی نەکەین، نابێ بڕۆین بیگێڕینەوە بۆ خەڵك، چونکە ئەوە لە ئیسلامدا تاوانە.

با ئێمەش وەك ئیمامی عەلی هەمیشە لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) بین و بەجێی نەهێڵین، ئەگەر ئێستا پێغەمبەر(ﷺ) نەماوە خۆ فەرموودە پیرۆزەکانی ماون، ئەگەر هەموو کاتێ فەرموودەکانی بخوێنینەوەو جێبەجێیان بکەین، ئەوە وەك ئەوە وایە هەمیشە لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)بین.

ئیمامی عەلی(رضي الله عنه) لەکاتی کۆچکردنی پێغەمبەر(ﷺ) بۆ مەدینە:

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) ویستی کۆچ بکات بۆ شاری مەدینە، هەوڵیدا پێشتر کاروبارەکانی لە مەککەدا تەواو بکات ئینجا بچێت بۆ شاری مەدینە، پێغەمبەر(ﷺ) حەزی نەدەکرد مەککە بەجێ بهێڵێت بەڵام ناچاربوو، چونکە بێباوەڕەکان وازیان لێ نەدەهێنا و ئازاریان دەدان.

پێغەمبەر(ﷺ) ویستی لەگەڵ ئیمامی ئەبووبەکری صدیق کۆچ بکات، بەڵام هەندێ شت ومەك و ئەمانەتی خەڵکی شاری مەککەی لەلا بوو، پێغەمبەر(ﷺ) دەیویست بیانداتەوەو دەست خاوەنەکانیان، بۆ ئەمە بڕیاریدا ئیمامی عەلی کوڕی ئەبووتالیب بەجێ بهێڵێت تا ئەمانەتەکان بگێڕێتەوە، پێغەمبەر(ﷺ) داوای لە ئیمامی عەلی کرد لە شوێنەکەی ئەودا بخەوێت و لەوێ بێت تا ئەمانەتەکان تەسلیم بکاتەوە، ئینجا پێغەمبەر(ﷺ) و ئیمامی ئەبووبەکر پێکەوە چوونەدەرێ تا کۆچ بکەن بۆ شاری مەدینە.

ئیمامی عەلیش لە شوێنەکەی پێغەمبەر(ﷺ) نووست، بێباوەڕەکانیش نەخشەیان دانابوو پێغەمبەر(ﷺ) بکوژن، کاتێ شەو چوون بۆ ئەوێ سەیردەکەن ئیمامی عەلی لە شوێنی پێغەمبەر(ﷺ)دایە، وتیان ئەی عەلی کوا موحەممەد؟ ئەویش وتی: نازانم لە کوێیە؟ بێباوەڕەکان تەواو بێ هیوا بوون و نەیاندەزانی چی بکەن، ئیمامی عەلی خۆشەویست زۆر خۆشحاڵ بوو کە توانی بە سەرکەوتوانە کارەکانی جێبەجێ بکات و هیچ ترسی لە مردن نەبوو.

کۆچکردنی ئیمامی عەلی(ﷺ) بۆ مەدینە :

لە دوای ئـەوەی عـەلی کـوڕی ئـەبووتالیب یـەك یـەك ئەمانەتـەکانی گێڕایـەوە بـۆ خاوەنەکانی و دڵنیابوو هیچ کەس نییە ئەمانەتەکەی وەرنەگرتبێتـەوە، ئینجـا بڕیاریـدا کۆچ بکات بۆ مەدینە بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ)، بەڵام ئیمامی عەلی نە وشتر و نە ئەسـپی پێ نـەبوو، هاوڕێشـی لەگەڵدا نـەبوو، ئەمـەش کـارێکی سـەختە، بـەڵام ئیمـامی عـەلی ئامادەبوو هەر ناڕەحەتییەك بچەژێت تا زووتر بە دیداری پێغەمبـەر(ﷺ)شـاد بێتـەوە. ئەو ئامادەبوو برسێتی و تینوێتی و ماندوێتی بچەژێت، بەڵام بگات بەپێغەمبەر(ﷺ).

ئیمامی عەلی بە ڕۆژ ڕێی نەدەکرد، چونکە خۆرەتاوێکی زۆر گـەرم بـوو، کـاتێ شـەو دەهـات ئیمـامی عـەلی بەتـەنها و بـە پـێ دەڕۆشت بەرێـدا و بـەوجۆرە ئیمـامی عـەلی بەوپـەڕی مانـدوێتی و سـەختییەوە ڕێگـەی کۆچـی بـڕی تـا گەیشـتە خزمـەتی پێغەمبەر(ﷺ)و جارێکی تر پێی شاد بوویەوە.

ژیانی ئیمامی عەلی(ﷺ) لە مەدینەدا :

کاتێ ئیمامی عەلی گەیشتە شاری مەدینە، سەیردەکات موسڵمانان هـەموویان لـەوێ کۆبوونەتەوە و خۆشی و کامەرانی دایگرتوون، موسڵمانان لە جیاتی ئەوەی ئازار بدرێن ڕێزیان لێدەگیرێت و ماڵ و سامانیان لەگەڵدا دابـەش دەکـرێ و بـە براگیـان و خوشـکی بـەڕێز نـاوی یـەکتر دەبـەن، سـەیر دەکـات موسـڵمانان خۆیـان سـەرقاڵ کـردووە بـە مزگەوتەوە وسەرقاڵی ئیشکردنن، هەروەها خەڵکێکی زۆری مەدینەش موسـڵمان بـون و پێغەمبەر(ﷺ) هەموو موسڵمانێکی مەککەی لەگەڵ موسڵمانێکی مەدینـەدا کـردووە بـە برا و ماڵ وسامان و زەوی و باخیان بۆ هەردووکیان دەبوو.

ئیمامی عەلی بە پێغەمبەر(ﷺ)ی وت: ئەی پێغەمبەری خوا ! کێ دەبێت بە برای من؟ من خۆم بە تەنهام، پێغەمبەر(ﷺ)یش پێی فەرموو: (**یا علي انت اخي في الدنيا و الاخرة**) عەلی گیان تۆ لە دنیاو دواڕۆژدا برای منی، بەمجۆرە چاکترین بەش و خۆشی کەوتە بەر ئیمامی عەلی.

پەندو ئامۆژگاری:

هەموومان دەبێت خاك و وڵاتی خۆمانمان خۆشبوێت، وەك چۆن پێغەمبەر(ﷺ) وڵاتی خۆی خۆش ویست، بەڵام دەبێت بیرمان بێت ئایینەکەمان لە هەموو شتێك گرنگترە.

با ئێمەش هەوڵ بدەین ئەمانەتەکان بپارێزین و بیاندەینەوە دەستی خاوەنەکانیان، سەیرکەن ئیمامی عەلی چۆن ئەمانەتەکانی پێغەمبەر(ﷺ)ی گێڕایەوە بۆ خاوەنەکانی.

موسڵمان ئامادەیە لەپێناو خۆشەویستی خواو پێغەمبەرەکەیدا هەموو ئازار و ناڕەحەتییەك کە بێتە ڕێی بیچەژێت بۆ ئەوەی ئەوان لێی ڕازی بن.

چاکترین برایەتی و خوشکایەتی برایەتی و خوشکایەتی ئیسلامە، موسڵمان دەبێت چی بۆ خۆی پێ خۆشە، بۆ براو خوشکە موسڵمانەکەی خۆیشی پێی خۆش بێت و یارمەتی یەکتر بدەن.

ژنهێنانی ئیمامی عەلی(رضي الله عنه) کوڕی ئەبووتالیب:

ئیمامی عەلی کوڕی ئەبووتالیب لە مەدینەدا بوو، بەڵام تەمەنی گەیشتبووە ئەوەی کە ئیتر بیر لە هاوسەرگیری بکاتەوە و ژن بهێنێت، بۆ ئەمەش بیری دەکردەوە کە چ ئافرەتێك بهێنێت، هەرچەندە سەیری دەکرد چاکترین ئافرەتێك کە دۆزییەوە بریتی

بوو لە فاتیمەی کچی پێغەمبەر(ﷺ)، چونکە هەم کچێکی پاك و باوەڕدار بوو، هەم باوکێکی گەورە و خۆشەویستی هەبوو کە پێغەمبەر(ﷺ)بوو.

بۆ ئەمەش کەسێکی نارد تا بچێتە داوای فاتیمە، ئیمامی عەلی خۆی شەرمی دەکرد بچێت، چونکە ماوەیەکی زۆر لە ماڵی پێغەمبەر(ﷺ) ژیابوو، پێغەمبەر(ﷺ)یش ڕازی بوو، بەمجۆرە ئیمامی عەلی و فاتیمە بوون بە هاوسەری یەکتر، ئیمامی عەلی کەسێکی هەژار بوو و ماڵ وسامانێکی کەمی هەبوو، بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) بیانووی پێ نەگرت، چونکە گرنگ لای پێغەمبەر(ﷺ) ئەوەبوو کە کوڕەکە کەسێکی باوەڕدارو ژیرو بەڕەوشت بێت، پێغەمبەر(ﷺ)ئیمامی عەلی و فاتیمەی فێری ئەوە کرد کە ڕێزی یەکتر بگرن و یەکتریان خۆش بوێت و لەسەر پارەو سامان ژیانی خۆیان تاڵ نەکەن، بەڵکو گرنگ ئەوەیە کە ڕازی بن بەوەی کە هەیانە.

لە ئەنجامی هاوسەرگیری فاتیمە و ئیمامی عەلییەوە خوای گەورە چەند منداڵێکی پێ بەخشین کە ناودارترینیان ئیمامی حەسەن و حوسەین بوون خوای گەورە لە هەموویان ڕازی بێت.

ئیمامی عەلی(رضي الله عنه) لە جەنگەکانی پێغەمبەر(ﷺ)دا:

ئیمامی عەلی وەك زۆربەی هاوەڵانی تر لە جەنگەکانی پێغەمبەر(ﷺ)دا بەشداری دەکرد، بەڵام ئەو لە هاوەڵان جیاوازتر بوو، چونکە زیاتر بەشداری لەجەنگەکاندا هەبوو و ڕۆڵێکی گەورەتری هەبوو. پێغەمبەر(ﷺ)یش لە جەنگەکاندا گرنگییەکی زیاتری بە ئیمامی عەلی دەدا.

لە جەنگی بەدردا کە سەرەتای جەنگی موسڵمانان بوو، بێباوەڕان داوایان کرد کە هەر کام و سێ کەس بهێنن تا جەنگ بکەن، بێباوەڕان سێ کەسیان هاتنە ناو مەیدانەکەوە، موسڵمانەکانیش سێ کەسیان چوونە دەرەوە، بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) گێڕاندنیەوە و سێ کەسی تری نارد، یەکێك لەوانە حەمزەی کوڕی عەبدولموتەڵیب و یەکیان ئەبووعوبەیدەو ئەوی تریشیان ئیمامی عەلی بوو، ئیمامی عەلی زۆر بە ئازایانە بێباوەڕەکەی بەرامبەری خۆی کوشت، حەمزەش بەرامبەرە بێباوەڕەکەی خۆی کوشت، ئینجا پێکەوە چوون بۆ یارمەتیدانی ئەبووعوبەیدە کە بریندار بووبوو، ئیمامی عەلی لە جەنگەکەدا زۆر بە دلێرییەوە جەنگی دەکرد و لە جەنگەکەدا موسڵمانان سەرکەوتن.

هەروەها ئیمامی عەلی لە جەنگەکانی تریشدا بەشداری دەکرد، ئەو ئامادەبوو گیانی خۆی لە پێناوی خوای گەورەدا بەخت بکات، چونکە دەیزانی ئەگەر لەو جەنگەدا بکوژرێت ئەوا شەهید دەبێت و بەهەشتی بەرین دەبێتە شوێنی.

لە ڕێککەوتننامەی حودەیبیەشدا کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) ویستی بچێت بۆ سەردانی ماڵی خوا، کەچی قورەیشییەکان ڕێگەیان پێنەدا، لە کۆتاییدا بڕیار درا کە ڕێککەوتن ببەستن، ئەو کەسەی دەقی ڕێککەوتننامەکەی دەنووسی ئیمامی عەلی بوو، بەمجۆرە پێغەمبەر(ﷺ) ئەمجارەش گەرنگی تایبەتی بە ئیمامی عەلی کوڕی ئەبوو تالیب دا.

هەروەها لە جەنگی خەیبەریشدا کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) بڕیاریدا هێرش بکاتە سەر جوولەکەکانی خەیبەر، موسڵمانان بۆ ئەو جەنگە کۆبوونەوە، بەڵام قەڵاکە زۆر سەخت بوو وجوولەکەکان زۆر بە سەختی بەرگرییان دەکرد، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی:

سبەینێ ئاڵاکە دەدەمە دەست کەسێکەوە خواو پێغەمبەری خوای زۆر خۆش دەوێت و خواو پێغەمبەری خوایش ئەویان زۆر خۆش دەوێت، ئەو کەسەش ئیمامی عەلی بوو. بەڵام ئیمامی عەلی لەو کاتەدا ئازاری چاوی هەبوو، پێغەمبەر(ﷺ)یش عەلی بانگکرد و تفی دا لە چاوی بۆ ئەوەی چاوی چاك بێتەوە، یەکسەر چاوی ئیمامی عەلی چاك بوویەوە، ئینجا پێغەمبەر(ﷺ) ئاڵاکەی دایە دەست و لە کۆتاییدا موسڵمانەکان سەرکەوتن، ئەمەش ڕێزێکی تری گەورە بوو کە پێغەمبەر(ﷺ) لە ئیمامی عەلی گرت.

ئیمامی عەلی یەکێکە لەو هاوەڵە بەڕێزانەی کە موژدەی بەهەشتیان پێدراوە، واتە لە ڕۆژی دواییدا یەکسەر دەچنە بەهەشت، چونکە ئیمامی عەلی کەسێکی زۆر لەخواترس و بەئیمان و ڕێکوپێك وموجاهید بوو، هەروەها ئیمامی عەلی لە فەتحی مەککە و جەنگی حونەیندا بەشداری کردووەو پێغەمبەر(ﷺ) هەر ئەرکێکی پێ سپاردبێت ئیمامی عەلی جێبەجێی کردووە.

پەندو ئامۆژگاری:

موسڵمان هەوڵبدات لە هەموو کاروبارێکی ژیانیدا هاوڕێ و دۆستی ئیماندار پەیدابکات، لەقوتابخانەو خوێندنگەو دووکان و ئیشکردن و...هتد. وەك چۆن ئیمامی عەلی ژنێکی ئیمانداری هێنا.

دەبێت موسڵمان ئامادە بێت ماڵ وگیانی لە پێناو ئیسلامدا بەخت بکات، سەیرکەن هاوەڵان چۆن بە خۆشحاڵی و شانازییەوە لە جەنگەکاندا لە پێناو سەرخستنی ئایینی ئیسلامدا بەشداریان دەکرد، چۆن لە ماڵەوەو کاتی ئاشتیشدا بانگەوازیان بۆ ئایینی ئیسلام دەکرد.

با منداڵان و گەنجان وەك ئیمامی عەلی لە هەوڵی زانیاری و خوێندندا بن.

ئیمامی عەلی(رضي الله عنه) لە کاتی مردنی پێغەمبەردا (ﷺ):

لە ساڵی ١١ کۆچیدا پێغەمبەر(ﷺ) لە دوای ئەوەی لە کۆتا حەجی ماڵی خوای گەورەدا گەڕایەوە بۆ شاری مەدینە، هەستی بە نەخۆشییەکی سەخت دەکرد و ئازارەکەی هێندە زیادی کرد تا ئەوەی لەجێگەدا کەوت، لەو ماوەیەدا ئیمامی عەلی هەمیشە لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) بوو و هیچ کات بە جێی نەدەهێشت.

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) دەیویست بچێت بۆ ماڵی یەکێك لە خێزانەکانی تری، ئیمامی عەلی یارمەتی دەدا، کاتێکیش دەیویست بچێت بۆ مزگەوت هەر ئیمامی عەلی لەگەڵیدا بوو، ئەمە وای کردبوو کۆتا ساتەکانی تەمەنی پێغەمبەر(ﷺ) لەگەڵ ئیمامی عەلیدا بێت، تا ئەوەی لە کۆتاییدا گیانی پاکی گەڕایەوە بۆ لای خوای گەورە.

موسڵمانان دوچاری خەفەت و ناڕەحەتی بوون، ئیمامی عەلی تەواو خەفەتبار بوو، چونکە هەم پێغەمبەرەکەی و هەم ئامۆزاکەی و هەم باوکی خێزانەکەی کە موحەممەد(ﷺ)بوو مرد، ئیمامی عەلی بە تەرمی پێغەمبەر(ﷺ)ەوە سەرقاڵ بوو، دوای ئەوە قسەکرا لەسەر ئەوەی چۆن تەرمی پێغەمبەر(ﷺ) بشۆن؟ ئیمامی عەلی تەرمەکەی شۆردو لەگەڵ کۆمەڵێ لە موسڵمانان ئەسپەردەیان کرد.

بەم جۆرە ئیمامی عەلی جارێکی تر ژیانی تووشی ناڕەحەتی بوویەوەو هێندەی تر هەستی بە تەنهایی و بێتاقەتی دەکرد، چونکە پێغەمبەرەکەی کە هەمیشە ئاگای لێی بوو بەجێی هێشت.

ئیمامی عەلی(رضي الله عنه) لە سەردەمی خەلیفەكانی ڕاشیدیندا:

دەتوانین بەم شێوە ژیانی ئیمامی عەلی لە سەردەمی جێنشینەكاندا باس بكەین:

ئیمامی عەلی لە سەردەمی ئیمامی ئەبووبەكردا(رضي الله عنه):

پاش ئەوەی پێغەمبەر(ﷺ) كۆچی دوایی كرد، موسڵمانان هەموو بەیعەتیان دا بە ئیمامی ئەبووبەكر، بەڵام لەو كاتەدا ئیمامی عەلی سەرقاڵی ئەسپەردەكردنی پێغەمبەر(ﷺ) بوو، بۆیە بەیانی ئیمامی عەلی چوو لە مزگەوت بەیعەتی دا بە ئیمامی ئەبووبەكر.

لە سەردەمی دەسەڵاتی ئیمامی ئەبووبەكردا، ئیمامی عەلی گوێڕایەڵی فەرمانەكانی خەلیفەی موسڵمانانی دەكرد، هەروەها موسڵمانانی فێری زانستە شەرعییەكان دەكرد، لەم سەردەمەدا ئیمامی عەلی تووشی ناخۆشییەكی زۆر سەخت بوو، ئەویش ئەوەبوو كە فاتیمەی خێزانی كۆچی دوایی كرد و گەڕایەوە بۆ لای خوای گەورە، ئیمامی ئەبووبەكر لەو كاتەدا چوو بۆ ماڵی ئیمامی عەلی و سەردانی فاتیمەی كچی پێغەمبەری(ﷺ) كرد، لەو كاتی نەخۆشی فاتیمەدا ئیمامی ئەبووبەكر ئەسمائی ژنی خۆی نارد تا خزمەتی فاتیمە بكات و ئاگاداری بێت.

ئیمامی عەلی یەكێك بوو لەو كەسانەی كە ئیمامی ئەبووبەكر ڕاوێژی پێكرد تا بزانێت لە دوای خۆی كێ بكات بە جێنشینی موسڵمانان، ئیمامی عەلیش پێی باش بوو ئیمامی عومەری كوڕی خەتتاب ببێت بە جێنشینی موسڵمانان.

ئیمامی عەلی لە سەردەمی ئیمامی عومەردا (ﷺ):

ئیمامی عەلی لە سەردەمی ئیمامی عومەردا بەردەوام لە ژێر فەرمانی خەلیفەدا بوو، ئەو خزمەتی موسڵمانانی دەکردو فێری بنەماکانی ئیسلامی دەکردن، ئیمامی عومەریش لەکاروبارەکاندا ڕاوێژی بە ئیمامی عەلی دەکرد.

دەگێڕنەوە جارێك ئیمامی عەلی زرێیەکی لێ ون دەبێت، جوولەکەیەك دەیبات بۆ خۆی، کاتێ ئیمامی عەلی دەیبینێت پێی دەڵێت ئەوە هی منە، بەڵام جوولەکەکە پێی ناداتەوە، ناچار دەچێت بۆ لای ئیمامی عومەر تا دادگاییان بکات، لەوێ ئیمامی عومەر بە ئیمامی عەلی دەڵێت: هیچ بەڵگەیەکت هەیە کە ئەوە هی تۆیە؟ ئەویش دەڵێت: نا، بە جوولەکەکەش دەڵێت: ئامادەی سوێند بخۆیت هی تۆیە؟ جوولەکەکەش سوێند دەخوات کە هی خۆیەتی، بەوجۆرە ئیمامی عەلی ڕازی دەبێت و دادگاییەکەی قبووڵ دەبێت.

ئیمامی عەلی لەسەردەمی ئیمامی عوسماندا (ﷺ):

کاتێ ئیمامی عومەر شەهیدکرا، لە پێش شەهیدبوونیدا کۆمەڵێك لە هاوەڵانی کۆکردنەوە کە کەشەش کەس بوون تا کەسێك هەڵبژێرن بۆ جێنشین، ئەوانیش ئیمامی عوسمانیان هەڵبژارد، بۆیە موسڵمانان هەموویان بەیعەتیان دا بە ئیمامی عوسمان و ئیمامی عەلیش بەیعەتی پێدا.

لە سەردەمی ئیمامی عوسماندا ئیمامی عەلی گوێڕایەڵی فەرمانەکانی خەلیفە بوو، هەروەها خزمەتی موسڵمانانی دەکرد، کاتێ ئیمامی عوسمان قورئانەکانی کۆکردنەوەو یەك قورئانی هێشتەوە، ئیمامی عەلی دەستخۆشی لێکرد و بە کارێکی چاکی دەزانی.

بەوجۆرە ئیمامی عەلی دەژیا تا ئەوەی سەبەئیە ناپاکەکان سەریان هەڵداو بڕیاریاندا ئیمامی عەلی شەهیدبکەن، ئیمامی عەلی بەو کارە ناڕازی بوو، بەلاَم نەیدەتوانی ڕێگرییان لێ بکات، چونکە ئەوان زۆر بوون.

پرسیار/ سەبەئیەکان کێن؟

وەلاَم/ ئەو کۆمەڵە ناپاکە خراپەکارانە بوون کە بە ئیمامی عوسمان ڕازی نەبوون و بڕیاریاندا ئیمامی عوسمان شەهید بکەن و ئەوەبوو دواتر شەهیدیان کرد، ناوی سەرکردەکەیان عەبدوڵلای کوڕی سەبەء بوو.

ئیمامی عەلی(رضي الله عنه) لە سەردەمی خیلافەتیدا :

کاتێ ئیمامی عوسمان شەهیدکرا، لە دوای ئەو موسڵمانان ئیمامی عەلییان کرد بە جێنشینی خۆیان، بەلاَم هەندێ لە موسڵمانەکان وتیان: دەبێت بزانین کێ ئیمامی عوسمانی کوشتووە ئێمەش ئەو بکوژینەوە، ئینجا ئیمامی عەلی ببێت بە جێنشین، چونکە موسڵمانان ئیمامی عوسمانیان زۆر خۆشدەویست، ئیمامی عەلی کاتێ دەسەلاَتی گرتەدەست کەوتە ڕێکخستنی کاروبارەکانی دەوڵەت، هەوڵی دەدا مافی هەموو کەسەکان بدات هەروەك چۆن جێنشینەکانی تریش وایان کرد، هەروەها ئیمامی عەلی هەوڵی دەدا دادپەروەری لە ناو وڵاتدا بلاَو بێتەوە، وتاری بە سوودی پێشکەش بە خەڵك دەکرد و لە مزگەوتدا نوێژی بۆ دەکردن، هەرچەندە ئیمامی عەلی سەرکردەی موسڵمانان بوو، کەچی وەك هەژارێك ژیانی دەبردەسەر، چونکە ئەو پێی وابوو دەبێت هەموو موسڵمانان خۆراك و نان وماڵیان هەبێت، ئینجا خۆی تێر نان بخوات، ئیمامی عەلی لە کاروبارەکانیدا زۆر ماندوو دەبوو. چونکە کۆمەڵێ خەڵکی لاسارو ئاژاوەچی

هاتبوونە ناو خاك و دەسەڵاتەکەیەوە، ئەویش دەیویست بە لەسەرخۆیی لایان ببات، یەکێك لەو ناخۆشیانەی لە سەردەمی دەسەڵاتی ئیمامی عەلیدا ڕویدا بریتی بوو لە جەنگی نێوان موسڵمانان.

پرسار/ بۆچی موسڵمانان لە نێوان خۆیاندا جەنگیان دەکرد؟

وەڵام/ چونکە هەندێ لە موسڵمانەکان پێیان وابوو دەبێت یەکسەر ئەو کەسانە بکوژرێن کە ئیمامی عوسمانیان شەهید کردووە، بەڵام هەندێکی تریان پێیان وابوو دەبێ کەمێك خۆڕابگرن ئینجا بیانکوژن، بۆ ئەوەی زاڵ ببن بەسەریاندا، لەو جەنگەدا موسڵمانان تووشی ئازارو نارەحەتییەکی زۆربوون و خەفەت و پەژارە دایگرتن. چونکە سەیریاندەکرد هەموویان موسڵمانن، کەچی یەکتر دەکوژن، ئیمامی عەلیش زۆر بێزارو خەفەت بار بوو و نەیدەزانی چی بکات، تا ئەوەی جەنگەکە کۆتایی پێهات، ئیمامی عەلی هێندە بێزاربوو، چەندین جار داوای لەخوای گەورە دەکرد بیباتەوە بۆ لای خۆی، لە ڕاستیدا ئەوە وانەیەکی گەورە بوو بۆ موسڵمانان هەتا ڕۆژی دوایی کە جارێکی تر لە ناوخۆیاندا جەنگ نەکەن و وریابن دووڕووەکان و دوژمنەکانیان تووشی جەنگیان نەکەن، بەڵکو دەبێ یارمەتی یەکتر بدەن.

پەند و ئامۆژگاری:

١- دبێ موسڵمان ملکەچی سەرکردەی موسڵمانان بێت و لەفەرمانی دەرنەچێت. سەیرکەن ئیمامی عەلی چۆن گوێڕایەڵی فەرمانەکامی ئیمامی ئەبووبەکر و عومەر و عوسمان بوو، بەڵام نابێت لەکاری خراپ بەگوێیان بکەین، بەڵکو دەبێت هەرکارێکی چاکیان وت جێبەجێی بکەین.

٢- موسڵمان دەبێ لەبەردەم سەختی و نارەحەتییەکانی ژیانیدا خۆڕاگر بێت و خۆی تووشی تاوان و گوناه نەکات، ئەوەتا ئیمامی عەلی لەکاتی کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) و فاتیمەی خێزانیدا خۆڕاگرو لەسەرخۆ بوو.

٣- دەبێ ئاگاداربین کەسانی ناپاك وەك سەبەئییەکان نەبنە هۆی ئاژاوەی ناو موسڵمانان.

٤- نابێت موسڵمانان لە نێوان خۆیاندا جەنگبکەن و خوێنی یەکتر برێژن، چونکە موسڵمانان هەموویان برای یەکترن و هەموویان شوێنکەوتەی ئاینی ئیسلامن، ئەگەریش شەڕیانکرد، دەبێ زووبەزوو ئاشتیان بکەینەوە.

شەهیدبوونی ئیمامی عەلی(رضي الله عنه):

ئیمامی عەلی زۆر لەو باروودۆخە ناخۆشەی کە تێیدا بوو بێزاربوو. چونکە سەیری دەکرد موسڵمانان خوێنی یەکتر دەرێژن و هەموان دژیەیەکن. بۆیە داوی لەخوای گەورەکردتا بیباتەوە بۆلای خۆی. ئیمامی عەلی زۆر حەزی لە شەهیدی دەکرد و لە نزاکانیدا هیوای شەهیدی دەخواست. لە شاری مەدینە لەوکاتەدا کەسێك بەناوی عەبدوڕەحمانی کوڕی مولجەم هەبوو، ئەو ئامادە نەبوو بەیعەت بدات بە ئیمامی عەلی. بەڵکو زۆر ڕقیشی لە ئیمامی عەلی بوو، لە گەڵ دوو کەسی تردا ڕێککەوت کە لە کاتی دیاری کراو و لە نوێژی بەیانیدا هەریەکەیان یەکێ لە سەرکردەکانی موسڵمانان بکوژن کە بریتی بوون لە (عەلی کوڕی ئەبووتالیب، موعاوییەی کوڕی ئەبوو سوفیان، عەمری کوڕی عاص). کاتێ هەریەکە لە وانە چوون بۆ کوشتنی کەسی خۆیان، ئیمامی موعاوییەو عەمر ڕزگاریان بوو، بەڵام عەبدوڕەحمانی کوڕی مولجەم بە خەنجەر دای بەسەر ئیمامی عەلیدا و شەهیدی کرد.

پرسیارەکان

١- ئیمامی عەلی کوڕی کێ بوو؟ چی پەیوەندییەکی هەبوو بە پێغەمبەری خواوە؟

٢- دەکرێت باسی ژیانی ئیمامی عەلی لەماڵی پێغەمبەر(ﷺ)دا بکەیت؟

٣- چۆن ئیمامی عەلی موسڵمان بوو؟

٤- ئەو کەسەی لە شوێنەکەی پێغەمبەر(ﷺ) خەوت کێ بوو؟

ا: عومەر. ب: سامی. ج: عادل. د: عەلی.

٥- باس لە کۆچ کردنی عەلی بکە بۆ شاری مەدینە.

٦- ناوی منداڵەکانی ئیمامی عەلی چی بوون؟

٧- خێزانەکەی ئیمامی عەلی ناوی چی بوو؟

ا: خەنسا ء ب: فاتیمە. ج: سازگار. د: سومەییە.

٨- ئیمامی عەلی لە جەنگی بەدردا چی کرد؟

٩- گرنگترین کارەکانی ئیمامی عەلی لە سەردەمی خیلافەتیدا چی بوون؟

١٠- باس لە دادگایی کردنەکەی ئیمامی عەلی لە سەردەمی ئیمامی عومەردا بکە.

١١- کێ ئیمامی عەلی شەهید کرد؟...

١٢- ئایا تۆ پێت ناخۆش بوو کە ئیمامی عەلی شەهید بوو؟

حەسەنی کوڕی عەلی(رضي الله عنه)

ناوی:

حەسەنی کوڕی عەلی کوڕی ئەبووتالیبە. ناوی باوکی عەلی یە. ناوی دایکی فاتیمەی کچی پێغەمبەری خوایە(ﷺ). برایەکی زۆر خۆشەویستی هەبوو ناوی حوسەین بوو. چەند خوشك و برایەکی تری هەبوو.

لەدایکبوونی ئیمامی حەسەن(رضي الله عنه):

موسڵمانان کۆچیان کردبوو بۆ شاری مەدینە، پێغەمبەری ئازیزیش دواتر کۆچی کرد بۆ مەدینە و عەلی کوڕی ئەبووتالیبی لە شوێنی خۆی دانا، دوایی ئیمامی عەلی کوڕی ئەبووتالیبیش کۆچی کرد بۆ مەدینە و چووە لای پێغەمبەر(ﷺ)، ئیمامی عەلی داوای فاتیمەی کچی پێغەمبەر(ﷺ)ی کرد، پێغەمبەر(ﷺ)یش ڕازی بوو، بەوجۆرە ئیمامی عەلی و فاتیمە بە یەکەوە خێزانێکیان دروستکرد و لە شاری مەدینە و لەگەڵ پێغەمبەری ئازیزدا بە ئیمان و خواپەرستییەوە ژیانیان دەبردەسەر.

ڕۆژێکیان لە مانگی ڕەمەزاندا پێغەمبەر(ﷺ) کە بە ڕۆژوو بوو ویستی سەردانی ماڵی فاتیمەی کچی بکات، ئەو دەیزانی فاتیمە نزیکە منداڵی ببێت، ئەوە بوو فاتیمە منداڵی بوو، بۆیە پێغەمبەر(ﷺ) ویستی بچێت بۆ لایان و پیرۆزباییان لێ بکات و منداڵەکەش ناوبنێن، پێغەمبەری ئازیز بەو تەمەنە گەورەیەی خۆیەوە چوو بۆ ماڵی ئیمامی عەلی و فاتیمەو لەوێ دانیشت، پاش کەمێك فەرمووی(**اروني ابني ما سميتموه**)ئادەی کوڕە شرینەکەمم نیشان بدەن تا بزانم ناوی چی لێدەنێن، ئیمامی عەلی وتی: دەمەوێت ناوی(حەرب)بێت، واتە جەنگ، بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) حەزی نەکرد و فەرمووی (بل هو

حسن) تا با ناوی حەسەن بێت و بەو جۆرە منداڵەکەیان ناو نا حەسەن، ئینجا پێغەمبەری ئازیز ئیمامی حەسەنی گرتە باوەش و بانگیدا بە گوێیدا ودواتر پێغەمبەر(ﷺ) مەڕێکی چاکی بۆ ئیمامی حەسەن سەربڕی و بەخێر لە ڕێگەی خوادا کردی و نزای خێری بۆ ئیمامی حەسەن کرد، چونکە پێغەمبەر(ﷺ) هەر لەو کاتەوە ئیمامی حەسەنی زۆر خۆش دەویست و هیوای وابوو کەسێکی چاك و موسڵمان و بەڕێزی لێ دەرچێت.

پرسیار/ بۆچی پێغەمبەر(ﷺ)ناوی منداڵەکەی کوڕی بۆ حەسەن؟

وەڵام/ چونکە دەبێت ناوی جوان و باش لە منداڵ بنرێت، ئەوان ناویان نابوو جەنگ، بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) ناوی نا (حەسەن) واتە کەسی چاك و ڕێکوپێك.

پرسیار/ بۆچی پێغەمبەر(ﷺ) بانگی دا بە گوێی حەسەندا؟

وەڵام/ چونکە منداڵ کاتێ لەدایك دەبێت، شەیتان دەیەوێت ئازاری بدات، بەڵام کاتێ بانگ درا بە گوێی منداڵدا شەیتان دوور دەکەوێتەوە، چونکە شەیتان زۆر ڕقی لە بانگە و لە بانگدان دەترسێت.

پەند و ئامۆژگاری:

١- با سەردانی خزمەکانمان بکەین هەروەك پێغەمبەر(ﷺ) سەردانی ئیمامی عەلی و فاتیمەی کرد.

٢- با هەمیشە ناوی جوان لە منداڵ بنێین و یەکتری بە ناوی جوانەوە بانگ بکەین.

٣- ئەگەر ئێمە ڕۆژانە گوێ لە بانگ بگرین، ئیتر شەیتان لێمان ڕادەکات و نزیک نابێتەوە، چونکە شەیتان ڕقی لە بانگە.

٤- فێری ئەوە دەبین ئەگەر پارە و سامانمان هەبوو، با لەکاتی منداڵ بووندا مەڕو مالآت سەربڕین و خێر بکەین بۆ ئەو منداڵە، هەروەك چۆن پێغەمبەر(ﷺ) مەڕێکی بۆ حەسەنی کچەزای خۆشەویستی سەربڕی، هەروەها نزای خێری بۆ بکەین و پێ خۆشحاڵ بین کە لەدایك بووە.

ژیانی منداڵی ئیمامی حەسەن(ﷺ):

ئیمامی حەسەن هەر لە منداڵیەوە ژیانی لەگەڵ قورئان و نوێژ و کاری چاك و جوان و ڕەوشتی جواندا دەبردە سەر، چونکە دایك و باوکی و باپیری کە پێغەمبەر(ﷺ)بوو هەمیشە سەرقاڵی نوێژو قورئان و کارکردنی چاك و ڕەوشتی جوان بوون، ئیمامی حەسەنیش لەوانەوە فێری ئەو شتە جوانانە بوو. چونکە ئەوان ئیمامی حەسەنیان فێر دەکرد.

دایك و باوکی ئیمامی حەسەن هەژار بوون و پارەی زۆریان نەبوو، بەڵام ئیمامی حەسەنیش ژیر بوو و بیانوی پێ نەدەگرتن، هەرچییان هەبوایە پێی ڕازی بوو و سوپاسی خوای لەسەر دەکرد، چونکە ئیمامی حەسەن دەیزانی ئیمان لە هەموو شتێك گرنگترە و ئەگەر ڕۆژێك نانی کەم بخوات، ئەوا دەتوانێت خۆڕا گربێت و خوای گەورە پاداشتی چاکەی بۆ بنووسێت، بەڵام ئەگەر ڕۆژێك ئیمانی نەبێت، ئەوا خوای گەورەی لێی دەڕەنجێت و تووشی تاوان دەبێت، بۆیە ئیمامی حەسەن هەر لە منداڵیەوە ژیر و تێگەیشتوو بوو.

پێغەمبەری ئازیز ئیمامی حەسەنی زۆر خۆش دەویست و هەموو جار لە باوەشی دەگرت و قسەی بۆ دەکرد و لەگەڵیدا یاری دەکرد و دەیبرد بۆ مزگەوت و لەلای خۆی دایدەنیشاند و حەزی دەکرد هەمیشە لەلای بێت، پێغەمبەر(ﷺ) هێندە ئیمامی حەسەنی خۆشدەویست، دەیفەرموو(**اللهم إني أحبه فأحبه وأحب من يحبه**).(خوایە من حەسەنم خۆش دەوێت، دەی خوایە تۆش خۆشت بوێت وئەو کەسەشت خۆش بوێت کە حەسەنی خۆش دەوێت).

جارێکیان پێغەمبەر(ﷺ)ئیمامی حەسەنی لەگەڵ حوسەینی برایدا برد بۆ مزگەوت، لەوێ ئەوان بۆ خۆیان یارییان دەکرد، پێغەمبەر(ﷺ)یش نوێژی دەکرد، حەسەن وحوسەین چوونە سەر کۆڵی پێغەمبەر(ﷺ) و یارییان دەکرد، پێغەمبەری ئازیز حەزی نەدەکرد یارییەکەیان لێ تێك بدات و وەستا تا خۆیان لاچوون، دوایی هاوەڵان گلەییان کرد کە بۆچی وادەکەن و دەیانویست لە نوێژەکەی پێغەمبەر(ﷺ)دووریان بخەنەوە، بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی: (**دعهما بابي هما وامي، من احبني فليحب هذين**)، (وازیان لێ بێنن، بە دایك و باوکمەوە بە قوربانیانبم. هەرکەسێ منی خۆش بوێت با ئەم دوو منداڵەیشی خۆش بوێت، واتە ئیمامی حەسەن و حوسەین).

پرسیار/ بۆچی پێغەمبەر(ﷺ)ئیمامی حەسەنی دەبرد بۆ مزگەوت؟

وەڵام/ بۆ ئەوەی ئیمامی حەسەن فێری مزگەوت بێت و بزانێت مزگەوت چەندە خۆشە و لەوێ تێکەڵی موسڵمانان بێت وفێری ئاکارو وتەی جوان بێت، پێغەمبەری ئازیز حەسەنی دەخستە قەلا دۆشکان (سەر شانی)خۆی و دەیفەرموو خوایە من

حەسەنم خۆش دەوێت دەی تۆش خۆشت بوێت، بەوجۆرە ئیمامی حەسەن زۆر جار لەگەڵ پێغەمبەری باپیریدا دەگەڕا و فێری ئاکاری جوان دەبوو.

ئیمامی حەسەن ڕێزی دایك و باوکی خۆی دەگرت و خۆشی دەویستن، ئەوانیش حەسەنیان خۆش دەویست، بەو جۆرە ئیمامی حەسەن هەر لە منداڵییەوە ژیانێکی پڕ لە ئیمانی بەسەر دەبرد، ئەو لەگەڵ حوسەینی برایدا دەگەڕا و یاری لە گەڵدا دەکرد، ئیمامی حوسەین لە حەسەن بچوکتر بوو و ڕێزی ئیمامی حەسەنی دەگرت، ئەویش ڕێزی دەگرت، ئەو دوو برایە زۆر یەکتریان خۆشدەویست، بەیەکەوە دەستی یەکتریان دەگرت و دەچوون بۆ مزگەوت، لەوێ هەم یارییان دەکرد و هەم خزمەتی مزگەوتیان دەکرد، هەم لەگەڵ موسڵماناندا تێکەڵ دەبوون و گوێیان لە قسەو وتار دەگرت و هیچ کات کەسیشیان بێزار نەدەکرد.

ئەوان زۆر بە ڕێزەوە لەگەڵ خەڵکدا دەجووڵانەوە و هەرچییان بزانیایە، حەزیان دەکرد فێری کەسانی تری بکەن، ڕۆژێکیان پێغەمبەر(ﷺ) لە گەڵ موسڵماناندا دانیشتبوو قسەی بۆ دەکردن، ژنێك هات و وتی ئەی پێغەمبەر(ﷺ) حەسەن و حوسەین ون بوون و دیار نین، پێغەمبەر(ﷺ) یەکسەر هەستایەوەو بە هاوەڵانی فەرموو: (**قوموا فاطلبوا ابني**) (هەستن و بگەڕێن بە دوای ڕۆڵەکانمدا) ئینجا هەموویان بەیەکەوە بە دوای حەسەن و حوسەیندا گەڕان تا بینییان لە شاخێکدا بوون، دەبینن مارێك خۆی نیشان دەدات بۆیان، ئەوانیش دەترسن و باوەشیان کردووە بە یەکتردا، پێغەمبەر(ﷺ) بە پەلە چوو هەردووکیانی هێنا و خستنیە سەر شانی خۆی و هێنانیەوە.

پەند و ئامۆژگاری:

١- پێویستە منداڵان ڕێزی دایك و باوکیان بگرن و لەگەڵیاندا بە جوانی هەڵسوکەوت بکەن، هەروەها لەوانەوە فێری کردەوەی جوان ببن و هەوڵ بدەن بیانوویان پێ نەگرن، چونکە دایك و باوك منداڵی خۆیان خۆش دەوێت و ئەگەر توانایان هەبێت هەموو شتێکیان بۆ دەکەن، دەی با ئێمەی منداڵیش بیانوویان پێ نەگرین.

٢- هەروەها دەبێت دایك و باوکیش ڕەفتاریان لەگەڵ منداڵەکانیاندا باش بێت، فێری ئاکاری جوانیان بکەن و یارییان لەگەڵدا بکەن و فێری نوێژ و قورئان خوێندن و ڕەوشتی جوان و زانست و زانیارییان بکەن.

٣- منداڵی موسڵمان دەبێت ئیمامی حەسەن و حوسەینیان خۆش بوێت، چونکە پێغەمبەر(ﷺ) خۆشی ویستوون، دەبێت لە ئیمامی حەسەن و حوسەینەوە فێری وانەی بەسوود و جوان بین، نەوەك تەمبەڵ و لاسار و خراپ بین.

٤- نابێت منداڵ لە خۆیەوە لە ماڵ دوور بکەوێتەوە و پرس نەکات، سەیرکەن ئیمامی حەسەن و حوسەین کە چوون بۆ شاخەکە، لەوێ خەریك بوو مار بیانگەزێت ئەگەر پێغەمبەر(ﷺ)و هاوەڵان نەچوونایە بە شوێنیاندا.

٥- با منداڵی ئازیز هەمیشە وەك ئیمامی حەسەن و حوسەین وەك برا بەیەکەوە چاك بن و دەستی یەکتر بگرن و بچن بۆ مزگەوت و قوتابخانە و لە وانە و ئیش و کارەکانیاندا یارمەتی یەکتر بدەن، ئەو کاتە خوای گەورە خۆشی دەوێن.

ئیمامی حەسەن(ﷺ) لە کاتی مردنی پێغەمبەر(ﷺ)دا:

حەسەنی جوانکیلە و منداڵ کە تەمەنی ٧ساڵ بوو، زۆرجار سەردانی ماڵی باپیری خۆی دەکرد، بەڵام ماوەیەك باپیری نەخۆش کەوت، بۆیە ئیمامی حەسەن لەو ماوەیەدا زیاتر سەردانی دەکرد و دەچوو تا هەواڵی بزانێت.

پرسیار/ باپیری ئیمامی حەسەن ناوی چی بوو؟

وەڵام/ باپیری ئیمامی حەسەن ناوی موحەممەد بوو کە پێغەمبەری خوا بوو.

پێغەمبەری ئازیز لە ساڵی ١١ی کۆچیدا نەخۆش کەوت و لە جێگەدا و لە ماڵی عائیشەی دایکماندا کەوت، ئەو نەخۆشییە وەك نەخۆشییەکانی جاران نەبوو، بەڵکو ئەمجارەیان کۆتایی ژیانی پڕ لە خێری ئازیزمان بوو.

پرسیار/ بۆچی دەڵێین عائیشەی دایکمان؟

وەڵام/ چونکە هەموو ژنەکانی پێغەمبەر(ﷺ) دایکی هەموو موسڵمانانن، ئێمەش دەبێت بە دایك ناویان بەرین، عائیشەیش(ڕەزای خوای لێ بێت) ژنی پێغەمبەر(ﷺ)بوو، بۆیە بە دایك ناوی دەبەین.

پێغەمبەری ئازیز لە نەخۆشیەکەیدا تەواو ئازاری دەچەشت، هەموو موسڵمانانیش دڵتەنگ و خەفەت بار بوون و هەواڵی پێغەمبەر(ﷺ) یان دەپرسی، پێغەمبەر(ﷺ)یش هێندە نەخۆش بوو کە نەیدەتوانی بێت بۆ مزگەوت و نوێژ بۆ موسڵمانان بکات، هەروەها نەیدەتوانی بچێت بۆ ماڵی فاتیمەی کچی و سەردانی ئیمامی حەسەن و حوسەین بکات، بەڵام حەسەن و حوسەین دەچوون بۆ لای و هەواڵیان دەپرسی.

بەڵام خوای گەورە بڕیاری دابوو پێغەمبەر(ﷺ) بباتەوە بۆ لای خۆی، ئەوەبوو پێغەمبەری ئازیز(ﷺ)کۆچی دوایی کرد و موسڵمانان هەموو بە پەژارەو گریانەوە

غەمباری دایگرتبوون و نەیاندەزانی چی بکەن، حەسەن و حوسەینی ئازیز و منداڵیش غەمبار و بێتاقەت بوون، چونکە پێغەمبەر(ﷺ)یان لە دەست دابوو و ئیتر باپیریان نەدەهات بۆماڵیان و یاری بۆ نەدەکردن، بەڵام ئەوان کاری لاساریيان نەدەنواند و بڕیاریان دابوو ئامۆژگارییەکانی باپیریان جێبەجێ بکەن.

پەند و ئامۆژگاری:

١- هەمو مرۆڤەکان دەبێت بمرنن تەنانەت پێغەمبەرەکانیش مردن. بۆیە ئەگەر کەسێکمان مرد باخۆڕاگر بین و ڕەوشتی ناشرین ئەنجام نەدەین، چونکە ئەوە کاری خوای گەورەیە و ئێمەیش هەموومان دەمرین.

٢- دەبێ هەرگیز مردنی پێغەمبەری ئازیزمان لە بیر نەچێت، چونکە مایەی خەفەت و دڵتەنگییە بۆ ئێمەی موسڵمان.

ئیمامی حەسەن لە سەردەمی جێنشینەکاندا ئیمامی (ئەبوبەکر و عومەر و عوسمان و عەلی)(رضي الله عنهم):

ئیمامی حەسەن لە سەردەمی جێنشینەکاندا ژیانی بەسەر بردووە. دەتوانین بەمجۆرە باسی ژیانی لەو ماوەیەدا بکەین:

ئیمامی حەسەن لە سەردەمی ئیمامی ئەبووبەکردا(رضي الله عنه):

لەسەردەمی ئیمامی ئەبووبەکردا ئیمامی حەسەن لەگەڵ باوکیدا بوو، دەچوو بۆ مزگەوت و نوێژەکانی دەکرد و لەگەڵ منداڵاندا دەهات و دەچوو، ڕەفتاری جوانی ئەنجامدەدا. بەڵام ناخۆشییەکی سەختی تووشبوو، ئەویش ئەوەبوو دایکی کۆچی دوایی کرد. فاتیمە کە دایکی حەسەن و حوسەین بوو، لەجێگەدا کەوت و مردنی

نزیکبوویەوە، ئیمامی حەسەن و حوسەین زۆر خەفەتیان بەوەدەخوارد، بەڵام باوکیان مابوو کە ئیمامی عەلی بوو. خوای گەورە هەموو خوشك و دایکێك بە ئیمانەوە بباتەوە بۆلای خۆی.

ئیمامی حەسەن لە سەردەمی ئیمامی عومەردا(ﷺ):

ئیمامی حەسەن لە سەردەمی ئیمامی عومەردا بە هەمانشێوە کەسێکی ژیر و ڕەوشتبەرز بوو، ئەو بەوردی سەیری ڕەفتار و کارەکانی ئیمامی عومەری دەکرد و سوودی لێوەردەگردتن، ئیمامی عومەریش ئیمامی حەسەنی زۆر خۆشدەویست، بەڵکو لە عەبدوڵلای کوڕی خۆی زیاتر ڕێزی دەگرت، چونکە ئیمامی عومەر دەیزانی کە پێغەمبەر(ﷺ)ئیمامی حەسەنی زۆر خۆشویستووە، بۆیە ئەویش خۆشیدەویست و کاتێ دەسکەوت و خێروسامان بەسەر موسڵماناندا دابەشبکرایە، ئیمامی عومەر ئیمامی عەلی و حەسەن و حوسەینی پێشدەخست و زیاتر ڕێزی دەگرتن. لە کاتی شەهید بوونی ئیمامی عومەردا ئیمامی حەسەن وحوسەین و هەموو موسڵمانان غەمباربوون و گریان شاری مەدینەی گرتەوە.

ئیمامی حەسەن لەسەردەمی ئیمامی عوسماندا(ﷺ):

دوای شەهیدبوونی ئیمامی عومەر، ئیمامی عوسمان بووبەسەرکردەی موسڵمانان و خەڵکی هەموو بەیعەتیان پێدا. ئیمامی عەلی و حەسەن و حوسەینیش بەیعەتیان پێدا. لە سەردەمی ئەویشدا بەهەمانشێوەی پێشوو ژیانی دەبردە سەر. ئیمامی حەسەن لە جەنگەکانی دژبە بێباوەڕەکان بەشداری دەکرد و چەندین جارچوو بۆ جیهادکردن لەڕێی خوادا.

پەیوەندی نێوان ئیمامی عوسمان و ئیمامی حەسەن زۆر خۆشبوو، کاتێ ئاژاوە کەوتە ناو شاری مەدینە و سەبەئیە خراپەکارەکان ویستیان ئیمامی عوسمان شەهیدبکەن، ئیمامی حەسەن لەبەردەم ماڵی ئیمامی عوسماندا بەرگری دەکرد و نەیدەهێشت ئیمامی عوسمان شەهیدبکەن. بەڵام سەبەئیەکان زۆربوون و لەکۆتاییدا شەهیدیانکرد.

پرسیار/سەبەئیەکان کێن؟

وەڵام/ ئەو دەستە خراپەکارانەبوون کە بەسەردکردایەتی عەبدوڵلای کوڕی سەبە ء ئیمامی عوسمانیان شەهیدکرد.

ئیمامی حەسەن لە سەردەمی ئیمامی عەلی باوکیدا (رضي الله عنه):

کاتێ ئیمامی عەلی بوو بە سەرکردەی موسڵمانان، ئیمامی حەسەن و حوسەین هەمیشە لەگەڵ باوکیاندا بوون و بۆ هەرشوێنێ بچوایە بەجێیان نەدەهێشت و ئەوانیش دەچوون لە گەڵیداو لەخزمەتکردنی باوکیاندابوون. هەروەها بەردەوام نوێژ و ڕۆژووەکانیان لەبیر نەدەچوو، قورئانیان دەخوێند و هەوڵیاندەدا فێری زۆرشت ببن. بەڵام ئەوەی جێگەی خەفەتبوو بەیانییەکیان کە ئیمامی عەلی چوو تا نوێژ بۆ موسڵمانان بکات، کەسێکی ناموسڵمانی خراپەکار بەخەنجەرێك هێرشی بردە سەرئیمامی عەلی و شەهیدیکرد. بەم جۆرە ئیمامی حەسەن و حوسەین باوکیشیان لەدەستدا و دووبارە تووشی خەفەت و گریان بوون. خوای گەورە دۆزەخ بکاتە بەشی بکوژەکەی ئیمامی عەلی.

پرسیار/ ئیمامی حەسەن کام لە جێنشینەکانی زیاتر خۆشدەویست؟

وەڵام/ ئیمامی حەسەن هەموو هاوەڵانی خۆشدەویست، چونکە هەموویان هاوەڵی بەڕێزی پێغەمبەر(ﷺ)بوون.

پرسیار/ئایا ئیمامی حەسەن لە دوای شەهیدبوونی باوکی داوای دەسەڵاتیکرد؟

وەڵام/نەخێر، داوای دەسەڵاتی نەکرد، بەڵکو موسڵمانان خۆیان کردیان بەجێنشین.

پەند و ئامۆژگاری:

١- ئەبێ ئیمەی موسڵمان چاوەڕێی هەر ناڕەحەتییەك بکەین، سەیرکەن ئیمامی حەسەن چۆن هێشتا منداڵە، کەچی دایکی کۆچی دوایی دەکات، بەڵام ئیمامی حەسەن و حوسەین خۆڕاگربوون، لەسەرئیمانداری خۆیان بەردەوامبوون بۆ ئەوەی لە بەهەشتدا دایکی خۆیان ببیننەوە.

٢- دەبێ ئێمەیش وەك ئیمامی حەسەن پشتگیری لە سەرکردەی موسڵمانان بکەین، یان بەدەست یان بەدەم یان دەبێ لە دڵەوە حەزنەکەین تووشی ناخۆشی ببێت.

٣- با لەکاتی ناخۆشی و سەختیدا بە ژیرانە و خۆڕاگرییەوە ڕەفتاربکەین، وەك چۆن ئیمامی حەسەن لەکاتی شەهیدبوونی باوکیدا بە ژیرانە هەڵسوکەوتی کرد، تا ئەوەی لە کۆتاییدا توانی کێشەی نێوان موسڵمانان نەهێڵێت.

ئیمامی حەسەن(رضي الله عنه) لە سەردەمی خیلافەتیدا:

ئیمامی حەسەنی کوڕی عەلی لە دوای شەهیدبوونی باوکی، بوو بە جێنشین و موسڵمانان هەموو بەیعەتیان پێدا. بەڵام ماوەی جێنشینییەکەی زۆری نەخایاند و تەنها شەش مانگبوو. ئیتر دوایی وازیهێنا بۆ ئیمامی موعاویەی کوڕی ئەبووسوفیان کە یەکێکبوو لە هاوەڵانی پێغەمبەر(ﷺ).

ئیمامی حەسەن لە ماوەی دەسەڵاتیدا زۆر کەسێکی نەرمونیان و بەڕێز و چاکەکاربوو، ئەو ڕێزی هەژارانی دەگرت و لەگەڵ موسڵماناندا تێکەڵ دەبوو و نوێژی بۆ دەکردن و وتاری بۆ دەخوێندنەوە. هەروەها کۆمەڵێ فەرموودەی پیرۆزی پێغەمبەر(ﷺ)ی بۆ موسڵمانان گێڕاوەتەوە، خەڵکی موسڵمانیش ئیمامی حەسەن و حوسەینیان زۆر خۆشدەویستن و حەزیاندەکرد هەمیشە لەگەڵیاندابن. هەرکاتێك دەچوون بۆ مزگەوت، خەڵکی هێندە لە دەوریاندا کۆدەبوونەوە کە نەیاندەتوانی بچن بە ڕێگەدا.

ئیمامی حەسەن لە سەردەمی دەسەڵاتیدا چەند کارێکی گرنگی ئەنجامدا کە تا ئەمڕۆیش موسڵمانان شانازی پێوەدەکەن:

١- چاککردنەوەی پەیوەندی نێوان موسڵمانان: وەك پێشتر وتمان لە سەردەمی ئیمامی عەلیدا موسڵمانان لە نێوان خۆیاندا تووشی هەڵە و جەنگبوون تا لە کۆتاییدا ئیمامی عەلی شەهیدکرا. بەڵام ئیمامی حەسەن زۆر بەژیرانە و خۆڕاگری لەسەردەمی خۆیدا بڕیاریدا ئەو ناکۆکییەی نێوان موسڵمانان نەهێڵێت و ڕێگە نەدات ئیتر موسڵمانان خوێنی یەکتر بڕێژن. بۆیە ئامادەیی دەربڕی تاواز لەدەسەلات بهێنێ بۆ ئیمامی

موعاویەی کوڕی ئەبووسوفیان. بەوجۆرە نێوانی موسڵمانانی چاککرد و موسڵمانان لە جەنگ و کوشتنی یەکتر ڕزگاریانبوو.

٢- ئاکار و ڕەوشتی جوان: ئیمامی حەسەن هێندە ئاکار و ڕەوشتی جوانبوو کە سەرنجی هەموو کەسێکی ڕاکێشابوو، تەو تەنانەت لەگەڵ ئەو کەسانەدا باشبوو کە رقیان لێیبوو. دەگێڕنەوە جارێکیان پیاوێك کە هەمووجار قسەی ناشرینی بە ئیمامی عەلی و حەسەن وتووە، دێت بۆ شاری مەدینە و پێویستی بە نان و خۆراك و پارەیە، کاتێ داوا لەخەڵك دەکات هەموویان دەڵێن برۆ بۆلای ئیمامی حەسەن، ئەویش دەچێت بۆلای و داوی لێدەکات، ئیمامی حەسەنیش رق و کینەی نابێت و چی دەوێت پێی دەدات.

پەند و ئامۆژگاری:

١- با هەمیشە موسڵمان هەوڵبدات لێبوردەبێت و نێوانی موسڵمانان چاکبکات. سەیرکەن چۆن ئیمامی حەسەن لێبوردەیی بۆ ئیمامی موعاویە هەبوو تا نێوانی موسڵمانانی چاککرد.

٢- موسڵمان دەبێت لەبەرخاتری خوای گەورە واز لەرق و کینە بهێنێ و تادەتوانێت یارمەتی هەموو کەس بدات. سەیرکەن ئیمامی حەسەنی چۆن یارمەتی ئەو کەسەی دا کە رقی لە ئیمامی عەلی و حەسەن بوو، چونکە ئیمامی حەسەن لەبەر خاتری خوای گەورە یارمەتیدا.

مردنی ئیمامی حەسەنی کوڕی عەلی(رضي الله عنه):

وەکوو هەموو جارێك دەیڵێین، هەمووکەسێك دەبێت بمرێت، ئیتر زوو بێت یان درەنگ، بەڵام کەسی ژیر ئەو کەسەیە پێش ئەوەی بمرێت، ئیش و کرداری چاك بۆ رۆژی دوایی ئەنجامبدات. ئیمامی حەسەنیش دوای ئەوەی کۆمەڵێ کاری جوان و رێکوپێکی ئەنجامدا، ئیتر کاتی مردنی هات و دەبێت بمرێت. بەڵام ئەوەی مایەی دڵتەنگییە ئەوەیە کە ئیمامی حەسەن ژەهرخوارد کرا.

لە سەرەمەرگدا بوو کە ئیمامی حوسەینی برای هاتە لای و پێی وت: براگیان کێ ژەهری پێداویت با بیکوژم، بەڵام ئیمامی حەسەن رازی نەبوو، ئینجا وەسیەتی کرد بۆ حوسەینی برای کە با خۆڕاگر بێت و خۆی بپارێزێت، پاشان کەوتە نزا و پاڕانەوە لە خوای گەورە و لە کۆتاییدا گیانی پڕ باوەڕی خۆی سپارد و گەڕایەوە بۆ لای خوای گەورە و بە یەکجارەکی چوو بۆ بەهەشتی پان وبەرینی خوای گەورە، خوای گەورە لە رۆژی دواییدا بە دیداری ئیمامی حەسەن و باوکی و باپیری و براکەی و هەموو هاوەڵانی تر لە بەهەشتی پان و بەریندا شادمان بکات.

پرسیارەکان

١- ئیمامی حەسەن کوڕی کێ بوو؟ ئەی پەیوەندی لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا چۆن بوو؟

٢- کاتێ ئیمامی حەسەن لەدایك بوو، پێغەمبەر(ﷺ) چی کرد؟

٣- ئایا تۆ ئیمامی حەسەنی کوڕی عەلیت خۆشدەوێت؟ بۆچی؟

٤- ئیمامی حەسەن برایەکی هەبوو ناوی چی بوو؟

أ- موحەممەد. ب- سالم. ج-عادل. د- حسێن.

٥- ئیمامی حەسەنی کوڕی عەلی لە شێوەدا زیاتر لە کێ دەچوو؟

ا- باوکی. ب- براکەی. ج- پێغەمبەر(ﷺ). د- دایکی.

٦- چی پەندوئامۆژگارییەك لە کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ)وەردەگریت؟

٧- دەتوانیت باسی کۆچی دوایی ئیمامی حەسەنی کوڕی عەلی بکەیت؟

٨- بۆچی کاتێ ئیمامی حەسەن لە دایکبوو، پێغەمبەر(ﷺ)بانگیدا بەگوێیدا؟

٩- لە ئاکارو ڕەوشتی ئیمامی حەسەنی کوڕی عەلییەوە فێری چی دەبیت؟

١٠- باسی ئەو کاتە بکە کە ئیمامی حەسەن و حوسەین ون بوون، ئایا چۆن دۆزرانەوە؟

١١- لە کاتی شەهید بوونی ئیمامی عوسماندا ئیمامی حەسەنی کوڕی عەلی چی دەکرد؟

١٢- گرنگترین کارەکانی ئیمامی حەسەن لە سەردەمی خیلافەتیدا چی بوون؟

سەرچاوەکان

القران الكريم.

١- ابن أسحاق: السيرة النبوية.

٢- ابن هشام: السيرة النبوية.

٣- ابن كثير: السيرة النبوية.

٤- ابن خياط: تاريخ خليفة ابن خياط.

٥- الكاندهلوي: حياة الصحابة.

٦- ابن عبدالبر: الأستيعاب في معرفة الأصحاب.

٧- ابن الجوزي: صفة الصفوة.

٨- ابن قيم الجوزية: زادالمعاد في هدي خير العباد.

٩- ابن جرير الطبري: تاريخ الرسل والملوك.

١٠- ابن كثير: البداية والنهاية.

١١- ابن الأثير: الكامل في التاريخ.

١٢- الذهبي: سير أعلام النبلاء.

١٣- أحمد بن محمد الحنبلي: شذرات الذهب فياخبارمن ذهب.

١٤- أبي الفداء أسماعيل بن علب بن محمود: المختصر في أخبار البشر.

١٥- د.عبدالرحمن رأفت الباشا: صور من حياة الصحابة.

١٦- د.حسن أبراهيم حسن: تاريخ الاسلام.

١٧- د.علي محمد محمدالصلابي: السيرة النبوية.

١٨- د.علي محمد محمدالصلابي: الخلفاء الراشدون.

١٩- أبوأسلام صالح بن طه عبدالرحن: الصحابة.

٢٠- د.حامد أحمد الطاهر: حياة الصحابةللأطفال.

زنجیرەی ڕێنوێن بۆ منداڵان

